

UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Juuni 2010 nr 6 (2384) • Tartu Ülikooli ajakiri

Selles numbris:

MAAILMARÄNDUR CHRISTOPH SCHEWE
JÕUDIS EESTISSE JUHUSLIKULT

TÜ MAGISTRANT PÜSTITAB RÕUGESSE
RAUAAEGSE ELAMU

KUIDAS SAADA EKSAMIL HÄID HINDEID?

ÜLIKOOLIPERE LAULAB,
TANTSIB JA MÄNGIB
PILLI ÜHA INNUKAMALT

KES ABISTAB ÕPPEJÕUDU?

Foto: Andres Tennus

Eve Tisler

eve.tisler@ut.ee

Juunikuu on kõigile tudengitele pingeline. Kuigi päike kõrvetab taevas, tuleb mõelda tegemata kodutööde peale, mille viimased tähtjad järjest lähemale tiksubad. Lisaks mure eksamite õnnestumise pärast, milleks pole kunagi nii palju aega õppida kui tahaks.

Õli valab tulle eksamiruumis valvsa pilguga ringi kõndiv õppejõud, kes on semestri jooksul oma tarkust jaganud ja ootab nüüd vastutasu. Eksamil higistavate tudengitele võib õppejõud tunduda vankumatuna, kuid kas nad aimavad, mida ta tegelikult mõtleb.

Ehk on ta tõsiselt mures selle pärast, et tema koostatud eksamiküsimused on liiga rasked. Või kas ta jõuab eksamitööd õigeks ajaks ära hinnata. Korra tekib tema laubale murekorts, sest tal tuli just meelde, et unustas ühe tudengi kirjale vastata. Või oli neid kaks? Alustavatele õppejõududele on sellised mured eriti tuttavad.

Ajakirjanduse- ja kommunikatsiooni instituudi teadur ja mentor Kadri Ugur märkis, et tihti pole ülikoolis õppejõule erialaste teadmiste poolest võrdväärset ning paljud on lausa asendamatud.

Suurte teadmiste ja kogemustega asendamatul inimesel on aga lihtne ennast üksikuna tunda. Kui kellelegi oma probleemidest rääkida pole, võib see viia läbipõlemiseni.

Mentorluse süsteem on üllatavalt lihtne ning samas täiesti geniaalne. Igal õppejõul on võimalik sõlmida leping mentoriga, kes tegeleb temaga isiklikult, sealjuures kõik tingimused määravad pooled ise. Kui õppejõul on abi vaja, siis on tal olemas keegi, kes on nõus teda kuulama ja aitama.

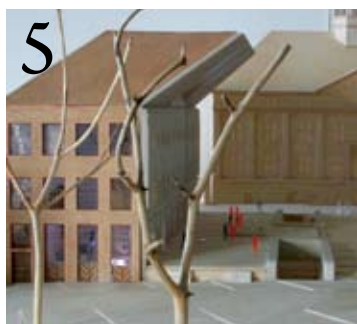
Mis on mentorluse tulemus? Võib-olla näiteks see, et mentorlusest turgutust saanud uutest ideedest tulvil õppejõud muudab eksamivormi selliseks, et tudengid ei peagi enam kord semestri lõpus higistama.

Seepärast tekitab imestust, kuidas ülikool suhtub mentorlusprogrammi tulevikku. Algusest peale on olnud teada, et olemasolev rahastamine lõpeb 2013. aastal. Personaliosakonna juhataja Mari Nõmm küll mõnab, et mentorlus on õppejõule oluline tugi, kuid samas arvab, et tulevikus piisab ka mentorite koolitamisest vastavalt vajadusele.

Kes määrab tulevikus selle, kui palju mentoreid on ülikoolile vaja? Kas personaliosakond oskab aimata õppejõudude soove nende silmist? Kas pole mitte nii, et kui on vähem mentoreid, siis on ka vähem neid õppejõude, kes julgevad niigi ülekoormatud mentorit oma koostöösooviga tülitada? Seega võib praegune mugav otsus jätta mentorlusprogrammi tulevik ebamääraseks tuua paari aasta pärast kaasa tõsiseid probleeme ning seada ohtu mentorite praegused jõupingutused.

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Universitas Tartuensis on Tartu Ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaz 3800. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Tartu, Munga 4 (II k); Tel: 737 5680, 523 1751; e-post: ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Postiaadress: Ülikooli 18, Tartu 50090 • **Vastutav väljaandja:** Illari Lään; **peatoimetaja:** Sigrid Sõerunurk; **toimetajad:** Kadri Inselberg ja Eve Tisler; **keeletoimetaja:** Marika Kullamaa; **küljendaja:** Margus Nõmm; **fotograafid:** Andres Tennus ja Ove Maidla; **infotoimetaja:** Gea Gorjunova; **Trükk:** Ecoprint • Kõik Universitas Tartuensis avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetust lubab neid kasutada vaid koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegiumi esimees:** Maja Vadi, **liikmed:** Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Riin Kruusenberg, Liina Liiv.

5 27. mail sai nurgakivi TÜ Narva kolledži uus õppehoone.

10 Persoon

«Päris imelik oli tulla elama riiki, mis on rahvaarvult väiksem kui mu kodulinn,» ütleb Euroopa õiguse ja rahvusvahelise majandus-õiguse dotsent Christoph Schewe.

14 Suvel plaanib ajaloo eriala magistrant Viire Pajuste panna Rõugesse püsti rauaaegse elamu, et saada väärtuslikku teavet, milline oli eestlaste elukeskkond sajandeid tagasi.

17 Aktiivsed pensionärid valivad seebikate asemel kooskäämise.

20 Ülikooli kultuurikollektiivides kaasa löövad ülikooli töötajad, üliõpilased ja vilistlased on üks heas mõttes kiiksuga rahvas

24 Väitekiri

Rael Laugesaae doktoritöö näol on Eesti esimene Ida-Euroopa riik, kus uuritakse insulti haigestumist lastel, samuti haiguse kliinilisi sümptomeid ning riskitegureid.

27 Kasvatusteaduste dotsent Inger Kraav: Eesti lapsevanemad ootavad enam professionaalset nõu

34 Mentorluse programm ei kajastu õppejõu tööülesannete hulgas ning selle finantseerimiseks tulevikus eraldi raha ette nähtud pole.

37 Agneta Bladh kirjutab ülikoolide juhtimisest Põhjamaade näitel

42 Krista Kaer sai suure osa oma haridusest Tartu ülikooli kohvikust.

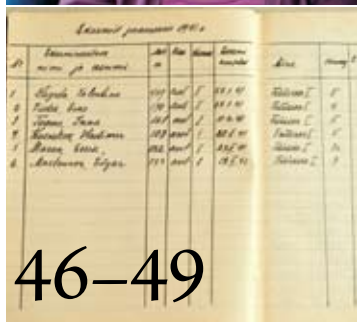
44 Kaido Reivelt kirjutab teaduslaagri eesmärgist.

46 Ajalugu

Kas õppejõud on täis kiusu, kui parandab eksamitöös peale sisuliste vigade ka grammatikat? Kuidas saada häid hindeid?

50 Tartu ülikooli lõpuaktused

52 sünnipäevad, kaitsmised, teated

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 9. juulil 2010.

1,4 miljonit teaduse populariseerimisele

Selle aasta teaduse populariseerimise konkursil sai rahastuse 18 projekti kogusummas üle 1,4 miljoni krooni. Tartu ülikoolist konkursile esitatud projektidest olid edukad lausa viis.

Toetust said TÜ Narva kolledžis toimuvad Ida-Virumaa laste teadussügis ja Narva lasteülikool ning videoklippide konkursid koolinoortele ja tudengitele, teaduse töötoad koolides ja doktorantide populaarteaduslike artiklite konkurs.

TTÜ korraldatav traditsiooniline robotivõistlus Robotex sai toetust 250 000 krooni, Eesti tehnoloogiakasvatuse liidu projektille «Terviklik tehnoloogiaõpe-

tus» eraldati 200 000 krooni ja Eesti füüsika seltsi koordineeritava teadusbussi Suur Vanker tegevust toetati 120 000 krooni ulatuses.

Edukalt osalesid konkursil ka koolid. Maardu gümnaasiumi projekti «Mina-teadlane» käigus korraldatakse õppesõite loodusesse, viiakse kohalike seas läbi küsitlusi, kirjutatakse uurimistöid ja kohtutakse teadlastega.

Teaduse populariseerimise projektikonkurss osutus tänava väga populaarseks – kokku esitati 95 taotlust kogusummas üle 14 miljoni krooni, ületades seega konkursi eelarve kümnekordselt.

Projekte hindas üheksaliikmeline komisjon.

Uued professorid ja audoktorid

Mai istungil valis Tartu ülikooli nõukogu professoreid ja nimetas audoktoreid. Kirikuloo professoriks Riho Altnurme, süstemaatilise usuteaduse professoriks Anne Kull, kriminoloogia professoriks Jüri Saar, kliinilise geneetika professoriks Katrin Õunap, reproduktiivmeditsiini professoriks Andres Salumets, eesti keele ajaloo ja murrete professoriks Karl Pajusalu, bioloogilise füüsika professoriks Jörg Pieper.

Nõukogu nimetas Tartu ülikooli audoktoriteks Eötvös

Loränd ülikooli professori ning maailma tipptasemel folkloristi ja semiootiku Vilmos Voigti, Helsingi ülikooli farmakoloogia ja toksikoloogia professori Pekka Tobias Männistö, Ohio ülikooli professori ning maailma ühe juhtivatest keskkonnateadlastest märgalade uurimise alal William J. Mitschi, Uppsala ülikooli meditsiinilise farmakoloogia emeriitprofessori Lars Orelandi ning Tartu observatooriumi vanemteaduri, akadeemiku Jaan Einasto.

TÜ ja Tartu linn seadsid koostööks uued sihid

25. mail allkirjastasid Tartu ülikooli rektor prof Alar Karis ja Tartu linnapea Urmas Kruuse pikaajalise koostöölepingu Tartu kui ülikoolilinna ühiseks arendamiseks.

Lepingu kohaselt jätkavad Tartu ülikool ja Tartu linn tihedat koostööd teadusmahuka ettevõtluse, konverentsiturismi ja linnaruumi arendamisel.

Peale selle on koostöövaldkondadena ära märgitud ka ühistrunduse, tänapäevase elu- ja õppekeskkonna ning spordi- ja kultuuritegevuse arendamine.

Raamlepingu alusel lepitakse iga aasta sügisel kokku konkreetseid arendustegevused. Tänavused kokkulepped ja kohustused on suures osas kajastatud jooksva aasta tegevusplaanides ning eelarvetes – jätkub spordihoone, muuseumite, botaanikaai ja korvpalliklubi TÜ/Rock toetamine.

«Selle lepinguga asume ka tihedamale koostööle ülikooli hoonestamise põhimõtete väljatöötamisel ja alustame hoonestuse teemaplaneeringu koostamise-
ga,» ütles Tartu ülikooli kantsler Andres Liinat.

Narva kolledž sai nurgakivi

27. mail pandi Narva raekojas platsil nurgakivi Tartu ülikooli Narva kolledži uuele õppehoonele.

Narva kolledži haldusjuhi Jaanus Villiko sõnul võimaldab uue hoone siselahendus luua Eesti parima õpetajakoolituskeskkonna ning avaliku ruumi näiteks Eesti ja Venemaa kontaktinstituudi loomiseks.

Põhja-Euroopa barokk-päriliks nimetatud vanalinn hävitati 1944. aasta märtsis. Kolledži uus, endise börsihoone kohale kerkiv hoone on viimase kahekümne aasta esimene katse vanalinna taaselustada. «Uus kolledžihoonel loob uued väljakutsed platsi ja selle ümbruskonna taasloomiseks,» ütles TÜ Narva kolledži direktor Katri Raik.

Narva kolledži uue hoone autorid on tunnustatud noored arhitektid Katrin Koov, Indrek

TÜ Narva kolledži eskiisprojekt

Foto: narva.ut

Peil, Siiri Vallner. Hoone asub kunagise börsihoone ja kahe selle taga asunud hoone krundil ning uue õppehoone fassaad mee-

nutab börsihoone fassaadi. Uue õppehoone fassaad markeerib nii visuaalselt kui ruumiliselt endise börsihoone asupaika.

Tartu ülikooli doktorandi idee pälvis «Ajujahil» teise koha

Ettevõtluskonkursil «Ajujaht 2010» pälvis teise koha ning 262 000 krooni oma idee teostamiseks võistkond VetMed, kelle äriidee on hakata tootma uudseid vahendeid, mille abil testida loomadel nakkushaigusi ja geneetilisi haigusi. Lisaks toetas meeskonna ideed 50 000 krooniga Tartu linn.

Auhinnalise idee autoriks oli Tartu ülikooli biomeditsiini tehnoloogia doktorant Mart Ustav jr.

Tema ideed aitasid edasi arendada ning äriplaaniks vormida samuti Tartu ülikooli arstiteaduskonna lõpetanud Anu Planken ja Tartu ülikoolis õigust õppinud Hannes Küün.

Idee sisuks on loomade molekulaardiagnostika uuel kvalitatiivsel tasemel, arendades välja uudsed molekulaarsed kompleks-testide paneelid. See võimaldaks uuenduslike biotehnoloogiliste

meetoditega hõlpsamalt diagnoosida nii nakkushaigusi kui ka pärilikke haigusi.

Saates rääkisid noored, et näevad oma teenuse klientidena nii põllumajandus- kui ka koduloomade aretajaid. Sihtturuna näevad nad kogu maailma, kuna DNA on väga stabiilne ja seda on võimalik posti teel transportida. Teenuse väljaaretamiseks läheb neil hinnanguliselt 12–18 kuud.

Vironia külastas oma lätteid

Mihkel Truman
Siim Boikov

Eesti vanim üliõpilaskorporatsioon Vironia tähistas eelmisel kuul Lätis 110 aasta möödumist oma esimesest kommersist, mis on sedalaadi organisatsiooni tähtsaim kinnine üritus.

Vironia asutasid 19. sajandi lõpuaastail Riia polütehnilises instituudis õppinud eesti soost tudengid. 1900. aasta sügisel sai vastne korporatsioon ametliku heakskiidu nii kõrgkoolilt kui ka teistelt Riia üliõpilaskorporatsioonidelt. Selleks ajaks oli Vironia valinud oma värvideks kombinatsiooni violetsest, mustast ja valgest ning lipukirjaks «ühisus, kindlus, ausus».

Vironia ametlik kinnitamine on oluline tähis Eesti ajaloos, kuna tegemist oli esimese korraga, mil eestlasi tunnustati rahvusvahe-

«Oleme kogunenud 110 aastat hiljem samasse paika, et tuletada meelde, mis sidus mehi alg-Vironias,» lausus vilistlaskogu esimees Aitel Käpp peetud kõnes.

Foto: Ain Must

listes kõrgharidusringkondades kui piisavalt väarikat rahvust, et luua oma korporatsioon. Oli ju üliõpilaskorporatsioon toonastes tingimustes ühiskonnas väarikaim ning sisemiselt konservatiivseima korraga tudengite ühendus.

Kuid juba pool aastat varem toimus Riia 35 km kaugusel Ogre jõe kaldal Vironia esimene kom-

merss, mille tookordne eesmärk oli süvendada tulevaste viroonlaste vahel vendlust ja sõprust.

110 aasta eest peetud vennastuspidu toimus kohaliku jõe ääres, üksiku suvila terrasil, kust pimedal eel mindi kõrgele mäele ning süüdati lõke. Soojas kevadöös lauldi hommikuni isamaalisi ja tudengilaule.

TÜ sümfooniaorkester võõrustab Turu ülikooli Kampus Sinfonieta

2010. aasta augusti lõpus võõrustab Tartu ülikooli sümfooniaorkester Turu ülikooli Kampus Sinfonieta ning orkestrid annavad ka ühiskontserdi Tartu ülikooli aulas.

Kontsert kestab 90 minutit ning ettekandmisele tulevad näiteks Richard Wagneri «Siegfried-idiyll», Heino Elleri «Kodumaine viis», Jean Sibeliuse «Andante festivo», J. C. Bachi «Grand over-

ture op. 18 n:o 2», Gabriel Fauré «Pavane», Jean Sibeliuse «Impromptu» ja Turu ülikooli Kampus Sinfonieta liikme Lauri Mäntysaari kirjutatud «Sininen uni».

Tartu ülikooli ja Turu ülikooli vahel on pikaajalised sõprussidemed ning kahe orkestri koostöö tihendab koostööd veelgi.

Mõlema ülikooli orkestrid koosnevad harrastusmuusikutest

ning koos musitseerimine annab orkestrantidele võimaluse lihvida pillimänguuskust, vahetada kogemusi ning veeta suve lõpp kauni sümfoonilise muusika keskel. Orkestritevahelise koostöö vilju on võimalik kõigil huvilistel nautima tulla juba augusti lõpus.

Lisainfo orkestrite kohta: orkester.ut.ee ja kampussinfonieta.fi

Taas tuleb Metsaülikool

11.–15. augustini toimub juba kuuendat korda Metsaülikool, kus sel korral arutletakse peateemana Eesti naiste ja meeste üle.

Metsaülikooli eesmärk on käsitleda spetsialistide kaasabil teemasid süvitsi, avastamaks probleemistiku tuuma ning leidmaks läbi argumenteeritud diskussiooni lahendusi. Tolerantne suhtumine ja arvamuste paljusus loob hea atmosfääri ja on taimelavaks uute ideede tekkeks.

Esmapilgul teostamatutena tunduvad ideed annavad paljude Metsaülikoolis osalejatele tõuke midagi reaalselt ellu viia – nii, et kasu tõuseks kogu Eestile.

Ka sel aastal toimub Metsaülikool traditsiooniliselt Käärikul. Osavõtumaks on 2500 krooni, mis sisaldab peamiselt nelja päeva majutust ja toitlustust. Samuti on võimalik taotleda stipendiumi, mis langetab osavõtumaksu 500 kroonile. Täpsem info stipendiu-

mite kohta on leitav Metsaülikooli kodulehelt.

Metsaülikooli sünnilugu viib tagasi 1966. aasta Kanadasse, kus tulevikule mõtlevad nooremad eestlased soovisid igal aastal mõttetalgutele kogunedes säilitada oma kultuuritausta ja arutada Eesti olukorda. Eestis tegutseb Metsaülikool igal suvel alates 2005. aastast, pöörates põhitähelepanu ühiskondlike probleemide analüüsile ja lahenduste pakkumisele.

Tööandjad ülikoolis

14. mail toimus esmakordselt ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudis tööandjate mess. Instituudi juhataja Pille Pruulmann-Vengerfeldti sõnul andis mess tööandjale võimaluse tutvuda tudengitega juba õpingute ajal.

«Tänases Eestis on väga oluline isiklik kontakt ning tööandjate mess annab selliste kontaktide loomiseks lisavõimaluse. Tööandjate huvi ja positiivne tagasiside näitab, et sellised ettevõtmised vääriavad kordamist,» rääkis Pruulmann-Vengerfeldt.

Messil osalesid kommunikatsioonibüroo Corpore, Eesti kaitsevägi ja kaitseväge ühendatud õppeasutused, kommunikatsioonibüroo Hamburg & Partnerid, Tartu hansapäevad, Eesti Ekspress, Eesti Päevaleht, Eesti Rahvusringhääling, Postimees ja Õhtuleht.

TÜ perede spordipärastlõuna

Neljapäeval, 10. juunil kell 16 algab Tähtvere spordipargis esmakordselt TÜ perede spordipärastlõuna.

Ülikooli tööperesid ning töötajate pereliikmeid ootavad jooksu- ja kepikõnnirada (väikese orienteerumisega), jalgrattarada, rulluisurada, lastejooks ja laste rattasõit, tippspetsialistid, kellelt treeningunõu küsida ning võimalus kontrollida oma tervislikku seisundit.

Spordipärastlõuna avasõnad

lausutakse laululava alumises parklas kell 16.15. Spordialade registreerumine ja individuaalstardid kell 16–17, korraldajad pakivad asjad kell 19.

Võidab see, kellel on kaasas kõige rohkem kolleege ja pereliikmeid – auhindadeks Kekkose saunaõhtu ning tenniseväljakute kasutamine Käärikul.

Spordipärastlõunat korraldab Tartu Ülikooli Akadeemiline Spordiklubi. Lisainfo ja eelregistreerumine: siseveeb.ut.ee

Foto: Villu Päärt

Moodne meetod aitab lahendada iidsete maalide saladusi

KUI TAVALINE KUNSTINÄITUSE KÜLASTAJA EI TOHI MÕELDAGI SELLEST, ET VANU KUULSAID MAALE NÄPUOTSAGA PUUDUTADA, SIIS SIGNE VAHUR KÄIB NEIL SKALPELLIGA KALLAL – KRAABIB IMEPISIKESI VÄRVIKILLUKESI VÕI LÕIKAB ISEGI TERVE TÜKIKESE VÄLJA.

Villu Päärt

Novaator

Nii on tema skalpelli tundnud näiteks Bernt Notke Tallina Pühavaimu kiriku kappaltari tabernaakel.

«Ma püüan võtta servast, kust väga näha ei ole või siis mõne kahjustuse lähedalt, mida tuleb restaureerimisel nagunii kohendada,» ütleb Vahur.

Vanade maalide värvikillud sisaldavad endas hindamatut infot selle kohta, milliseid pigmente, sideaineid ja materjale kasutas

näiteks keskajal Tallinnas toimetanud Bernt Notke.

Pooltuhat aastat vanad värvikillud jõuavad Vahuri töölauale Tartu ülikooli analüütilise keemia õppetooli laboris väga väikeste tükikestena, mis meenutavad peensoola või jämesoola terakesi.

Seal uurib Vahur neid spektrometria abil, kasutades meetodit, mida madalate lainearvude piirkonnas maailmas seni veel vanade kunstiteoste uurimises väga laialt kasutatud polnud.

Meetodi nimi on mikro-

ATR-FT-IR spektroskoopia, kus täheühend ATR tähistab nõrgendatud täielikku sisepeegeldust, FT tähistab Fourier' teisendust ja IR infrapunast.

Spektromeetri sees läbib infrapunakiir teemantkristalli, kus valguskiir peegeldub ning osa sellest peegeldunud valgusest jõuab värviterakesse ning osaliselt neeldub seal. Värviterakeselt tagasi peegeldunud valguse intensiivsuse mõõdab aparaat ära ning siis astub mängu Fourier' teisendus – Vahuri tööarvuti ekraanile

jõuab vanast värvikübemest juba neelduvusspekter. Neid spektreid Vahur omavahel võrdlebki.

Kui tavaliselt tehakse sellist tööd keskmiste lainearvude piirkonnas, siis Vahur võttis ette piirkonna 550 kuni 230 pöördseintimeitrit, mis on maalides kasutatavate anorgaaniliste värvipigmentide analüüsimiseks eriti tõhus.

Selline töömeetod on uus, sest spektromeeter, mis sellist tööd teha võimaldab, on Tartu ülikooli keemikute käsutuses alles neljandat aastat.

Tehnikast hoolimata oli siiski üks takistus. Puhast pigmentide-rake annab spektromeetri all välja väga palju spektrikiiri. Helgib nagu diskokera. Sellist spektrimõllu ei ole aga kuidagi võimalik mõõta.

Siin aitas võte, mida maailmas seni keegi kasutanud pole. Linaseemneõli segati pigmentiprooviga ning ühtäkki olid värvimuldade spektrid muutunud selgeks ja häired kadunud. Samas ei anna õli ise nendel lainepikkustel mingit spektrit.

Nüüd on võimalik vanadelt maalidelt või Tallinna Toomkiriku aadlivappidelt võetud värviproovide puhul kogu uurimistöõ ära teha sama meetodikaga.

Vahuri sõnul võimaldavad pigmentiuuringud heita pilku sellesse, kuidas vanad kunstimeistrid oma tööd tegid. Tihti olid seal kasutatud materjalid ja värvimullad sama kiivalt kaitstud tsunftisaladus, mida teadis vaid meister ise.

Samuti aitab see dateerida kunstiteoseid ja kui uurijatel on õnne, siis kindlaks teha ka võltsinguid.

Foto: Andres Tennus

Mai keskel pidas Sir Richard Timothy Hunt Tartu ülikoolis loengu «Kuidas saada mitoosi sisse ja sealt välja». 2001. aastal Nobeli meditsiinipreemia saanud Hunti sõnusti on selle auhinna pälvimisel palju juhuslikku. Ta avaldas lootust, et Nobeli preemia jõuab ka Tartusse.

Salvestist Hundi loengust saab vaadata ülikooli videoarhiivis video.ut.ee. Samas on ka kahe viimase inaugureeritud uue professori, Veronika Kalmuse ja Lauri Mälksoo loengud jpm.

Hea tudeng, õppejõud, töötaja!
Kas mängid mõnda klassikalise sümfooniaorkestri instrumenti?

**Tartu Ülikooli sümfooniaorkester
võtab juurde
uusi orkestrante!**

Lisainformatsioon ja repertuaariinfo: orkester.ut.ee
Täida internetilehel olev kandideerimisankeet või kirjuta: orkester@ut.ee

TÜESO
TARTU ÜLIKOOI SÜMFOONIAORKESTER

Foto: Andres Tennus

Maailmarändur Christoph Schewe jõudis Eestisse juhuslikult

CHRISTOPH SCHEWE ON EUROOPA ÕIGUSE JA RAHVUSVAHELISE MAJANDUSÕIGUSE DOTSENT, KES VEEDAB TARTUS JUBA NELJANDAT AASTAT. OMA KODULINNAKS NIMETAB TA HAMBURGI PÕHJA-SAKSAMAAL. «PÄRIS IMELIK OLII TULLA ELAMA RIIKI, MIS ON RAHVAARVULT VÄIKSEM KUI MU KODULINN,» ÜTLEB TA KAVALALT NAERATADES.

Kadri Inselberg

kadri.inselberg@ut.ee

Eestisse ja Tartu ülikooli sattus Schewe pärast doktorikraadi kaitsmist tööd otsides. Kuna ta on alati armastanud reisida, siis otsis ta tööd just välismaale. Eestist tehti pakkumine ja Saksa akadeemilise välisvahetuse (DAAD) kaudu jõudis ta kolm ja pool aastat tagasi lörtsises oktoobris siia.

Tema sõnul oli kolimine väikesesse Ida-Euroopa ja Skandinaavia vahel asuvasse Eestisse põnev võimalus, kuna siia regioonini polnud ta vähemalt tööalaselt veel kunagi sattunud. Nüüd ta imestab, kui palju sõpru tal siin külas käib.

«Selle aja jooksul on mul külas käinud rohkem kui 30 inimest, mis on minu jaoks küllaltki jahmatav, sest ajal, kui õppisin Prantsusmaal

või Hispaanias, käis inimesi tunduvalt vähem. Mul on tunne, et eestlased ise ei teagi, kui eksootiline maa on Eesti. Lääne-Euroopas ei teata Eesti kohta midagi, aga see tekitab siiski mingeid positiivseid seoseid,» räägib Schewe.

RAHVUSLIKUD OMAPÄRAD

Õppejõud tunnistab, et alguses ei olnud tal Eestis sugugi kerge. Ta ise süüdistab selles oma saabumise aega, oktoobrit, kui sadas lörtsi. Nimelt on mõned teised välismaalased talle selgitanud, et on olemas suve-Eesti ja talve-Eesti.

«Talve-eestlane ei räägi, ei vaata sulle otsa ja ei ole üldse eriti sotsiaalne. Siis saabub kevad ja tuleb suvi, kõik muutub täielikult. Inimesed hakkavad naeratama ja sinuga suhtlema. Need on nagu kaks eri riiki,» tutvustab Schewe teooriat, millele ta on aastate

jooksul ka tõestuse leidnud.

Lisaks lörtsisele oktoobriks elas ta ka esimest korda üksi ja oli täiesti uues keskkonnas, kus halva ilma tõttu ei saanud isegi minna jalgpalli mängima. Kuid aja jooksul olukord paranes ja tänaseks on esmalt planeeritud kahest aastast Eestis saanud juba neli. Eelmisel aastal nimetati ta dotsendiks ja ta on praeguseks seotud ka mõningate teadusprojektidega.

Schewe sõnul on ta eestlaste ja Eestis elamisega tänaseks ikkagi juba ära harjunud. Esialgsed tähelepanekud, et eestlased on näiteks kauged või distantsi hoidvad, kehtivad siiani, kuid ta on saanud eestlaste rahvuslike omapärade kohta teada ka hulga häid põhjendusi.

Näiteks tänaval tervitamine. Ta võrdleb seda olukorraga, kui kolis Lõuna-Saksamaalt Põhja-

Saksamaale ja nentis, et inimesed tervitavad sind tänaval alles pärast seda, kui oled nendega vähemalt kolm korda 15 minutit vestelnud. Sa pead tervituse välja teenima. Eestis on see tema sõnul umbes samamoodi.

«Pärast mingit aega hakkad sa endale selgitama, miks see nii on. Saad aru, et kõik tunnevad Eestis kõiki ja kui kõigile tuttavatele tänaval «tere» öelda, siis ei saagi tervitamist lõpetada,» selgitab ta.

Schewe jaoks on üllatav aga see, et ta on ka ise siin elades muutuma hakanud. Näiteks – kui ta ei ole kuu aega järjest Saksamaal käinud ja siis lõpuks seal sõpru kohtab, ei tea ta hetkeks, kuidas neid tervitada. Kas suruda kätt, prantsusepäraselt põsele suudelda või eestlaslikult igasugust füüsilist kontakti vältida.

IDEAALID JA JUURA

Samas on palju reisunud mees välismaal elamise ja rahvaste erinevustega harjunud ning tegelikult naudib nende tundma õppimist. Kokku on Schewe enda sõnul külastanud 60–70 riiki. «Ei teagi täpselt, lugemine on sassi läinud,» ütleb ta rahulolevalt.

Ta tunnistab, et juura ei ole tegelikult reisimist armastavale ja ka välismaal töötada soovivale inimesele kõige õigem valik. Teda tõmbas juura poole eriala tutvustav lause «Die Welt mit Worten verändern» («Valitseda maailma sõnadega»). Kusjuures tema isa on meditsiiniõiguse professor, kes soovitas pojalt valida küll meditsiini, kuid viimane ei kujutanud ennast arstina ette.

Nagu praktiliselt kõigil algaja-

Vabal ajal võtab Schewe kätte kitarr ja teeb muusikat.

Foto: erakogu

tel juuratudengitel, oli ka temal alguses idealistlik arusaam, et saab õigusteaduse abil maailma paremaks muuta. Ta tõdeb, et reaalsusega kokku puutudes need ideaalid järk-järgult kaovad.

«Kui sa töötad suure advokaadibüroos, eriti kuskil suurlinnas, siis tekib sul mõnikord tunne, et töötad valel poolel. Aitad rikastel inimestel veel rohkem raha teenida.»

Schewe on ka ise eri advokaadibüroodes töötanud või praktilal olnud, kuid on algusest

peale siiski mõelnud rohkem rahvusvahelisele õigusele ja mitte advokaadina töötamisele. Praktika on teda viinud nii Taisse ÜRO juurde, Costa Ricasse Saksa saatkonda kui ka Brüsselisse Euroopa Komisjoni.

«Üldiselt on õigusteaduse õppimine väga tugevalt seotud rahvusliku õigussüsteemiga ja kui sa õpid Saksa õigust, siis saab sinust Saksa jurist. Mina püüdsin algusest peale keskenduda keelte õppimisele ja juura rahvusvaheliste valdkondadele nagu Euroopa

ja rahvusvaheline õigus.»

Samas leiab ta, et juristil on rahvusvahelisel tasandil siiski küllalt raske tööd leida, sest konkureeritakse inimestega, kes on õppinud spetsiaalselt riigiteadusi ja rahvusvahelisi suhteid. Neid inimesi on koolitatud välismaal elama ja nad on tõenäoliselt ka rohkem keeli õppinud.

Praegu on Schewe õppejõu tööga väga rahul ja leiab, et see on ühtaegu nii hariv kui ka lõbus. Ta õpetab valikainetena Saksa, Euroopa ja rahvusvahelist majandusõigust. Schewe selgitab, et Eesti õigussüsteem on Saksa omast inspireeritud ning seega on need suhteliselt sarnased. Tema sõnul hinnatakse nii justiitsministeeriumis kui ka õiguskantsleri büroos väga neid tudengeid, kes omavad teadmisi Saksa õigussüsteemi kohta.

EESTI ÜLIÕPILASED

«Kindlasti on see kasulik, aga küllalt raske on leida motiveeritud tudengeid, kes selle õppimise ette võtaksid. Esiteks on saksa keel suhteliselt keeruline ja sellise aine õppimine tundub olevat tudengitele luksus, mida nad ei vaja, sest nad saavad oma eksamid ka ilma tehtud.»

Eesti tudengeid üldisemalt Schewe iseloomustada ei julge, kuna puutub valikainete õpetamisel kokku vaid eriliselt motiveeritud tudengitega, kes on peale kõige muu valmis õppima ka võõrkeeles. Üks tema õpilane, kes oli Eestis olnud üks targemaid, vähemalt viie protsendi tublimate seas, olevat aga Saksamaale minnes tundnud ennast isegi

keskmisest nõrgemana. Schewe arvab, et see tudeng ütleks küll, et Eestis on üliõpilastel tunduvalt kergem.

Schewe toob aga välja, et Eestis on üliõpilased ka palju nooremad kui Saksamaal, kus kool kestab 13 aastat, millele lisandub veel sõjavägi või alternatiivteenistus. Seega on vähemalt esimese kursuse meestudengid umbes 19–20, Eestis aga lõpetavad üliõpilased 21–22-aastaselt juba bakalaureuseõppe.

«See on tegelikult päris suur erinevus. Kui sa endagi peale mõtled, siis mis sa ise arvad, millal sa umbes hakkasid üldse tõsisemalt poliitika ja maailm asjade peale mõtlema. See tuleb ikkagi alles teatud vanuses.»

Veel mõni aeg tagasi oli tema arvates ka Eesti tööturg liiga leebe. Talle tundus, et konkurentsi praktiliselt ei eksisteeri ning peaaegu kõik tudengid said tööd kohe, kui ülikooli lõpetasid. See tekitas omakorda olukorra, kus põhimõtteliselt polnudki konkurentsi. Aga tema sõnul ei «hüppa ka hea hobune kõrgemale, kui ta peab», seega valisid paljud tudengid ülikoolis kergema vastupanu tee ja tegid vaid seda, mida ilmtingimata vaja. Nüüd, seoses majanduskriisiga, on tööturu olukord muidugi muutunud.

Siiski leiab Schewe, et tema üliõpilased on olnud väga tublid ja siin on hea õpetada. Ta ei võta enam isiklikult, kui mõni tudeng ta küsimuste peale ei vasta, isegi, kui küsid vaid ta nime. Ta on aru saanud, et eestlased ongi sellised.

Aasta pärast lõpeb Schewe leping Tartu ülikooliga. Seda, mis

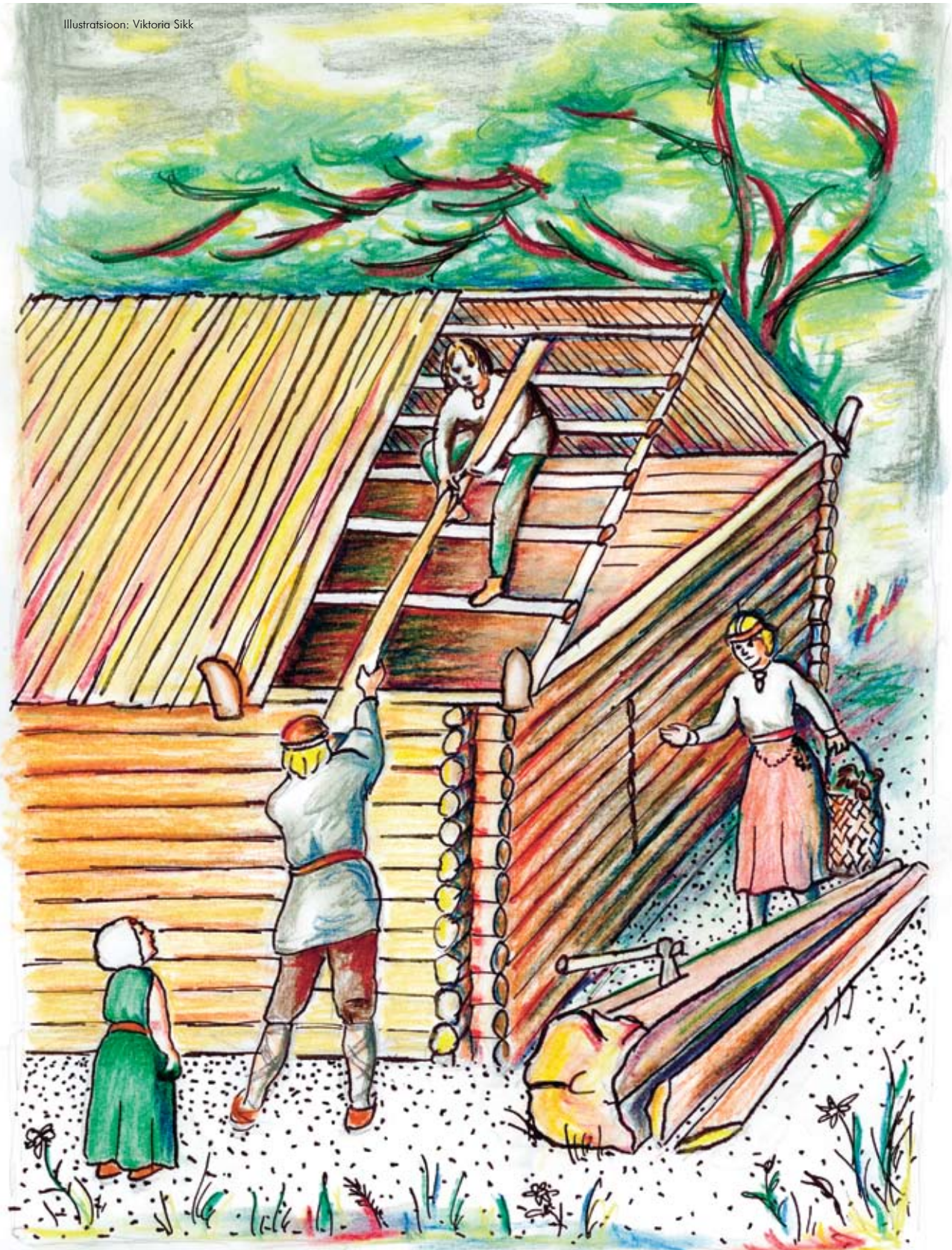
CHRISTOPH SCHEWE

- 2007 kaitses Bremeni ülikoolis doktorikraadi.
- 2002 kaitses Salamancas magistrikraadi euroopa õpingutes ja inimõigustes.
- Olnud praktilal Euroopa komisjonis, ÜROs (Bangkok), Costa Rica Saksamaa saatkonnas, advokaadibüroodes Saksamaal ja Argentiinas.
- Hobideks reisimine, jalgpall, surfamine, ujumine, golf.
- Tegeleb muusikaga, mänginud mitmes bändis kitarril.
- Keeled: saksa, inglise, prantsuse, hispaania, portugali, itaalia, algtasemel eesti.

edasi saab, ta veel ei tea ega planeeri. Ta tahab kindlasti töötada ka edaspidi samas valdkonnas ehk õigusega rahvusvahelises kontekstis, kuid ei ole veel kindel, kas jätkata akadeemilises või mõnes rahvusvahelises organisatsioonis.

«Sageli teeb elu ise sinu eest otsuseid. Näiteks kohtud mõne inimesega, kes pakub sulle midagi ja see otsustabki sinu järgmised aastad. Nii et eks näis.»

Illustratsioon: Viktoria Sikk

Arheoloogi eksperiment viib tagasi rauaaega

SUVEL PLAANIB AJALOO ERIALA MAGISTRANT PANNA OMA LÕPUTÖÖ RAAMES RÕUGESSE PÜSTI RAUAÆGSE ELAMU, ET SAADA SEELÄBI VÄÄRTUSLIKKU TEAVET, MILLINE OLI EESTLASTE ELUKESKKOND SAJANDEID TAGASI.

Eve Tisler
eve.tisler@ut.ee

Viire Pajuste soovib korraldada sel suvel Eestis suure eksperimentaal-arheoloogia projekti, millest hiljem kirjutab oma arheoloogia magistrantuuri lõputöö. Täpselt on plaanis ehitada Rõuge linnamäel asunud hoonete järgi viikingiaegne elamu, milles eestlased elasid umbes 8.–10 sajandil.

Plaanitav projekt koosneb kahest osast. Esimeses osas ehitatakse autentseid tööriistu ja töövõtteid kasutades eluhoone. Kuna suursaagi tol ajal veel ei tuntud, siis tuleb kogu töö teha kirvestega, mille sepp on rauaaegse kirve eeskujul valmistanud.

Selleks et võrrelda rauaaegsete kirveste efektiivsust tänapäevastega, kasutatakse iidsete tööriistade kõrval ka neid kirveid, mida ehitajad on harjunud kasutama. «Tahan teada saada, milline on siis parem kirves, kas tänapäevane või rauaaegne,» selgitas Pajuste.

Järgmisena otsib Pajuste vastust küsimusele, kui palju inimesi sellise maja ehitamiseks vaja läheb. Esialgu on arvestatud, et kui korraga on objektile 15 inimest, siis peaks maja valmima umbes kuu ajaga.

MAJA ILMA AKENDE JA KORSTNATA

Ehitatava maja mõõtmed on tänapäeva mõistes väikesed: maja põrandapindala on 30 ruutmeetrit ning seina kõrgus kõigest kaks meetrit. Sellises ruumis elas üks pere ehk viis kuni kuus inimest. «Meie jaoks oleks see ilmselgelt liiga kitsas, aga tolle aja elamistingimused olidki sellised,» rääkis Pajuste.

Rauaaegsed majad olid kas muld- või savipõrandaga rõhkpalakelamud, millel puudusid aknad. Hoonet küttis ilma korstnata kerisahi, suits pääses välja pisikesest avast seina sees. Uks pidi olema väike, et võimalikult palju sooja majas sees hoida.

Maja ehitamisega aga eks-

periment ei lõpe. Projekti teine osa seisneb selles, et viis kuni kuus inimest elavad majas ning üritavad hakkama saada kõige sellega, mida võis teha rauaaegne inimene. Eksperimendis osalejad lõigatakse nädalaks ajaks tänapäeva maailmast välja. Nad ei saa kasutada elektrit ega kanalisatsiooni, telefonist ja arvutist rääkimata.

Elanikud kannavad ajastuomaseid riideid ning neid varustatakse värske liha ja viljaga. Toorainetest peavad nad ise söömiskõlblikku toitu valmistama. Süüa valmistavad elanikud lee kohal, kasutades savinõusid, mis valmistatakse spetsiaalselt eksperimendiks.

Samuti loodab Pajuste, et leiab hea kivi jahvektiviks, mida rauaaja inimesed kasutasid viljateradest käsitsi jahu jahvatamiseks. Üks inimestest, kes majja elama läheb, on kodulinnupidaja, kes lubas kaasa võtta viis kana, et eksperimendis osalejad saaksid teada, kuidas vanasti koos kodulooma-

dega samas ruumis elati.

Majas lamise eksperiment korraldatakse meelega külmal talveajal. Suvel ei teki kütmissvajadust ning siis ei saaks katsetada maja soojapidavust, kütmistihedust ega teada, kuidas inimesed ikkagi korstnata majas pideva suitsuga toime tulevad.

Pajuste eeldab, et rauaaegses majas oli kitsas ning elanikud pidid iga suutäie jaoks tegema rohkem tööd kui praegu. Samas oli sellisel eluviisil ka oma plusspool. «Inimesed olid tol ajal tõenäoliselt stressivabamad, kuigi nad võisid teha palju füüsilist tööd.» Uurijat huvitab ka see, kui palju mõjutab inimese psüühikat elukeskkond ning millises suunas hakkab inimeste mõte liikuma, kui ta on elanud nädal aega rauaaegses majas.

ELUTINGIMUSTE VÕRDLEMINE

Uurija toonitab, et eksperimendi käigus ei saa tegelikult uurida, mismoodi rauaaegsed inimesed ennast sellises elukeskkonnas tundsid, sest meie kultuuriline ja majanduslik taust on hoopis erinev. «Vaevast oskas viikingiaja inimene unistada sellest, et kui ma keeran seina peal nappu, siis hakkab sooja vett pähe tulema ja ma saan puhtaks.»

Kuigi inimeste tundeid ja elamusi teaduslikult uurida ei saa, on Pajuste sõnul võimalik

võrrelda tänapäeva elutingimusi rauaaegsete elutingimustega. Tänapäeva elutingimuste aluseks võtab magistrant standardid, mis on kehtestatud eluruumide toatemperatuurile, valgustingimustele, niiskusetasemele jne. «Kuna rauaaegsel hoonel pole korstent, tuleb kindlasti mängu vingugaasi suur sisaldus,» kirjeldas Pajuste võimalikke sajanditetaguseid elutingimusi.

Rõuge linnusel toimunud väljakaevamistel on leitud vaid suhteliselt halvasti säilinud muinasaegsete hoonete põhjasid. Selleks et informatsiooni juurde hankida, tuleb pöörduda etnograafia poole, mille abil saab aimu maja täpsemast väljanägemisest. Peale etnograafia on eksperimentaal-arheoloogial kokkupuuteid ka teiste distsipliinidega.

Kindlasti konsulteerib Pajuste rahvapärase ehituse spetsialistidega, samuti keraamikutega, kes on kursis savinõude valmistamisega. Eksperimendi teises osas, kus uuritakse inimese elukeskkonda, tulevad mängu juba keskkonnateadused.

Mõte ise eksperimentaal-arheoloogiat proovida hakkas Pajustel idanema Taanis, kui ta külastas Lejre muinasaaja keskust, kus on üles ehitatud terve rauaaegne küla ning töötab ajalooturismi keskus. See tähendab, et huvilistel on võimalik vahetult tutvuda rauaaegse küla eluoluga, seda ise järele proovides.

Pajuste sai aru, et Eestis on selline asi just puudu. «Oleks vaja eksperimenteraal-arheoloogia keskust, kus arheoloogiatudengid ja ka tegevarheoloogid saaksid

katseid teha.» Siiaamaani on tehtud asju rohkem põlve otsas ning mitte suure koordineeritud projekti raames.

Ajalooturismi abil on inimesel võimalus ajalugu kogeda ning värskendada kunagi koolis ajalootunnis õpitud. «Meie käest on näiteks küsitud, kas kiviaeg oli enne või pärast muinasaega. Inimestel on isegi see meelest läinud, et muinasaeg on üks tervik, alustades kiviajaga ja lõpetades rauaaajaga.»

Samas leiab Pajuste, et sellised küsimused on tekkinud seetõttu, et arheoloogid ei anna oma töö kohta piisavalt tagasisidet. Seetõttu on tema projekti üheks eesmärgiks olla võimalikult palju avalikkusele avatud.

ARHEOLOOGIA POPULARISEERIMINE

Samuti aitab eksperimentaal-arheoloogia selgitada avalikkusele seda, miks üldse on vaja muistiseid kaevata. Võib ju küsida, missugust reaalselt kasu arheoloogilistest kaevandamistest saadakse. «Kasu on selles, et saame rekonstrueerida mineviku inimese elu,» sõnas Pajuste.

Praegu saab Pajuste eksperimendi käigu kohta ainult fantaaseerida, sest kuidas projekt tegelikult õnnestub, ei oska ta öelda. «Minu kõige suurem unistus on see, et saaksin anda inimestele uusi emotsioone ja teadmisi ning arheoloogia muutuks populaarsemaks.» Ta loodab, et suudab oma magistratöö projektiga aidata kaasa sellele, et kaoksid ära sellised küsimused ajaloo kohta, millele iga inimene võiks vastust teada. (T)

AJALOOTURISMI ABIL SAAB INIMENE VÕIMALUSE AJALUGU KOGEDA.

Aktiivsed pensionärid valivad seebikate asemel kooskäimise

Kadri Inselberg

kadri.inselberg@ut.ee

Tartu ülikooli pensionäride ühing Vitae sai sel kevadel 20-aastaseks. Oma hubastes ruumides, mida iseloomustab lakkamatu jutuvada ja hajumatu kohvihõng, käivad ülikoolist pensionile jäänud koos, et veeta oma vaba aega sisukamalt, kui kodus seebioopereid vaadates. UT vestlusringis rääkisid ühingu tegevusest juhatuse liikmed Martin Kutman (esimees), Leida Noorma, Viivi Tarikas, Andres Jaeger ja Aino Pihl.

Mis eesmärgiga Vitae loodi?

Martin Kutman: Meie ülesanne on ülikooli endiste töötajate vaba aja sisustamine. Meie eesmärk on, et inimesed ei jääks koju istuma, vaid teaksid, mis toimub ülikoolis, mis toimub Eesti riigis ja kogu maailmas. Leida ja korraldada üritusi, mis neid selles osas valgustaksid.

Meil toimuvad nii üldüritused, kuhu kutsume kokku kõik liikmed, ja klubiline tegevus, kus käivad koos ühiste huvide või taustaga inimesed. Kokku on meil

liikmeid ligi 190, kellest osa on suhteliselt passiivseid, vahepeal käivad, vahepeal ei käi. Suurem osa on ikkagi aktiivsed ja võtavad osa kõikidest meie üritustest. Klubilise tegevuse saime käima mõned aastad tagasi ja see on suur saavutus.

Moodustasime mitmeid inimese profiilile vastavaid klubisid, näiteks filoloogide, keemikute, põltsamaalaste, juristide, käsitööhuviliste ja kehakultuurlaste klubid. Need väiksemad üritused käivad koos siin meie ruumides, suuremad organiseerime mujal. Oleme praegu heades suhtes

Tartu linnavalitsusega ja linnavalitsuse haridusosakond annab meile kasutada oma saali. Näiteks mõned päevad tagasi kohtusime Peeter Kreitzbergiga.

Kes on Vitae liikmed?

Aino Pihl: Põhikirjas seisab, et Vitae liikmeks võivad astuda kõik ülikoolist pensionile jäänud isikud. Need võivad olla ka riidehoidjad või koristajad, kuigi neid on suhteliselt vähe. Enamik on siiski endised õppejõud.

Andres Jaeger: Oluline on see, et just ülikoolist pensionile läinud. Kui inimene läks vahepeal kuhugi

Vitae juhatuse liikmed Martin Kutman (vasakult), Leida Noorma, Viivi Tarikas, Andres Jaeger ja Aino Pihl.

mujale tööle ja sealt pensionile, siis üldiselt on see takistuseks.

Aga on ka erandeid.

Pihl: Arvatavasti on see sellepärast, et meil on ülikooli personaaliosakonnas arve ja nemad toetavad meid. Mujalt tulnud inimesi ei ole mõtet ülikoolil toetada. Kuigi ülikoolis on eraldi olemas dotsentide ja teadurite klubi ning professorite klubi, siis ka paljud meie liikmed on teadurid, dotsendid ja professorid. Selles suhtes küll peamiselt akadeemiline seltskond.

Kui tihti siin kohal käiakse?

Viivi Tarikas: Võimalik on kohal käia täpselt nii tihti, kui soovi on. Aga klubid toimuvad ühel korral kuus kindlal päeval. Juhatus liikmetel, kes klubisid kureerivad, on tööd palju. Nemad peavad iga kord platsis olema, vaatama, kas kohv on keedetud ja perenaist mängima, samuti ka ürituse organiseerima. Teised lihtsalt osalevad.

Iga kord, kui väike kohvilaud kaetakse, on ette valmistatud ka mingi teema. Öhtud on küllaltki huvitavad ja väga asjalikud. Keegi ei tule siia niisama istuma ja juttu

ajama. Selliseid klubisid meil ei ole. Käsitööhuvilised teevad oma näputööd, joovad muidugi kõrval kohvi ja pärast korraldavad näitusi. Kõigil on oma kohustused.

Millega te veel tegelete?

Kutman: Me korraldame näiteks ka tervisepäevi. Kuna meil on ülikooli juhtkonnaga head kontaktid ja Kääriku spordibaas kuulub mingil määral ülikoolile, siis me saame seda baasi vabalt kasutada. Hommikuti sõidame kohale, teeme matka või suusatame ja võimleme, käime saunas ja tuleme tagasi. Kaks korda nädalas, esmaspäeval ja neljapäeval, töötab meil ka võimlemisrühm aeroobika- või kergejõustikusaalis. Meie eas inimestele ei ole üks tund päevas tervisele sugugi liiga palju.

Miks teie ise siin ühingus olete?

Jaeger: Kuna ma tegelen kirjandusmuuseumis elulooliste mäletuste kogumisega ja see on praegu küllaltki populaarne kogu ühiskonnas, siis võtsin ühel hetkel julguse rindu ja pakkusin ka siin sellise idee välja. Kaks aastat tagasi alustas see klubi tegevust.

Seltskond on väike, aga optimaalne. Materjal ehk mälestused oma elust pannakse kirja ja loetakse ette, teised kommenteerivad. Kuna me oleme umbes üheeaalised, siis on meil sellised teemad, mis inspireerivad ka teisi ja saame koos vestelda.

See klubi on üks asi, miks mulle siin eriti meeldib käia. Ma kirjutan ka mujal, aga on tore, et meil on siin selline väike seltskond, kes tunneb asja vastu huvi. Klubi on väike, aga tubli.

Leida Noorma: Mina põhiliselt korjan liikmemakse, panen kuulutusi lehte, teeme Ainoga koos kuuplaani ning paneme selle akna ja seina peale. Mina olen siin sellepärast, et üks vana inimene ei taha muidu väga kodust välja minna. Siin on meil juhtkonnas väga meeldivad inimesed, siin on tore olla.

Klubides on ka väga toredad inimesed. Saab kodust välja ja palju parem meeleolu on. Energiat on pärast klubis käiku rohkem. Uusi liikmeid tuleb meile üldiselt vähe, sest kõik on nüüd ülikoolis tööl niikaua, kui nad jõuavad olla. Siis nad ei tule enam meile ka. Kui nad on tööl,

siis nad on küll pensionärid, aga meil on kõik üritused nädala sees. Need, kes tööl käivad, ei saa meie üritustele tulla, sest üritused on päevasel ajal.

Kutman: Ma olen kogu aeg ülikoolis mingisugune tegelane olnud ja kui siin olid juhatuse ümbervalimised, siis minule tegi üks liige ettepaneku ning mind valiti juhatuse koosseisu ja kiiresti ka esimeheks.

See on sajaprotsendiliselt ühiskondlik töö, mingit raha ma selle eest ei saa. Lihtsalt on vaba aega ja hea tahe. Kui ma saan midagi head teha, siis mul on hea meel. Kui ma näen meie kokkusaamistel, et inimesed ära minnes tulevad ja kallistavad ja tänavad, siis see ongi see, mis teeb elu natuke rõõmsamaks.

Pihl: Ma ei mäletagi, mis aastal ma siia astusin, aga mingitel üritustel vahepeal ikka käisin. Siis 2005. aastal sattusin ka juhatusse. Ma käisin veel päris kaua poole kohaga tööl ja kui ma päris ära tuln, oli väga meeldiv, et oli koht, kuhu oli vaja kord või kaks korda nädalas tulla ning toimetada ja teha. See sisustab elu. Päris huvitav on viia inimesi ekskursioonile,

neid registreerida ja nendega vestelda.

Kaks korda nädalas on meie ruumid lahti, aga rahvas võiks veelgi rohkem kohal käia. Ma vean ka keemikute ringi, kellega saame kokku kord kuus ja päris tore on. Käisime just näiteks uut keemiahoonet vaatamas.

Tarikas: Mina hästi ei tahtnud tulla, ajasin väga sõrad vastu. Aga ma olin sellele seltskonnale juba aastaid ekskursioone teinud ja kui siis tulid 2002. aasta juhatuse valimised, veendi mind ka ära.

Kõik see 20 aastat on kõik sõidud ja ekskursioonid korraldatud ühepäevased. Alguses olid need väga pikad, hommikul kell 7 läksime välja ja kell 11 jõudsimetagasi. Nüüd muidugi peab natuke lühemalt tegema. Aga inimesed on väga vaprad olnud. Ilusti kannatavad ära ja on huvitatud ja kuulavad kenasti.

Üldiselt on meil kogu Eesti-maa risti ja põiki läbi käidud, kõik maakonnad välja arvatud saared. Meil on siin väga toredad inimesed, keegi ei ohka ega nurise, ükskõik, kui sant ka olla on. See annab tuge ja jõudu. (T)

TÜ PENSIONÄRIDE ÜHING VITAE

Tartu ülikooli pensionäride organiseerumine algas 1980ndate aastate lõpus, mil moodustati Töö- ja Sõjaveteranide nõukogu. Organiseerimiskoosolekul seati eesmärgiks huvialasektorite moodustamine, koosviibimiste, ekskursioonide jms korraldamine. 1990. aastal otsustasid aga pensionärid sõjaveteranidest eralduda ja 15. novembril toimunud konverentsil moodustati ühendus nimega Vitae, mis 1991. aastal registreeriti mittetulundusliku organisatsioonina. Sama aasta 1. juulil tuli Tartu Linnavalitsuse otsus Vitae kandmise kohta ettevõtteregistrisse, 5. juulil registreeris organisatsiooni Tartu ülikooli nõukogu ning kinnitas ka põhikirja. 1997. aastal registreeriti organisatsioon ümber Tartu ülikooli pensionäride ühinguks Vitae.

See kiiksuga osa ülikooliperest harrastab professionaalset kultuuri

KOORIDES LAULVAD JA TANTSUANSAMBLIS TANTSIVAD TARTU ÜLIKOOI ÜLIÕPILASED, TÖÖTAJAD JA VILISTLASED ON ÜKS ISEMOODI, KIIKSUGA RAHVAS, KEDA ÜHENDAV KIRG LAULDA JA TANTSIDA VIIB NEID KONKUREERIMA PROFESSIONAALSETE KOLLEKTIIVIDEGA.

Tartu ülikooli akadeemilise naiskoori 65 aasta juubeli tähistamine kontsertetendusega ülikooli aulas. Foto: Andres Tennus

Sigrid Söerunurk
sigrid.soerunurk@ut.ee

Kultuurihuvi tundub olevat nakkav. Ülikooli kultuurikollektiive ühendava Tartu üliõpilasmaja juhatuse esimees Kulno Kungla mäletab aegu, mil tantsu- ja lauluhuvi oli väike, ent nüüd on näiteks Tartu ülikooli akadeemilise naiskoori (TÜAN), Tartu ülikooli kammerkoori (TÜK), Tartu ülikooli sümfooniaorkestri (TÜSO) ning Tartu rahvakunstiamblii uute liikmete konkursisõel tihe. Kultuurihuvile sekundeerib püüd olla üha professionaalsemad ning sellest kooslusest on sündinud sõpruskonnad, mis käivad koos ka pärast proove ja esinemisi ega oska suurt pühendumust põhjendada millegi muu kui kiiksulemasoluga.

Iga kollektiiv on oma juhi nägu, selgitab Kungla. Akadeemiline naiskoor ja kammerkoor on dirigent Triin Kochi, puhkpilliorkester Popsid dirigent Enno Tubli ja Tartu akadeemiline meeskoor Alo Ritsingu nägu. Rahvakunstiamblii nägu kujundas pikalt tantsumemm Helju Mikkel ning naiskoori oma Vaike Uibopuu. Aastakümnetepikkuse traditsiooniga kultuurikollektiivide kõrval on end juba tõestanud mullu loodud ülikooli sümfooniaorkester koos peadirigendi Lauri Sirbiga.

Kõiki kollektiive ühendab akadeemilisus ja ehk just sellest tingitud püüd paremuse poole, mis on nii mitme kollektiivi puhul vilja kandnud.

Akadeemiline naiskoor ja kammerkoor on dirigent Triin

Kochi käe all noppinud mitu aastat järjest väarikaid auhindu. Koch pärjati 2008. aasta parimaks dirigendiks ning tema juhatatavad TÜAN ja TÜK tulid samal aastal vabariiklikel konkurssidel esikohataudele. Tänavu tähistas naiskoor 65 aasta juubelit omalaadse kontsertetendusega, mis ilmselt ei jätnud liigutamata ühtegi tol aprillikuu 17. päeval Tartu ülikooli aulasse tulnud külalist, sest

publik aplodeeris püsti seistes.

Naiskooris on olnud läbi aegade karmid proovid ja nõudlikud dirigendid. Koori presidendi Ingrid Maasi sõnusti ei pea nad end professionaalseks kooriks, kuigi nopivad kõrgeid kohti nii Eesti kui ka rahvusvahelistel konkurssidel. «Meil ei ole elukutselisi lauljaid, enamikul ei ole muusikalist haridust, oleme iseendaga hästi palju tööd tegev harrastajate

DIRIGENTIDE NALJAD

Kuna proovides lauljad reeglina nalja teha ei tohi, hoiavad rõõmsat meelt üleval dirigendid. Koorilauljad on oma noodi- lehtede servadele dirigentide ütlemisi üles kirjutanud.

- Kui te undate siin nagu telefonitraadid, siis läheb kõik umbe! (E. Ahven)
- Mõnel dirigendil lähevad sukad keerdu, kui te nii laulate! (E. Ahven)
- Te hakkate peale nagu hädised konnad. (E. Ahven)
- Ülemine noot oli valus ja alumine lihtsalt kole. Kokku surmav.
- Tempo on kiire, peate leppima, et Järvi ilmselt lõpetab enne teid. («Ood rõõmule»)
- Olen ise ka üllatunud, ei saa kohe arugi, kuidas see saab teil nii hästi välja tulla. Mida ma teile siis õpetan? Ma jään niimoodi ju töötuks. (T. Koch)
- Tenor, see on lihtsalt soolo, ära mine häälega kurjaks, sa ei ole oma ema peale vihane. (H. Jürgenson, «Ave mater»)
- Naised, väljendage oma tundeid mõnes teises laulus, praegu ei ole see koht. (A. Soots, «Carmina Burana»)

Dirigent on lõpetanud manitsemise, et laulmiseks tuleb valmis olla ja valmisolek peab kajastuma ka näos. Mõni hetk hiljem küsib ta II soprani lauljalt: «Miks su silmad nii suured on?» «Ma olen juba laulmiseks valmis,» kõlab vastus.

Dirigent: «Mis kell sul see laps sünnib?»

Laulja: «Siis, kui sa lubad.»

Allikas: U-DUUR, Tartu ülikooli akadeemilise naiskoori hääle-
kandja, aprill 2010/nr 8

TARTU ÜLIKOOLOGA SEOTUD KULTUURIKOLLEKTIIIVE

- Tartu akadeemiline meeskoor, asutatud 1912, tam.org.ee
- Tartu ülikooli akadeemiline naiskoor, asutatud 1945, www.naiskoor.ee
- Tartu ülikooli kammerkoor, asutatud 1971, www.ut.ee/TYKK
- Tartu ülikooli rahvakunsti ansambel, asutatud 1945, www.ut.ee/rahva-tants
- Tartu ülikooli sümfooniaorkester, asutatud 2009, orkester.ut.ee
- Tartu ülikooli puhkpilliorkester Popsid, asutatud 1974, www.popsid.com
- Tartu üliõpilasteater, asutatud 1999, www.ut.ee/teater

Kollektiivid võtavad uusi liikmeid vastu peamiselt sügiseti.

Allikas: Tartu Üliõpilasmaja, www.tym.ee

rühm,» selgitab Maasi.

See harrastajate rühm on endale igal juhul seadnud kõrge lati ning koori kandideerivad uued lauljad mõtlevad mitu korda järele, kas ikka tasub. Tartu akadeemilist meeskoori (TAM) juhataev Alo Ritsing toob nii mõnigi kord meestele naiskoori eeskujuks, kuigi ka harrastajatest koosnev TAM pistab konkurssidel edukalt rinda professionaalidega.

Lauljate ja tantsijate repertuaar

vahetub igal aastal ning sõltub suuresti ka lauljate-tantsijate tasemest. Kollektiivide püsivama seltskonna moodustavad ülikoolide vilistlased ja töötajad, liikuvama üliõpilased. Vahelduva repertuaari tõttu ei jää lauljate-tantsijatel mugavaks äraolemiseks aega ning ühiseks pingutuseks on koorilauljad valmis usaldusest dirigendi vastu.

«Triin on selline dirigent, keda vaatad alati suu lahti – ta on valmis kõike proovima,» kirjeldab Maasi Kochi. Akadeemilise meeskoori dirigendi Alo Ritsingu proovis II baritoni Jako Arula kinnitusel nalja ei tehta ning laulmist võetakse tõsiselt. Lauljaid-tantsijaid liidab peale suure laulu- või tantsuhoovi ka sõprus.

Peale proovide ja esinemiste saadakse kokku teistelgi ühisüritustel. «Võib arvata, et ega sest midagi head ei tule, kui 60 naist on koos,» ütleb Maasi. «Aga keegi ei pidutse nii rajult ja ägedalt kui naiskoori tüdrukud!»

Naiskoori häälerühmad kohtuvad aeg-ajalt omakeskis ning õnnistavad uued lauljad sisse veiniõhtute ning salajuttudega.

Tallinna tehnikaülikooli meeskoori meestega peab naiskoor suusalaagreid, TAMi meestega on ühine jõulukontsert ja jõulupidu ammune traditsioon. Kui TAM-i ja TTÜ meesoor mängivad korvpalli, on TÜ naiskoori naised meestele kaasa elamas.

Juuni alguses kogunevad Triin Kochi koorid (TÜAN, TÜK ja TÜANi vilistlaskoorid) dirigendi kodukülla Võrumaal ning annavad Sulbi laululaval ühis-kontserdi.

Selliste ettevõtmistega poeb koor lauljatele nii naha alla, et ka siis, kui ülikool lõpetatud ning elu juba teise linna viinud, ei saa muidu, kui peab iga nädala teisipäeval ja neljapäeval sammud ülikooli peahoone poole seadma, et paar tundi proovi teha.

Ingrid Maasi lõpetas Tartu ülikooli neli aastat tagasi, on naiskooris I sopranit laulnud kaheksa aastat ning tuleb kaks korda nädalas proovidesse Tallinnast. Üks kooriliige tuleb Ida-Virumaalt ning veel üks Viljandist. Mõni katkestab õpingud järgmise päeva mahukaks eksamik. Puhkused ajastatakse koorikonkursside järgi ning perekondlike sündmuste tähistamised peavad koori esinemiste ja laagrite järel ootama.

Akadeemiline meeskoor tähistab kahe aasta pärast 100 aasta juubelit. Kooris laulavad koos nii ammused sõbrad kui ka isad ja pojad. Koori vanim ja staažikaim laulumees on maaülikooli õppejõud, 68-aastane Kuno Jürjenson ning noorim maaülikooli üliõpilane, 19-aastane Jaan Lõivukene.

TÜ ajakirjanduse ja suhtekorralduse esimese kursuse tudeng Jako Arula hakkas TAM-is laulma juba 12. klassis. Tavaliselt koolipoisse Täiesti Asjalike Meeste koori laulma ei võeta, aga Jako oli erand, kuna tema oli juba nagunii kooriga kontsertidel käinud ning tundis kõiki lauljaid. Selleks ajaks, kui Jako kooriga ametlikult ühines, oli tema isa juba ligi 20 aastat samas I tenorit laulnud «Ma teadsin, et hakkas ka ise seal laulma. See oli asjade loomulik käik ja mulle rangelt kohustuslik,» kirjeldab II bariton Jako Arula.

TAM on liikmeskonnalt naiskoorist veidi püsivam, sest tudengite osakaal on väiksem ning vanusevahe on suurem. Nemadki harrastavad ühiseid ettevõtmisi: talviti suusalaager, soojal ajal kanuutamine ja rattalaager ning sõpruskooridega ühised kontserdid ja laululaagrid. Kui vaja, siis veetakse kooriliikmele keldrisse sütt, ehitatakse telekraanil bussi või minnakse koorimehe pulma terve TAMi, TÜANI ja põrnikaclubiga. Iga-aastane traditsioon on dirigendi varahommikune üleslaulmine Tammelinnas. Peale ühiste laagrite ja kontsertide hakkasid täitsa asjalikud mehed naiskoori lauljatega peotantsukursustel käima. «TAMis laulmine on elustiil,» kinnitab koori president Peeter Säalik.

Kuuldavasti on igasugu ühised ettevõtmised olnud sedavõrd viljakad, et mõned TAM-i ja TÜANI mehed-naised on ka leivad ühte kappi pannud, teab Jako Arula.

Tartu rahvakunstiansambelis tantsib kaheksas rühmas kokku 132 inimest. Sarnaselt TAM-iga on seegi elustiil, sest tantsivad nii vanad kui ka päris mudilased. Huvi tantsimise vastu on suurenenud, nendib rahvatantsijate kunstiline juht Aveli Asber.

Ansambli täieõiguslikuks liikmeks saavad need, kes on trupis tantsinud kaks aastat. Nemad õnnistatakse sisse spetsiaalse riitusega, kus teised tantsijad teevad rahvarõivavöödest koridori, mida läbides lüüakse vastseid liikmeid nii pasteldega (ühe suure ja ühe väikesega ehk Jüri ja Mariga), tantsupiibliga (1950. aastal ilmunud Ullo Toomi raamatuga

«Eesti rahvatantsud») kui ka ansambli mõõgaga.

Memm ehk Helju Mikkel alustas traditsiooni, kus need, kes on kolm aastat ansambelis tantsinud (sageli siis ka kolmeaastast bakalaureuseõpet lõpetavad), saavad kevadisel Karikakrapäeval vilistlasmärgi ja väikese lilleõie. Kuigi ka rahvakunstiansambelis on üliõpilased liikuvam seltskond, ei taha nemadki alati pärast kooli lõpetamist tantsutrupist ja sõpruskonnast loobuda ning tantsivad edasi. «Igal kollektiivil tekib kollektiivi vaim,» selgitab Asber ja lisab, et seesama kiiks ühendab neidki.

SUURTEOSE ESMAETTEKANNE GAUDEAMUSEL

2011. aasta juunis ootab ülikooli kultuurikollektiive ees omamoodi eneseületus, sest siis tuleb ligi 1000 tantsija, laulja ja pillimängija osalusel esmaettekandele 40-minutilise tervikteose «Loomiselugu». Teose helilooja on Tauno Aints, sõnade autor Anzori Barkalaja. Oratoorium loodi mees-, nais- ja segakoorile, ansamblile ja puhkpilliorkestrile spetsiaalselt Gaudeamusel esitamiseks.

Kultuuritegemise eest ainepunkte

Augustikuu Tartu ülikooli õppekomisjonis arutatakse võimalust anda üliõpilastele ülikooli kultuurikollektiivides laulmise, tantsimise, pillimängimise või teatritegemise eest ainepunkte. Vanemad lauljad-tantsijad mäletavad kunagist ainepunktide süsteemi.

Õppeosakonna juhataja Siret Rutiku kinnitab, et otsust ainepunktide andmise kohta veel ei ole, ent teema on päevakorral tõesti olnud ja vabaainetena, mis mõeldud üliõpilaste silmaringi laiendamiseks, võiks see võimalus olla. Rutiku rõhutab, et ainepunktide arvestatakse sel juhul sarnaselt teiste õppeainetega, mis tähendab, et üliõpilane peab olema tõendanud, et on teatud perioodil

(nt semestri) proovides käinud. Kui õppekomisjon otsustab ainepunktide saamise võimaluse taastada, töötatakse selleks välja täpsemad juhendid.

Tartu akadeemilise meeskoori laulja Jako Arula on veendunud, et võimalus saada ainepunkte motiveeriks kooriga ühinema neid meestudengeid, kes muidu veel kahtlevad.

«See oleks väga positiivne. Tantsijad on seda küsinud ja nad oleks sellest väga huvitatud,» lisas TÜ rahvakunstiansambli kunstiline juht Aveli Asber.

Tartu üliõpilasmaja juhatause esimehe Kulno Kungla sõnul toimib samalaadne ainepunktide süsteem teistegi riikide ülikoolide kultuurikollektiivides.

Foto: Allar Laugesaar

Insult ei ole ainult vanainimese haigus

RAEL LAUGESAARE VÄITEKIRI «LASTE INSULT EESTIS – EPIDEMOLOOGIA JA RISKITEGURID» ON ESIMENE SELLELAADNE UURING EESTIS JA KOGU IDA-EUROOPAS.

EveTisler

eve.tisler@ut.ee

Laugesaar toonitab doktoritöös, et lastel esineb insuldi sagedamini, kui üldiselt arvatakse. Seda rasket haigust on lastel vähe uuritud, aga viimastel aastakümnetel on teema suurenenud tähelepanu all. Aina rohkem riike teeb ka oma uuringuid, kuid näiteks Soomes laste insuldi esinemissagedust veel uuritud pole. Rael Laugesaare doktoritöö näol on Eesti esimene Ida-Euroopa riik, kus uuritakse insuldi haigestumist lastel, samuti haiguse kliinilisi sümptomteid ning riskitegureid.

KEERULINE DIAGNOOSIDA

Võrreldes täiskasvanutega esineb lastel insuldi sada korda vähem, kuid tagajärjed on see-eest pikemaajalisemad. Seetõttu on võimalikult kiire diagnoosimine ja profülaktilise ravi rakendamine väga oluline. Tänu kompuuter- ja magnetomograafiaele on insuldi diagnoosimine tänapäeval juba varakult võimalik.

Kuid ainult sellest ei piisa. Üks doktoritöö juhendajatest, doktor Anneli Kolk rääkis, et insuldi

diagnoosimise edukus sõltub eelkõige mõttelaadist, ka arstidel. «Tuleb osata mõelda, et ka lastel võib insuldi esineda. Kuid seda peetakse siiani veel vanemate inimeste haiguseks,» sõnas doktor Kolk ning lisas, et selgitustöö tegemine nii lapsevanemate kui arstide seas ei ole lihtne.

ERINEVAD INSULDITÜÜBID

Lastel eristatakse vastavalt lapse vanusele haiguse tekkimise ajal kahte insuldi alatüüpi. Perinataalne insult tekib enne sündi, sünni ajal või esimese elukuu jooksul ning on väga palju mõjutatud raseduse, sünnituse ja vastsündinu perioodi iseloomulikest muutustest. Vastsündinute haigestumust insuldi uuriti peamiselt tagasisivalt ning autor lähtus sellest, kas lapsel on ühe kehapoole nõrkus. Sellise sümptomiga laste ajupildid vaadati üle ning kui tuvastati ühe kindla ajuarteri varustuselal ajukahjustus, siis loeti nad insuldihaigeks.

Lapseea insuldiks loetakse üle ühe kuu vanuste laste haigust. Mida vanem laps, seda rohkem võib insult sarnaneda täiskasvanu insuldile ja hakkavad mängu tulema ka teised riskifaktorid kui

vastsündinutel. Lapseea insuldi uuring oli edasivaatav ning valik toimus ka teiste sümptomite alusel. Ka neile lastele tehti ajupilt ning kui pildis olid insuldile iseloomulikud sümptomid, siis jätkati uuringuid.

Uuringu põhjal leidis autor, et vastsündinute haigestumus insuldi on Eestis 63 juhtu 100 000 elussünni kohta. See tähendab, et iga 1578 elussünni kohta on üks insuldiga vastsündinu. Statistikaameti andmetel sündis 2009. aastal Eestis 15 807 last.

Eesti vastsündinu insuldi esinemissagedus on võrreldes mujal maailmas seni avaldatud andmetega suurem. Selle põhjuseks aga ei pruugi olla suurem haigestumus, vaid mitmed uuringukriteeriumi eripärad.

Laugesaare doktoritöö näol on tegemist kolmanda uuringuga maailmas, mis arvestas tõenäolise perinataarse insuldiga lapsi ehk neid, kelle diagnoos on hilinenud. Need on lapsed, kes on ilma diagnoosita pärast sündi haiglast koju läinud, kuid pöörduvad arsti juurde esimese eluaasta jooksul, sest ei kasuta ühte kätt.

«Hilise diagnoosiga lapsi oli uuringus palju. Me saame

nad Eestis päris hästi kätte tänu perearstide ja lastekliiniku heale koostööle, mis näiteks Ameerikas on hoopis keerulisem. See tegi meie tulemuse natuke suuremaks kui teistes uuringutes,» selgitas Laugesaar.

Lapseas insulti haigestumuses on Eestis 2,7 uut juhtu 100 000 lapse kohta aastas. Selline sagedus on sarnane teiste uuringutega. Laste insuldi esinemissageduse üle on ka vaieldud, sest vahel on sümptomid mittespetsiifilised ning kui ajuuuringuid ei tehta, siis jääbki juhtum diagnoosimata. Laugesaar arvas, et uuringu tulemus on adekvaatne, sest enamik diagnoositud insuldiga lapsi leitakse Eestis üles. Erinevalt täiskasvanute insuldist

on vastündinu ja lapseas insuldil palju erinevaid riskifaktoreid. Laugesaar toonitas, et kuna laste insuldi uurimine on kogu maailmas alles algusjärgus, siis ei saa ühtegi peamist riskifaktorit esile tuua.

MITMED RISKIFAKTORID

Vastsündinu insuldiriski võivad suurendada sünni ajal tekkinud hapnikupuudus, emapoolsed infektsioonid või vere hüübimise häired, mida saab ravida. Samuti võivad vastsündinu insuldi tagajärjeks olla raseduse kestel tekkinud seisundid nagu preeklampsia ehk raseda vererõhu tõus.

Laste insuldi puhul on leitud palju riskitegureid, kaasaarvatud aju arterite haigused ja südame-

patoloogia. «Teatud seoseid on leitud, aga midagi väga kindlat ei saa öelda, sest järgmine uuring võib seosed ümber lükata.»

Töös uuris autor ka kahe geneetilise mutatsiooni esinemissagedust, mis soodustavad inimestel trombooside teket. Tromboos ehk veresoonte ummistus on isheemilise ajuinsuldi põhjustajaks. Autor leidis, et selliste geneetiliste mutatsioonide sagedus on aju venoosse tromboosiga laste hulgas kolm korda sagedasem kui üldpopulatsioonis. Edaspidi on sellest tulemusest lähtuvalt vajalik lapsi edasi uurida. Laugesaaarele on tähtis, et tema dissertatsioonist saaksid kasu haiged. «Eesmärk ei saa olla dissertatsioon, vaid et saaks midagi parandada.» ¹

Tiina Talvik

TÜ emeriitprofessor,
doktoritöö juhendaja

Laste insult on väga huvitav probleem, aga meie tehnilised võimalused ei võimaldanud seda varem uurida kui 1982. aastal, sest siis tuli ülikooli esimene kompuuter. Sellel ajal kirjutasime esimesed artiklid hemipareesi ehk keha ühepoolse halvatuses kohta. Laste insuldi teema jäi tol ajal lõpuni lahendamata ning nüüd on Rael Laugesaar selle tänuväärse töö enda peale võtnud.

Laste insult on haigus, mille kohta saab öelda, et kui seda ei uurita, siis pole seda olemas. Esiteks ei tunne seda haigust arstid ning ka lapsevanemad ei pruugi

aru saada, kui laps insuldi saab. See on ka loomulik, sest ilma piltagnostikata polegi võimalik ajust toimuvast teada saada.

Rael Laugesaaare töö eesmärk oli ka otsida hästi varaseid sümptomeid, mis aitaksid vastsündinu insuldi diagnoosimises jõuda esimestesse elupäevadesse. Mida varem diagnoosi paneme, seda parem, sest aju kaitsevõime säilib üsna lühikest aega pärast sünnitust. See tähendab, et me peaks panema diagnoosi nelja tunni jooksul pärast sümptomite tekkimist, nagu täiskasvanutel.

Osa autoreid ütleb, et laste insuldi ei saagi nii kiiresti diagnoosida, kuid ma olen kindel, et saab. Teiseks öeldakse, et kiirel diagnoosimisel pole mõtet, kui

me lapsi enam niikuinii aidata ei saa. Kui niimoodi mõelda, siis abi ei saagi tekkida. Vastsündinu perioodis diagnoosi saanud laste tulemused, kellel on jälgitud vererõhku ja säilitatud ajuvereringe, on kindlasti paremad kui ilma igasuguse hoolitsuseta haiged. Meie eesmärk on ravida nii, et kahjustuskolle ajus oleks võimalikult väike või seda üldse ei tekiks.

Laugesaaare töö väärtus seisneb selles, et see on hästi korralikult tehtud. Ta teab isiklikult iga haiget, keda uuris. See, et laste insuldi edasi uuritakse, on sama tähtis. Me saame järeltulemuste kontrolliga teada, mis neist lastest on saanud. Siis saame õppida kuidas insuldiga lapsi paremini aidata.

Kasvatusteaduste dotsent: Eesti lapsevanemad ootavad enam professionaalset nõu

Sigrid Soerunurk
sigrid.soerunurk@ut.ee

«**K**ui malli pole, siis mille alusel oma lapsi kasvatada?» küsib kasvatusteaduste dotsent Inger Kraav retooriliselt ja selgitab, miks on Eesti lapsevanemad lapsevanemaks olemises näiteks põhjanaabritest ebakindlamad.

Praegune aeg on Kraavi sõnut-si esmakordne aastatuhandete jooksul, kus lapsi hakkavad kasvatama inimesed olukorras, mida nad ei tunne, seaduste ja reeglite järgi, mida nad ei tea, sest nad ise ei ole kunagi sellistes tingimustes elanud. Kraavi hinnangul vajaksid teadmisi perekasvatusest peale lastevanemate ka õpetajad ja hoidjad.

Vanasti said inimesed lapsekasvatamiseks vajalikud teadmised juba oma lapsepõlves, kui nägid kõrvalt, kuidas ema-isa kasvasid nooremaid õdesid-vendi. Pere vanemad lapsed osalesid juba ise kasvatusprotsessis.

Ühiskondlikud väärtused ja

hoiakud toetasid toona kehtinud kasvatusteaduste dotsent Inger Kraav retooriliselt ja selgitab, miks on Eesti lapsevanemad lapsevanemaks olemises näiteks põhjanaabritest ebakindlamad. hoiakud toetasid toona kehtinud kasvatusteaduste dotsent Inger Kraav retooriliselt ja selgitab, miks on Eesti lapsevanemad lapsevanemaks olemises näiteks põhjanaabritest ebakindlamad. hoiakud toetasid toona kehtinud kasvatusteaduste dotsent Inger Kraav retooriliselt ja selgitab, miks on Eesti lapsevanemad lapsevanemaks olemises näiteks põhjanaabritest ebakindlamad. hoiakud toetasid toona kehtinud kasvatusteaduste dotsent Inger Kraav retooriliselt ja selgitab, miks on Eesti lapsevanemad lapsevanemaks olemises näiteks põhjanaabritest ebakindlamad.

1990. aastate algus tähendas suuri muutusi Eesti perede kodukasvatases, kadus senine selge piir lubatu ja keelatu vahel. Lapsevanematel ei olnud oma lapsepõlvest sobivat kasvatusteaduste dotsent Inger Kraav retooriliselt ja selgitab, miks on Eesti lapsevanemad lapsevanemaks olemises näiteks põhjanaabritest ebakindlamad. hoiakud toetasid toona kehtinud kasvatusteaduste dotsent Inger Kraav retooriliselt ja selgitab, miks on Eesti lapsevanemad lapsevanemaks olemises näiteks põhjanaabritest ebakindlamad.

ja üle minna uuele diskursusele.

Raamatupoodides leiduvasse kirjandusse suhtub Kraav kriitiliselt. «Veel 1990. aastate alguses kaeblesime, et ei ole raamatuid, ja nõukogude perioodil oli neid eriti vähe.» Varsti pärast taasiseseisvumist aga toimus läbimurre – raamatuid hakati hoogsalt tõlkima ja tõlgitakse praegugi. «Mõned neist on väga head ja mõned ei ole üldse head, aga reklaamivad end kõik.»

PRIVAATSUSE KADU

Lapsevanemal on keeruline teha vahet heal ja kehvral raamatul, kõike ka osta ei jõua ning seetõttu võib juba poodides leiduv kirjanduse valik segadusse ajada.

Kraav tunneb endiselt puudust Eesti lastekasvatusalasest kirjandusest. Tõlgitud raamatud ei arvesta ju Eesti kontekstiga. «Eesti last ei saa kasvatada nii nagu Ameerikas, isegi mitte nii nagu Soomes. Meil on oma traditsioonid ja ajalooline areng,» selgitab ta ja toob näiteks Eesti lastekasvatuse tugevuse – nn lastetoa. «Heade kommete ja

Inger Kraavi hinnangul peaks laste kasvatusse puutuv seadusloome ja koolituste korraldamine käima käsikäes.

Foto: Andres Tenuus

viisaka käitumise õpetamist on ka praegu Eestis rohkem ja ma loodan, et see ei kao ära.»

Kasvatustegelikkuse muutumises on suur roll infoühiskonnal. Esiteks on senisest tihedamalt põimunud kodu ja töö – tööine kõne või vajadus e-kirjadele vastata võib katkestada lapsega ühise pusle kokkupaneku, klotside ladumise ja usaldusliku kõneluse.

Teiseks on inimesed kaotanud infoühiskonna mõjul märgatavalt privaatsust. «Oli aeg, kus läksid koju ja panid ukse enda järel kinni, keegi ei tulnud järele. Nüüd vastad kodus telefonile ja e-kirjadele.» Inimestel on vähem võimalusi end välismaailma eest sulgeda. Võimetus piltlikult öeldes koduuks enda järel sulgeda on Kraavi sõnutsi ka üks põhjendusi,

miks lastekasvatuse puutuvad seadused on pälvinud avalikkuses nii tormilist tagasisidet.

Ometi on Kraavi hinnangul seadusi lastekasvatuse vallas tarvis, ent need peaksid käima käsikäes lapsevanemate koolitustega. Kuigi seadusi tehakse ja muudetakse usinalt, siis enese harimise võimalusi lastevanematel Eestis napib.

Kui lapsevanematel endil malli ei ole ja koolitusvõimalusi napib, mille järgi nad siis lapsi kasvatavad?

Kraavi sõnul on väidetud, et vanemad ei tahagi koolitust, et kiires ja pingelises elutempos nad ei hooli ega jõua lapsi kasvatada. Tänapäeva lapsed olevat ka teistsugused ja raskemini kasvatatavad kui vanasti.

«Lapsed ei ole raskemini kasvatatavad kui paar põlvkonda tagasi,» vaidleb Kraav. «Ilmselt ei ole väga palju inimesi, kellele oleks õnnestunud oma lapsed kasvatada niimoodi, et üldse raskusi ei teki.» Raskusi ikka tekib, see käib lapse kasvamise juurde.

VÄHEINFORMEERITUD

Asi ei ole ka selles, et lapsevanemad oma lastest ei hooliks. «Tegelikult hoolivad vägagi ja annavad lapse kasvatamisel oma parima ning tahavad saada abi ja toetust,» räägib Kraav. Oleks tarvis ainult natukene rohkem teadmisi, et uuenenud situatsioonides paremini toime tulla.

Eesti lapsevanemad on statistika järgi vähem eelinformeeritud, võrreldes näiteks soomlastega, kinnitab Kraav. «Meie väikeste laste vanematel tuli sagedamini üllatusena, et lapsed ongi sellised. «Miks mulle keegi varem ei öelnud, et lastega on nii raske?»» piltlikustab ta ühe väheinformeeritud lapsevanema hüüatust.

Esimest korda seisab vanem silmitsi oma lapsega ega tea, mida teha, kui ilmneb nähtus nimega jonn. Siis oleks esimest korda teadmistest kasu, kui eeskujuga võtta. Kui koolitusel räägitakse

laste jonnist, on saal väikeste laste vanematest puupüsti täis. Vanemaid huvitab seegi, kuidas tulla toime lastevahelise armukadedusega.

Seega ei saa Kraavi sõnul väita, justkui vanemaid ei huvitaks iseenda harimine. Huvitab, aga võimalusi on vähe ja ainuüksi seadusloomega, näiteks nn vitsaseadusega, Eesti oma diskursust ei kujunda.

Seadusloome ja koolitusvõimalused peaksid kujunema seadusloome ja koolitusvõimalustega käsikäes, on Kraav kindel.

Praegu aga toimuvad koolitused kaootiliselt, napib ka pädevaid koolitajaid. Kraavi sõnutsi vajaksid koolitust ka õpetajad, kel tuleb sagedamini koostöös lapsevanematega lapsed kasvatuskustest üle aidata.

Lapsevanemaid koolitab ja nõustab teiste hulgas perekasvatuse instituut, mis ühendab organisatsioone, liite ja üksikisikuid, kes soovivad tegeleda

EESTI LAST EI SAA KASVATADA NII NAGU AMEERIKAS, ISEGI MITTE NII NAGU SOOMES. MEIL ON OMA TRADITSIOONID JA AJALOO LINE ARENG.

lastevanemate koolituse ja nõustamisega. Lapsevanematele on tõhusalt teavet jaganud ja koolitust korraldanud ka Lastekaitse Liit ning paljud lapsevanemad organiseerivad ka ise väikesteid hubaseid kokkusaamisi, kus vahetavad kogemusi. Ent Kraav on veendunud, et ka sellistel kohtumistel võiks osaleda mõni kasvatusstadiol olev inimene, kes oskaks anda vanemate küsimustele põhjendatud vastuseid. Olgu selleks jonn, armukadedus õdede-vendade vahel, laste mälu, fantaasia, hirmud, sotsiaalne areng, agressiivsus vms. ☹

Eesti lapsed magavad liiga vähe

Kasvatusteaduste dotsendi Inger Kraavi hinnangul tulenevad mitmedki kasvatuslikud probleemid sellest, et lapsed ei saa öösiti lihtsalt piisavalt magada. «See, et lastel on keskendumisraskused ja et nad ei kuula sõna, on sageli seotud unevaegusega,» selgitab Kraav.

Soomes uurisid kasvatusteadlased ning psühholoogid uneaja

pikkuse mõju kooliealiste laste käitumisele ja õppe edukusele ning leidsid, et kui uneaega pikendada juba poole tunni võrra, on lapsel raskusi vähem.

«Meie lapsed on nii magamata, kuna magamiseks mõeldud aeg on pea ainuke aeg, mil laps saab vanematega koos olla,» ütleb Kraav.

Haridustehnoloog annab e-kursuse tegemisel

Haridustehnoloog Triin Marandi nõustab sotsiaal- ja haridusteaduskonna eesti keele lektorit Krista Uibut, kelle e-kursusele «Akadeemilise teksti loomine» omistati tiitel «Aasta e-kursus 2006.»

nõu

Foto: Andres Tennus

Lehti Pilt

haridustehnoloogia keskuse juhataja

Tartu ülikoolis on üle tuhande e-kursuse, millest 30% on loodud haridustehnoloogide abiga. Kui mentorõppejõudude süsteemi alles käivitatakse, siis haridustehnoloogilist nõu on Tartu ülikooli avatud ülikooli keskusest olnud võimalik saada alates 2000. aastast. Haridustehnoloogidelt saab abi nii metodoloogilistes kui ka tehnilistes küsimustes.

Miks ja millal haridustehnoloogi poole pööratakse ning kas vajalikku infot saadakse?

Palusime 432-l e-kursuse loomisega seotud õppejõul ja töötajal vastata küsimustele, millist abi nad haridustehnoloogidelt saavad ning kuidas nad on pakutava toega rahul. Mida õppejõud ja kursuste autorid haridustehnoloogilise nõustamise kohta arvasid?

HARIDUSTEHTNOLOGILT SOOVITAKSE MITMESUGUST NÕU JA ABI

Haridustehnoloogi poole pöörduvad nii algajad kui ka kogenud e-õppe kasutajad. Eelkõige soovitakse informatsiooni haridustehnoloogiliste võimaluste kohta: küsitakse e-kursuse loomise tehnilist abi ja nõu ning teavet veebipõhise õpikeskkonna tehniliste võimaluste ja kursuse disainimise põhitõdede kohta.

Haridustehnoloogi poole pööratakse ka siis, kui ei osata veebipõhises õpikeskkonnas tekkinud probleeme ise lahenda-

da või kui tekib mingi tehniline tõrge.

Infoteaduste kursuste autor Kärt Miil tunnistas, et e-õppega alustades oli alguses haridustehnoloogi abi rohkem vaja, kuid nüüd saab ta põhiliste asjadega juba ise hakkama. Haridustehnoloogiga võtab ta ühendust põhiliselt siis, kui tekib vajadus või huvi mõnda uut tehnilist lahendust proovida.

Viljandi kultuuriakadeemias sotsiaalse kommunikatsiooni kursusi loonud Uku Visnapuu uuris haridustehnoloogidelt, kuidas tehnoloogilised vahendid aitavad õppetööd paremini organiseerida. Sotsiaal- ja haridusteaduskonna haridusteooria lektoril Karmen Trasbergil oli vaja, et haridustehnoloog tutvustaks talle õpikeskkonna hindamis- ja tagasisidevahendeid.

Pärnu kolledži majandusmatematika ja statistika lektor Kandela Õun ütles, et ta püüab küll ka ise juhendmaterjalidest vastust leida, kuid sageli leiab lahenduse just siis, kui on haridustehnoloogile meili ära saatnud. Kui kirjutada e-kiri ja saada vastus n-ö kogemustega inimeselt, saab kiiremini, sest abimaterjalidest on teinekord raske aru saada.

Moodle'i õpikeskkonna kasutamisele üleminek on praegu kuum teema. Kärt Miil tunnistas, et seoses sellega tekib juurde uusi küsimusi. Näiteks ollakse hädas kursuse tulemustabeli haldamisega.

Sotsiaal- ja haridusteaduskonna õppeülesande täitja Age Rosenberg pöördus viimati haridustehnoloogi poole siis, kui

hinnetabelisse ei õnnestunud pärast lõppvalemi muutmist hindeid sisestada. Enamasti vajabki ta haridustehnoloogi abi, kui enda teadmistest ei piisa ja juhendist ei ole ka abi.

Lisaks metoodilisele ja tehnilisele abile küsitakse tihti infot e-õppe koolituste kohta ning soovitusi, millised koolitused tasuks läbida kõigepealt ning mis sobiks jätkukoolitusteks. Samuti küsitakse e-kursuste ja õpiobjektide loomise rahastamisvõimaluste kohta ning seda, kuidas koostada ESF-i e-õppe programmi BeSt raames rahataotlust.

KAS TULLA KOHALE, HELISTADA VÕI SAATA E-KIRI?

Paljud õppejõud peavad oluliseks silmast silma suhtlust haridustehnoloogiga. Sotsiaal- ja haridusteaduskonna eesti keele lektor Krista Uibu kohtub haridustehnoloogiga enne uute kursuste loomist või tehniliste vahendite kasutuselevõttu.

Üheskoos arutatakse läbi kursuse strateegia ning leitakse parimad tehnilised lahendused. Edasiste probleemide korral suhtleb ta haridustehnoloogiga kas e-posti, telefoni või Skype'i teel.

Uku Visnapuu nentis, et silmast silma suhtlus on väga tähtis eriti alguses, aga kui kontakt hari-

dustehnoloogiga on juba piisavalt hea, saab mõned asjad ka e-posti teel või telefonis räägitud.

Ka Age Rosenberg suhtles alguses haridustehnoloogiga silmast silma, sest kui kursust looma hakata, siis on hea korraga kõik ära vaadata ja küsida. Edaspidi on ta edukalt e-posti teel hakkama saanud.

Avatud ülikooli keskuse programmijuht Karmel Tall arvas, et keerukamate või mahukamate küsimuste puhul sobib talle paremini kohtumine haridustehnoloogiga, kuid üksikute küsimuste puhul on hea suhelda e-posti kaudu. Edaspidi kaalub ta ka MSN-i võimaluse kasutamist.

Matemaatika ja informaatika-teaduskonna vanemmetoodiku Tiina Lasni jaoks on traditsiooniks kujunenud e-õppealased vestlused haridustehnoloogiga Lossi või Liivi tänaval, sest hommikuti tööle minnes kohtub ta peaaegu iga päev vastassuunas kulgeva haridustehnoloogiga.

Tartu ülikooli raamatukogu referent Ruth Tammeorg eelistab haridustehnoloogiga suhelda e-posti teel, sest see on kiireim viis küsimustele vastus saada.

Ka arstiteaduskonna neuroloogia assistendi Mark Braschinsky arvates on suurem osa küsimusi kõige ratsionaalsemalt lahendatavad e-posti teel. Kandela Õun eelistab kasutada e-posti, sest siis saab oma probleemi lahti kirjutada.

Ta pole kindel, kas suudab telefonitsi oma probleemi piisavalt kiiresti ja täpselt kirjeldada. Oma maja haridustehnoloogiga suhtleb ta Skype'i või MSN-i teel

ja ka see on mugav viis probleemi lahendada.

KUIDAS OLLAKSE RAHUL HARIDUSTEHNoloogILISE NÕUSTAMISEGA?

Enamasti on õppejõud haridustehnoloogilise nõustamissüsteemiga rahul. Uku Visnapuu nentis, et praegune süsteem on suurepärase – operatiivne, asjakohane (just õppejõu vajadusi silmas pidades), sõbralik ja asjatundlik.

Karmen Trasbergi arvates vastatakse tema küsimustele alati väga kiiresti ja kompetentselt. Vajaduse korral osatakse küsimus edasi suunata. Siiski tundub talle vahel, et haridustehnoloogid on väga koormatud ja ta ei julge neid iga pisiasjaga tülitada.

Tegelikult eelistaks ta, et üks haridustehnoloog töötaks teaduskonnas, kes tunneks tema kursuste spetsiifikat ja annaks kohapeal nõu.

Krista Uibu arvas, et tehnilisi abi võiks osutada haridustehnik, kes tunneb konkreetse õpikeskkonna tehnilisi iseärasusi. Haridustehnoloogi ülesanne võiks olla pigem kursuste strateegiline arendamine ja metoodiline nõustamine ning sobivate vahendite ja tegevuste soovitamine.

Age Rosenberg ei oska haridustehnoloogilise nõustamissüsteemile midagi ette heita, sest tema jaoks töötab see piisavalt hästi. Vahepeal on olnud nii, et haridustehnoloog ei saagi midagi teha, isegi kui tahaks. Tema ootused on olnud lihtsalt liiga suured.

Kärt Miil saab haridustehnoloogilt nõu täpselt nii palju, kui ise küsib. Palju saab ka ise teha

**MOODLE'I
ÕPIKESKKONNA
KASUTAMISELE
ÜLEMINEK ON
PRAEGU KUUM TEEMA.**

ja avastada, mis teeb e-kursuse tegemise huvitavaks.

Kandela Õun on haridustehnoloogiga suheldes tundnud, et tema probleemi lahendamine on vastajale oluline. Isegi tema emotsionaalsed pöördumised on saanud haridustehnoloogilt

mõistva tagasiside.

Karmel Tallile on olnud meelepärane see, et vastuseid oma küsimustele on ta haridustehnoloogilt saanud ka nädalavahetustel ja väga professionaalselt. Selgitused on olnud selged ja lihtsalt järgitavad.

Rohkem infot e-õppe kohta leiab värskest e-õppe ajakirjast www.ut.ee/etu

Käesolev artikkel on valminud TÜ avatud ülikooli keskuses keskuse enese tellimustööna.

See on selline tugi, millest õppejõule on realselt kasu.

Aune Past

sotsiaal- ja haridusteaduskonna
avalikkussuhete ja teabekorralduse lektor

Kaks e-kursust on mul valmis, kolmanda disainimine ootab ees. Kuna e-toega on rahul nii õppijad kui mina ise, siis ei kujuta ette, et teeksin õppetööd ilma e-kursusteta. Suured tänud haridustehnoloogiakeskusele toe pakkumise eest!

Doris Vahtrik

kehakultuuriteaduskonna füsioteraapia
ja terviseedenduse õppetooli assistent

Mulle on eeskujuks haridustehnoloogide kõrge töö- ja kogukonnakultuur. Ma ei teagi ülikoolis allüksusi, mis nii ühtse meeskonnana spordivad, õpivad ja õpetavad.

Karmen Trasberg

sotsiaal- ja haridusteaduskonna haridusteooria lektor

Haridustehnoloogid oskavad tekitada tunde, et e-kursuse tegemine on tore ja põnev. Nad on väga head suhtlejad, panevad kursuse looja igasuguste keeruliste asjadega jändama ja sellest rahuldust tundma. Vist suuresti tänu neile võtan kergekäeliselt uusi e-kursusi ette.

Kärt Miil

ülikooli raamatukogu erialainfotalituse juht

Mentorlussüsteem vajab väljaarendamist

ÕPPEJÕUDUDE ÕPETAMIS- JA JUHENDAMISOSKUSI ARENDAV NING MITMEKÜLGSET TUGE PAKKUV MENTORLUSE PROGRAMM EI KAJASTU ÕPPEJÕU TÖÖÜLESANNETE HULGAS NING SELLE FINANTSEERIMISEKS TULEVIKUS ERALDI RAHA ETTE NÄHTUD POLE.

Eve Tisler

eve.tisler@ut.ee

Mentorluse programm on üks meede, mis peaks parandama õpetamise kvaliteeti Eesti kõrgkoolides. Kuni aastani 2013 finantseerib mentorlust Primuse programmi kaudu Euroopa Sotsiaalfond, edasi peab ülikool mentorõppejõudude süsteemi ülevõlendamiseks ise vahendeid leidma. Praegu pole konkreetset tegevuskava, et tagada ülikoolis mentorluse jätkusuutlikkus.

Ajakirjanduse- ja kommunikatsiooni instituudi teadur ja ajakirjanduse doktorant Kadri Ugur on üks esimestest mentoritest, kes alustas Tartu ülikoolis tegevust 2009. aasta sügisel. Tema arvates on mentorlus väga tõhus viis toetada õppejõudude arengut ning aidata neil kohaneda muutuvate tingimustega. «See

on juurte juurde tagasimineku. Oli aegu maailma ajaloo, kus sa õppisidki konkreetset inimeselt, polnud massiauditooriume vaid üks inimene, kelle jälgimine sind õpetas,» sõnas Ugur.

OTSUSTUSTE TEGEMISE AEG

Uguri arvates on viimane aeg hakata välja töötama konkreetset jätkukava. Vaja on vastu võtta otsused, mis konkretiseeriks mentorluse tingimused ning selle tasustamise, et olla valmis, kui 2013. aastal Primuse programmi tugi lõpeb. Tuleb otsustada näiteks see, kas mentorid saavad oma töö eest lisatasu ning kas mentorlus kirjutatakse teatud inimeste ametikirjeldusse osana tööajast. «Minu arvates on tegemist niivõrd efektiivse tööviisiga, et seda ei tohiks jätta entusiasmi peale,» toonitas Ugur.

Ülikooli arengukava annab lootust, et mentorluse programm jätkub ka pärast 2013 aastat. Kuid ülikooli arengukava eesmärgid aastani 2015 sätestavad õppejõudude täienduskoolituse väga üldisel tasandil ning sellest ei saa mentorluse projekti jätkumise

kohta midagi konkreetset teada.

Ülikool on seadnud eesmärgiks regulaarse enesetäiendamise õpetamisoskustes, toetab mitmekesiste õppemeetodite kasutamist ning õppekorralduse paindlikkust. Arengukava rakenduskavas on küll ette nähtud mentorluseks kuluvad summad, kuid need on otsustatud samuti ainult aastani 2013. Uguri sõnul ei tähenda arengukava eesmärgid seda, et sätestatud tegevused ka tehtud saavad. Vaja oleks huvirühma, kes asja eest seisaks.

Õppimise ja õpetamise arenduskeskuse juhataja Mart Noorma ütles, et kuna õppejõu töö on väga vastutusrikas, siis seda tähtsam on välja kujundada tugisüsteemid, et õppimis- ja õpetamisrõõm alles jääks. Noorma kinnitas, et mentorõppejõudude süsteem on väljaarendamisel. «Kindlasti jätkub mentorlussüsteemi arendamine, et leida koostöös parim võimalus õppejõududele nende õpetamisoskuste arendamisel tuge pakkuda,» sõnas Noorma.

Personaliosakonna juhataja Mari Nõmm rääkis, et ülikoolil eraldi rahastamist mentorluse toetamiseks ette nähtud ei ole.

«TEGEMIST ON NIIVÕRD EFEKTIIVSE TÖÖVIISIGA, ET SEDA EI TOHIKS JÄTTA ENTUSIASMI PEALE»

Kui Primuse programmitugi lõpeb, siis edasi planeeritakse seda vastavalt vajadusele. «Primuse programmi raames saame suurema osa mentoritest koolitatud ning kui tekib vajadus uute mentorite järele, koolitame neid jooksvalt.»

AJAMAHUKAS MENTORLUS

Üks lahendamata küsimus on see, kuidas hakkab mentorluseks kuluv aeg kajastuma õppejõu üldtöötajas. Siis saaks mentorlusega tegelev õppejõud olla kindel, et saab sellele pühendada vajalikku tähelepanu. Kui mentorlus ei kajastu ametlikus töötajas, siis võib liiga suur koormus saada mentori programmi jätkusuutlikkusele saatuslikuks.

Intensiivsel perioodil kohtub mentor oma juhendatavaga iga nädal ning vahel isegi mitu korda nädalas. Ugur hindas oma kogemuse põhjal, et üks kohtumine nädalas võtab mõlemalt inimeselt

aega kolm kuni neli tundi. «Tunnikese kohtud, aga ülejäänud aja analüüsid ja otsid probleemide lahendusi ning kasutad oma sotsiaalset kapitali mõne probleemi uurimiseks,» selgitas Ugur. Samuti on mentori ja juhendatava pingelised perioodid tavaliselt samal ajal, kui kursused algavad või neid hinnatakse.

Kuna ülikool soovib igasse teaduskonda mentoreid, siis on küsimus, kas üks mentor teaduskonna peale on palju või vähe. «Kui see mentor mitte millegi muuga ei tegele, siis on väikesele teaduskonnale küllalt,» arvas Ugur. «Kui aga ülikool eeldab, et mentor tegeleb samal ajal täismahus õppetöö ja teadustööga, siis mentorlusega tegelemiseks jääb suhteliselt vähe aega.» Mentoril on ka raske juhendatavaga mitte tegeleda, kui ta on temaga juba lepingu sõlminud. «Tekib teatud vastutus, sest sa ei ütle juhendatavale, et mul ei ole aega.»

Ugur leiab, et mentorlus on

normaalne osa organisatsiooni tööst ning peaks kajastuma üldtöötajas ja karjäärimudelid. Muidu see jääbki õppejõududele lisatööks, mida eraldiseisvana ei väärtustata.

Mari Nõmme sõnul mentorlust eraldi akadeemilise personali ametijuhenditesse ja tööülesannete loendisse juurde ei lisata. Näiteks professorite ja dotsentide tööülesannete loendis sobib mentorlus administratiivsete ja juhtimisülesannete alla. Mentori tegutsemine peaks Nõmme sõnul mahtuma 170 tunni hulka aastas, mis on nende ülesannete täitmiseks ette nähtud.

Mentori programmi paremaks toimimiseks on vaja teha selgitustööd nii personaliosakonnas kui ka instituutides. Eriti siis, kui mentor ja juhendatav ei ole samast struktuuriüksusest, peab mentori struktuuriüksus aru saama, et neli tundi nädalas suundub mentori töö väljapoole koduinstituuti.

MENTORÕPPEJÕUDUDE PROGRAMM

SA Archimedes Primuse õppejõudude õpetamis- ja juhendamiskoste arendamise programmi üks tegevusvaldkond on mentorõppejõudude süsteemi loomine ülikoolides. Programmil on eesmärk, et aastaks 2013 töötab Eesti ülikoolides 110 mentorõppejõudu. Tartu ülikoolis alustas 2009. aastal esimesed seitse mentorõppejõudu. Sõgisel

alustavad järgmised kuus mentorit, kelle koolitamine praegu käib. Siis on oma mentorõppejõud olemas ülikooli üheksast teaduskonnast seitsmes, lisaks ka Pärnu, Viljandi ja Narva kolledžis.

Mentorõppejõud on kogunud kolleeg, kes toetab kaasõppejõu ehk juhendatava professionaalset arengut, suunab teda oma tegevust süvitsi analüüsima, annab tagasisidet, paneb vajaduse korral kahtlema ja vastuseid otsima.

Kui õppejõud soovib endale mentorit, tuleb tal kontakteeruda endale sobiva mentoriga ning seejärel lepatakse kokku omavaheline tööskem. Mentor ja juhendatav sõlmivad kirjaliku lepingu, kus määratakse nende koostöö pikkus (tavaliselt üks aasta), kohtumiste tihedus ning muud mentori ja juhendatava suhet puudutavad detailid.

Allikas:
primus.archimedes.ee

Mentorlus aitab erinevaid õppejõudusid

TÄNU ISIKLIKULE LÄHENEMISELE TAGAB MENTORLUSPROGRAMM IGALE ÕPPEJÕULE SOBIVA ABI, OLGU SIIS TEGU ALLES VÄRSKE ÕPPEJÕU VÕI PIKKA AEGA TÖÖTANUD PRAKTIKUGA.

Eve Tisler

eve.tisler@ut.ee

Ülikoolis õpetavad väga erineva tausta ning kogemusega õppejõud ning tavaliselt ei osata sellist karjäärisuunda tulevikus üldse ette näha. «Mitte keegi ei tule ülikooli õppima selleks, et saada ülikooli õppejõuks,» sõnas Ugur.

Õppejõuks saavad ka oma eriala spetsialistid, kes on töötanud pikka aega praktikutena ja tulevad tagasi ülikooli doktoriõppesse. Peale selle püüab ülikool õppejõududeks palgata tugevaid erialainimesi, kes tingimata ei pruugi oma põhistuudiumi jooksul pühenduda sellele, kuidas õpetatakse. «Nii või teisiti on süsteemi sisse kirjutatud loogika, et õpetamisoskustega tuleb õppejõududel tegeleda täiskasvanutena,» nentis Ugur.

Kuigi ülikoolis pakutavad õpetamisoskuste ja didaktika kursused

on õppejõudude seas väga populaarsed, ei pruugi ainult sellisest täienduskoolitusest piisata. Mitmesugused erialad ning õppejõudude pädevuse aste tingivad spetsiifilisi vajadusi, mida aitab palju paremini rahuldada mentorluse süsteem. Selle kaudu saab õppejõud üks ühele tagasisidet ning tekkivaid probleeme on kergem lahendada.

MENTOR IGAKS ELUJUHTUMIKS

Kuna mentorlus tagab õppejõule isikliku lähenemise, siis pole vahet, kas ta alles alustab karjääri ülikoolis või on juba kogunud praktik. Samuti sobib mentorlus neile, kes vahetavad kõrgkooli kas Eestis või saabuvad hoopis välismaalt.

«Ka organisatsiooni väärtuste edasiandmine või kohanemine uue organisatsiooniga toimub mentori toel natuke paremini,» sõnas Ugur.

Mentorõppejõududest on kasu ka siis, kui ülikoolis toimuvad muutused. Näiteks väljundipõhise hindamise rakendamine toob muudatusi kaasa suuremale osale õppejõududest ning koos mentoriga on võimalik arutada kas või ainult ühe kursuse arenguga seotud küsimusi.

Samuti ei pruugi mentori ja juhendatava vahel olla erialast seost. Näiteks ajakirjanduse teaduri ja doktorandi Kadri Uguri juhendatavaks on Jorgen Matsi, kes on psühholoogia doktorant ning loeb spordipsühholoogia kursusi. Ugur ütles, et tema kogemuse põhjal on paljudel juhtudel hea, kui mentor on väljastpoolt eriala.

Jorgen Matsi leidis, et on muutunud oma töövõtteid kasutades rohkem enesekindlamaks ning samuti on ta saanud õppetöö korraldamiseks konkreetseid näpunäiteid. «Minu nii-öelda trikkide arsenal, mida kasutada auditooriumi tähelepanu hoidmiseks, on saanud ohtralt täiendust.»

Kõige tähtsamaks peab Matsi mentorluse ajal toimunud eneserefleksiooni ning seda, et mentor kui neutraalne kõrvalseisja andis oma panuse probleemide lahendamiseks. «Üldiselt ju ei õpetata ülikoolis konkreetselt õppetööd tegema ja korraldama. Selleks puudub struktureeritud programm.»

Uutele akadeemilistele töötajatele soovib Matsi kindlasti mentor võtta. «Loodetavasti jätkub selleks motiveeritud mentoreid ja ülikoolides ollakse nii targad, et seda motivatsiooni tekitada.»

«ÜLDISELT JU EI ÕPETATA ÜLIKOOLIS KONKREETSELT ÕPPETÖÖD TEGEMA JA KORRALDAMA. SELLEKS PUUDUB STRUKTUREERITUD PROGRAMM.»

ÜLIKOOOLIDE JUHTIMISEST PÕHJA- MAADE NÄITEL

Foto: erakogu

Agneta Bladh

Linné ülikool

Milliseks on kujunenud olukord Põhjamaade kõrgkoolide nõukogudes? Rootsi oli üks esimesi Põhjamaa riike, kus lubati ülikoolivälised liikmed ülikooli nõukogudesse. Seega on meil ülikooliväliste esindajate kaasamisel pikk kogemus.

Rootsi 1977. aasta kõrgharidusreform tõi kaasa detsentraliseerimise, tugevdas tööturule orienteeritud õppekavasid ning tõi ka ülikoolivälised liikmed ülikoolide nõukogudesse või juhatustesse (*governing board* – ingl k) ja muudesse otsustuskogudesse.

Samal ajal loodi regionaalsed otsustuskogud, milles enamiku moodustasid välised liikmed. Neid kogusid kritiseeriti rohkesti kui kasutatud bürokraatia kasvu.

Pärast regionaalsete kogude likvideerimist moodustati nõukogud, kus enamik liikmeid oli väljast. 1990. aastate keskel hakkas nõukogud esimehe koht kuuluma ülikoolivälisele liikmele. Praeguseks on nõukogudes olnud mitu aastat kolm akadeemilise kogukonna ja üliõpilaste esindajat. Seadust muudeti veel 2007. aastal ning nüüd on kõrgkoolidel võimalik nõukogu esimeheks valida ka oma rektor. Seda võimalust pole veel kasutanud ükski ülikool ega kolledž. Praeguseks on kõrgkoolidel ka võimalus vähendada nõukogus väliste liikmete arvu, kuid sedagi õigust pole kordagi kasutatud. Ülikoolivälised liikmed määrab ametisse Rootsi valitsus, alates 2007. aastast on eelnevalt vajalik ka rektori ettepanek.

Taanis võeti uus valitsemissüsteem ülikoolides kasutusele 2003. aastal. Peamine põhjus oli soov tugevdada sisemist otsuste tegemise protsessi, mille hulka kuulus ka akadeemiliste liidrite määramine. Taani poliitikute silmis oli traditsiooniline kollegiaalne otsuste tegemise protsess ülikoolides puudulik ja jõuetu, et tulla toime uute väljakutsetega. Ülikoolide nõukogudesse valiti enamik liikmeid väljast, samuti reserveeriti nõukogu esimehe koht ülikoolivälisele liikmele. Nõukogudes on kaks kõrgkooli töötajat, neist üks enamasti akadeemiline ning teine mitteakadeemiline, üliõpilasi on samuti kaks. Nõukogudel on võimalik otsustada ise, kuidas nende ülikooliväliseid liikmeid ametisse määratakse (ühe võimalusena määrab ülikoolivälised liikmed ja nõukogu esimehe ametisse mõni konkreetne ülikoolivälise organ).

Soomes reformiti ülikoolide juhtimist tänavu.

Vähemalt 40% nõukogu liikmetest peab tulema väljapoolest ülikooli, sh esimees ja aseesimees. Välised liikmed valib hääletusel ametisse ülikooli liikmetest koosnev esinduskogu, mis võib ka otsustada väliste liikmete enamuse kasuks ülikooli nõukogus. Nõukogusse kuuluvad ka professorite, akadeemiliste ja mitteakadeemiliste töötajate ning üliõpilaste esindajad. Soomes oli ülikoolide juhtimisreform vajalik, et ülikoolid suudaksid tulla paindlikumalt ja iseseisvamalt toime väljakutsetega, mis seab neile uus rahastusskeem (kuluindeksiga seotud baasrahastus, osalemine konkurssidel riigi rahastatavate projektide täitmiseks, ülikoolile kuuluvatest äriettevõtetest laekuvad tulud, annetused jne).

Norras tehti käesoleva sajandi algul ülikoolide juhtimisstruktuuris mõningaid pisemaid muudatusi, mis puudutasid ka ülikoolivälise esindajate osalust.

Ülikoolivälised esindajad on eri taustaga. Paljud neist panustavad vägagi palju nn oma ülikooli või kolledži arengusse. Siinkohal on mul muidugi parim ülevaade Rootsi kontekstist. Väliseid esindajaid kaasatakse ärisektorist, mittetulundusühingutest, kohalikest omavalitsustest, ministriumidest ja teistest ülikoolidest. Uutes kõrgkoolides on levinud tava kaasata nõukogu töösse rohkem liikmeid teistest ülikoolidest.

Ka minu ülikooli nõukogus oli mitu liiget teistest ülikoolidest ning ma pean tunnustama, et nende kogemusest oli meil strateegiliste otsuste tegemisel palju kasu. Meie nõukogu esimees oli äritaustaga ning sama hästi mõistis ta ülikoolide toimimismehhanisme. Varem on Rootsi ülikoolide nõukogudes olnud ka mitmeid poliitikuid, ent nüüdseks on nende osakaal oluliselt vähenenud.

Kuna praegu on Rootsis nõukogude liikmete määramine rektori ülesanne, on põhirohk nõukogu professionaalsusel. Enne, kui liikmete nimekirj esitatakse kinnitamiseks Rootsi valitsusele, arutatakse seda nii ülikoolis kui ka väljaspool ülikooli. Norras ja Taanis võib tihti leida nõukogude liikmete hulgast teiste Põhjamaade ülikoolide töötajaid.

Mis puutub rektori osalusse ülikooli nõukogu töös, siis siin on Põhjamaade tavad erinevad. Rootsis kuulub rektor automaatselt nõukogusse. Norras kehtib sama reegel, kui rektor on ametisse valitud, ent mitte siis, kui ta on ametisse määratud. Taanis ja

Soomes ei ole rektor nõukogu liige, kuna rektor on otseselt nõukogu alluvuses. Rootsis kinnitab nii rektori kui ka nõukogu liikmed ametisse Rootsi valitsus, mistõttu on nende positsioon enam-vähem võrdne, kuigi nende kohustused ja ülesanded on erinevad.

Ülikooli akadeemiliste töötajate arv nõukogu liikmeskonnas on samuti erinev. Taanis on see arv väiksem, samas on neil nõukogusse kaasatud mitteaakadeemiliste töötajate esindaja. Rootsis on nõukogus ülikooli poolt esindatud ainult akadeemiline personal. Soomes märgib seadus teistest akadeemilistest töötajatest eraldi ära professorid. Rootsis võivad nõukogu istungitel osaleda vaatelejatena ka ametiühingute esindajad ning neil on õigus seal arvamust avaldada.

Kõigis Põhjamaades on üliõpilastel nõukogu töö täita oluline roll. Näiteks hiljutine juhtimisreform Soome ülikoolides jättis üliõpilaste positsiooni puutumata.

Nõukogude missioon on neljas Põhjamaas sarnane, ent tänu sõltumatule õiguslikule staatusele on nende positsioon tugevam Taanis ja Soomes. Kõigis neljas riigis on õiguslik raamistik nende tegevuseks sätestatud ülikooliseaduses. Arusaam akadeemilisest vabadusest ning akadeemiliste kraadide ja õppetaskude süsteem on neljas Põhjamaas sarnane. Reeglina ei nõuta õppetaskusid üheltki Euroopa Liitu või Euroopa majanduspiirkonda kuuluva riigi üliõpilaselt.

Nõukogu ülesanne on määrata kõrgkooli tegevusvaldkonnad ja arengustrateegiad, kinnitada eelarve ning luua põhimõtted, mida järgitakse ülikooli sisesises töökorralduses. Kõrgkoolide finantsolukord kuulub nõukogu vastutusalasse, seda eeskätt Taanis ja Soomes. Nõukogu peab kinnitama kõik muude organisatsioonidega sõlmitud lepingud. Nõukogu kas otsustab rektori ametisse määramise või esitab rektori kandidatuuri. Õppe- ja teadustegevusse pole nõukogul enamasti õigust sekkuda, selles valdkonnas teeb olulisi otsuseid kas rektor või ülikooli liikmetest koosnevad kollegiaalsed otsustuskogud. Kõrgkooli nõukogu võib kokkuleppel valitsuse ja kvaliteediagentuuriga otsustada, milliseid õppekavu avada, kui vastav otsus riiklikul tasandil eelnevalt puudub.

Otsustuspädevuste jaotus ülikoolide erinevate otsustuskogude vahel on neljas riigis sarnane, kuid siiski mitte identne.

Kui paralleelharudena toimib struktuur, kus ühelt

poolt toimib nõukogu ning teiselt poolt akadeemilistest töötajatest koosnev nõukogu, senat või teaduskonna nõukogu, siis nendevaheline võimujaotus näib lihtne, kuna õppe- ja teadustööga seonduvad küsimused lahendatakse akadeemilistes otsustuskogudes ning strateegilised küsimused lahendatakse nõukogus. Kuid siiski on ka õppe- ja teadustööga seotud küsimustes strateegilisi aspekte ning strateegilistes küsimustes õppe- ja teadustööga seotud aspekte. See-ega peab koostöö nende kahe haru vahel olema hea. Nõukogu seatud erinevad rahalised piirangud võivad mõjutada paljude õppejõudude ja teadustöötajate akadeemilist tööd ootamatul viisil. Taanis on teaduskonna dekaanidel mitmeid kohustusi, mis Rootsis kuuluvad hetkel veel teaduskonna nõukogudele.

Eraldi küsimuseks on võimujaotus rektori ning nõukogu vahel. Siin on olukord erinev, olenedes sellest, kas rektori määrab ametisse nõukogu, või tehakse seda teistmoodi. Rootsis kinnitab nii nõukogu liikmed kui ka rektori ametisse Rootsi valitsus, mistõttu rektori positsioon on meil üsnagi tugev.

Nõukogu võib anda suuniseid akadeemilistele üksustele ja haldusüksustele. Kui rektori ja nõukogu vahel puudub konstruktiivne läbisaamine, on edu võimalused siin väikesed. Teotahtelisel rektoril võib olla nõukogus tugev toetus. Ei tohi kahtlemata unustada üliõpilasi, kelle hääl nõukogus on samuti oluline, kuna neid võtavad tihti kuulda nii ülikoolisisesed kui ka -välised liikmed.

Kuidas määratakse Põhjamaades ametisse kõrgkoolide rektoreid? Rootsis kinnitab nõukogu ettepanekul rektori ametisse valitsus, olles ära kuulnud ülikooli töötajate ja üliõpilaste arvamuse. Taanis määrab rektori ametisse nõukogu, ning see, kuidas protseduuri täpselt korraldatakse, sõltub kohalikest otsustest. Taanis sarnaneb kogu süsteem kõigist Põhjamaadest kõige rohkem äriühingule – nõukogu määrab ametisse rektori, rektor määrab ametisse dekaani ning dekaan määrab ametisse instituudi ja osakonna juhataja. Soomes kinnitab rektori ametisse nõukogu pärast sisemist hääletust, ning Norras võib rektor olla nii valitud kui ka ametisse määratud.

Seega on Põhjamaades ülikoolide juhtimises ja rektorite ametisse määramisel küllalt palju erinevusi. Ülikooli nõukogude struktuur on erinev, nagu on erinev seda sätestav seadus. Erinevusi on ka selles,

kuidas määratakse ametisse väliseid liikmeid. Kui ma osalesin Taani ülikoolireformi tulemuste hindamisel, avaldasid paljud õppejõud ja teadustöötajad arvamust, et nõukogu liikmete ning akadeemiliste juhtide ametisse määramisel on vaja enam läbipaistvust.

On ka muid erinevusi. Taanis ja Soomes on ülikoolid sõltumatud avalik-õiguslikud institutsioonid (Soomes on siiski ka üks erand). Rootsis ja Norras on enamik ülikooli ja kolledžide riigiasutused, kuid on ka eraõiguslikke kõrgkooli. Kõrgkoolide formaalne õiguslik staatus ei ole kuidagi seoses nende tegeliku autonoomiaga.

Ma olen näinud, kuidas näiteks Taani parlament ja valitsus üritavad mõjutada ülikoolide haridus- ja personalipoliitikat, mis oleks Rootsis võimatu, kuigi enamik kõrgkooli Rootsis on riigiasutused. Õiguslikult on kõige kindlustatum positsioon ülikoolidel minu hinnangul Soomes, kus nende autonoomiat kaitseb põhiseadus. Siiski, Soome ülikoolide juhtimist on sellegipoolest reformitud.

Seega leidub Põhjamaade ülikoolides nii tugevat autonoomiat kui ka reformitud juhtimisstruktuure. Akadeemiline vabadus ei ole kunagi absoluutne. Kõrgkool vastutab oma õppe- ja teadustöö kvaliteedi ning ressursside kasutamise eest ning peab olema avatud välisele kvaliteedihindamisele.

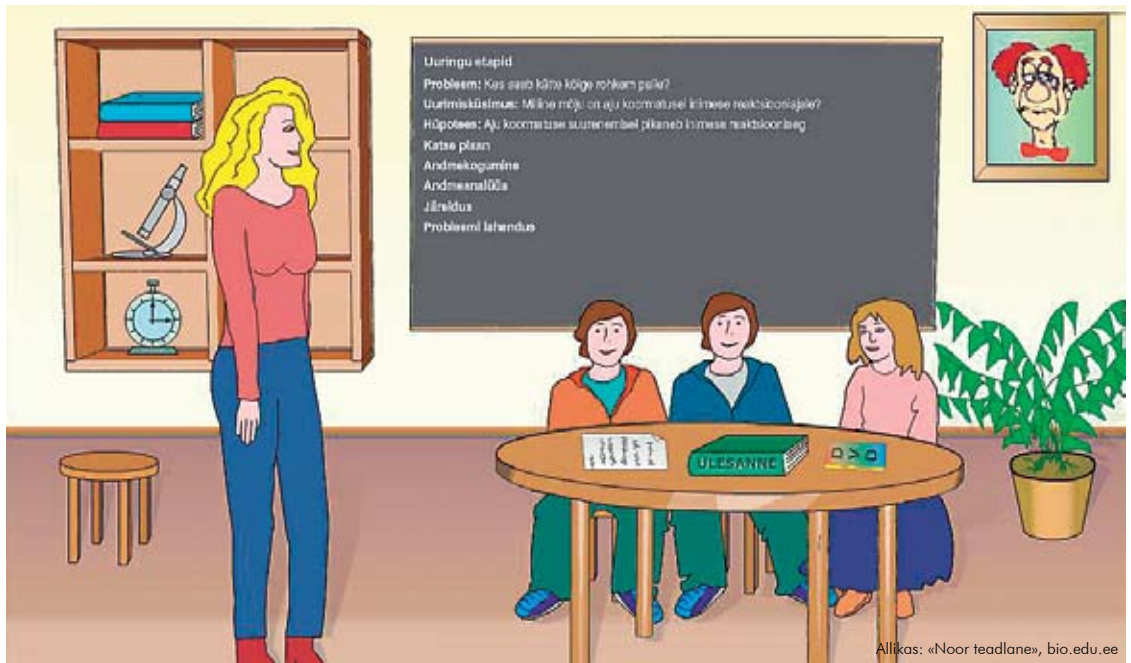
Eri meetmete eesmärk on olnud parandada nii ülikoolide kui ka riikide positsiooni. Akadeemiliste liidrite, nii nõukogude kui ka akadeemiliste otsustuskogude ülesanne on olla proaktiivne, kaasata kolleege ja üliõpilasi, et ehitada tuleviku ülikooli.

Ülikooli juhtimine, kuhu on kaasatud välised liikmed, ei hirmuta mind. See annab ülikoolile ühiskonnas suurema kindlustunde ja usalduse, parema tasakaalu ühiskondliku aruandekohustuse ja ülikooli autonoomia vahel, koosotsustamise ja otsusekindluse ning otsuste tõhususe vahel, ning see edendab koostööd ülikoolide ja ühiskonna vahel.

Välise otsustajate kaasamisel saame neilt abi, nõu ning kindlustame oma legitiimsust. ☺

Essee põhineb autori ettekandel, mille ta pidas 14. mail 2010 Tartus kõrgkoolide juhtimise seminaril. Täispikka esseed loe: www.ajakiri.ut.ee.

Ettekande tõlkis Ain Rada, Keelion Translations

Allikas: «Noor teadlane», bio.edu.ee

Õpikeskkonnad kasvatavad teadlasi

Kadri Inselberg

kadri.inselberg@ut.ee

Loodusteadusliku hariduse keskuse haridustehnoloogia töörühma loodud õpikeskkonnad kooliõpilastele on kasulikud nii koolidele kui ka teadlastele. Õpilased õpivad, õpetajatel on lihtsam õpetada ja teadlased saavad väärtuslikke andmeid teadustöök.

Margus Pedaste, Pedagogicumi direktor ja LOTE loodusteadusliku hariduse keskuse haridustehnoloogia vanemteadur, meenutab, et õpikeskkondade loomine sai alguse eelmisel

sajandil, 1990. aastate lõpus, kui ta alustas nimetatud keskuse juhataja professor Tago Sarapuu juhendamisel oma magistritöö tegemist. «Siis oli mõte, et teeks midagi hoopis teistsugust, kui varem on tehtud. Hakkasime koostama õpikeskkondi, et õpilased saaksid tegeleda loodusteaduslike probleemidega ja neile lahendusi leida.»

Aastal 2000 sai valmis õpikeskkond «Tiigriretk Eesti-maal», mille esimeses versioonis oli 35 probleemülesannet, millest kaks tuli lahendada uurimusliku tööna. See tähendab, et õpilased pidid esmalt määratlema problee-

mi, sõnastama seejärel uurimisküsimused ja hüpoteesi, planeerima ja tegema katse, analüüsima katsetulemusi ning tegema selle põhjal järeldused.

Järnevalt loodi õpikeskkonnad «Noor loodusuurija», mis on mõeldud 4.–6. klassi õpilastele loodusõpetuse õppimiseks, ning «Noor teadlane», mis esimesel kahel aastal oli põhikooliõpilastele, nüüd aga on laienenud ka gümnaasiumiastmesse.

Hetkel tegeleb õpikeskkonna «Noor teadlane» arendamisega kõige enam doktorant Mario Mäeots, kelle doktoritöö seostub uurimusliku õppe toetusmehha-

nismide uurimisega. Mäeotsa sõnul võimaldab see õpikeskkond, mis on täielikult üles ehitatud uurimuslikule õppele, õppida eelkõige põhikooli bioloogia ainekavale vastavaid teemasid seostatult keemia ja füüsikaga.

«Kogu õpitegevus toimub virtuaalses klassiruumis, kus on õpetaja ja kolm õpilast. Vestluse käigus koorub välja loodusteaduslik probleem, mis on peidetud igapäevaelulisse juttu. Õpilased peavad teadusliku probleemi välja selekteerima ja leidma sellele lahenduse,» räägib Mäeots.

Õpikeskkonnas «Noor teadlane» saab lahendada probleeme inimese füsioloogiaga seotud viies valdkonnas: reaktsiooniaeg, pulss, lihaste töö, toitumine ja eritamine. Kolmes neist ülesannetest tehakse katse reaalse praktilise tegevusena, kahel juhul kasutatakse virtuaalset mudelit.

Mäeotsa juhendaja Pedaste sõnul on õpikeskkonna eesmärk anda kooliõpilastele võimalus saada põgus ülevaade sellest, kuidas näeb välja loodusteadlaste igapäevane töö. «Uurimusliku õppega on võimalik näidata, kuidas teadlased lahendavad probleeme ja teevad avastusi, mitte ei uuri vaid seda, mida teised on juba eelnevalt avastanud.»

Õpikeskkonnas õpivad noored teadust tegema ja Pedaste loodab, et nad oskavad seetõttu edaspidi ka paremini oma karjäärivalikuid kavandada. Kas üldse tulla ülikooli õppima või mitte. Ta loodab, et selliseid õpikeskkondi kasutanud õpilased on ka ülikooli tultes teadustöö tegemiseks rohkem valmis.

«Kui me räägime uurimuslikust lähenemisest, siis need oskused, mis omandatakse, aga teatud määral ka hoiak kahelda, analüüsida ja kriitiliselt mõelda, on tegelikult aine piire ületavad. Hoolimata sellest, et õpikeskkond on peamiselt bioloogiakeskne, on samad oskused kasutatavad mitte ainult loodus-, vaid ka humanitaar- ja sotsiaalsainetes jne.»

Selleks et õpilased üldse oskaksid uurimuslikku tööd arvutikeskkonnas teha, on seal põhjalik toetussüsteem. Pedaste sõnul on lisaks harjumuspärasele tehnilisele toele ja kasutusõpetusele õpikeskkonnas ka kognitiivsetele protsessidele mõeldud toetus. Seejuures saab eristada transformatiivsete ja regulatiivsete oskuste toetust.

«See tähendab, et ühed toetuselemendid on selleks, et õpilane teaks, mis on uurimisküsimus, kuidas seda sõnastada, millised on uurimisküsimuse komponendid jne. Teine osa on selleks, et õpilased õpiks oma õpiprotsessi tulemuslikumalt planeerima, jälgima ning vajaduse korral muutma ja hindama,» selgitab Pedaste.

Maikuu lõppes «Noore teadlase» õpikeskkonnas üle-eestiline võistlus, kus õpilased osalesid paarikaupa etteantud probleemülesannete lahendamisel. Mario Mäeotsa sõnul on võistluse viis valdkonda ja ülesannet ühendatud sisuliselt üheks tervikuks. Kui võistlus on läbi, siis on need osadeks lahti võetud ja õpetaja saab ise vabalt valida, millist ta soovib tunnis kasutada.

Lisaks väärtuslikule õppematerjalile on õpikeskkonnad Pedaste sõnul koos oma kasutajatega ka teaduslike uurimuste empiiriliseks allikaks. «Me ei saa ülikoolis tegeleda vaid koolidele õppematerjalide tootmisega – see ei ole ülikoolis põhiülesanne, küll aga saame teadusuuringute lisana pakkuda koolidele väärtuslikke veebipõhiseid õpikeskkondi.»

Kõik keskkonna kasutajad peavad ennast registreerima ning samuti salvestatakse õpilaste valikud ja ülesannetele kulutatud aeg. Sellest kõigest saavad teadlased kahesuguseid andmeid: ühelt poolt transformatiivsete (mil määral erinevate ülesannete lahendamisel toimub õpilaste areng erinevate uurimusliku töö etappidega seonduvates oskustes) ja teisalt regulatiivsete (kui hästi õpilane oskab oma tegevust planeerida, seda jälgida ja oma tegevusele hinnangut anda) oskuste kohta.

«Õpitemused, õpiprotsessi kirjeldus ja õppijate kirjeldus – nendele kolmele näitajale kombinatsioonis õpikeskkonna omadustega saamegi tegelikult püstitada haridustehnoloogilised teadusküsimused, millele vastata. Peale selle saame õpikeskkonda ja selle toetusmehhanisme muuta ja hinnata, kuidas üks või teine muutus õpilaste tulemustele mõju avaldab,» selgitab Pedaste.

Enamik professor Sarapuu juhitava tööühma koostatud õpikeskkondi asub aadressil bio.edu.ee ja on valminud tänu Tiigriühpe Sihtasutuse toetusele ning EENeti poolt pakutavale serveriteenusele.

Suure osa oma haridusest sai Krista Kaer TÜ kohvikust

1968. AASTAL TARTU ÜLIKOOLIS INGLISE FILOLOOGIAT ÕPPIMA ASUNUD PRAEGUNE TUN-
TUD TÕLKIJA, HARRY POTTERI EESTI EMAKS NIMETATUD KRISTA KAER KINNITAB, ET SAI SUURE
OSA OMA ÜLIKOOLIHARIDUSEST PEALE AMETLIKE LOENGUTE KA TARTU ÜLIKOOLI KOHVIKUST
BOHEEMLASTE SELTSKONNAS.

Sigrid Söerunurk

sigrid.soerunurk@ut.ee

Kursuseõe, samuti praegu-
se tõlkija Kersti Undiga
oli Krista Kaer oma
kursuselt üks väheseid, kes julges
ülikooli kohvikus sõbrustada
Tartu linna boheemlaste Han-
nes Varblase, Toomas Raudami,
Aleksander Mülleri, Jaan Undi
ja teiste sarnastega. «Teised olid
korralikumad inimesed ja veetsid
kohviku asemel võib-olla rohkem
aega raamatukogus.»

Kohviku seltskond oli nii pae-
lulv seetõttu, et inglise kirjanduse
õpetamine ülikoolis lõppes tollal
Hemingway juures. Hemingway-
le järgnev oli ennekuulmatult
moodne ja sellest oli parem kuue
samba vahel mitte rääkida. Kõi-
gest ennekuulmatust saigi kuulda
ülikooli kohvikus, inimestelt, kes
olid lugenud muud kirjandust,
jagasi omavahel raamatuid ja
lahkasid neid kohvikulaua taga.
Hiljem liitusid seltskonnaga ka
näiteks praegune biosemiootika

professor Kalevi Kull, 30-kordne meister sulgpallis Reet Valgmaa ja tema õde Riina. Sõpruskond kohutus kohvikus pea iga päev. «Aga ma ei kahetse seda kindlasti, tänu neile inimestele õppisin ka asju teise nurja alt nägema.»

Kohvikus käimine ei tähendanud muidugi loengutest viilimist. Näiteks ei jätnud Kaer vahele mitte ühtegi Arthur Hone'i loengut, vaid hoopis kuulas Cambridge'i haridusega inglise keelt emakeelena rääkivat professorit suu lahti. «Täielik rõõm ja nauding,» kirjeldab ta. Hone oli Tartu legend, kes asjaolude sunniti oli enne sõda sattunud Eestisse ja *alma mater*'isse. Siinseid üliõpilasi paelus ta ennekõike oma inglise keelega, aga ka vaba orienteerumisega inglise kirjanduses. Ja tegelikult kogu ellusuhtumisega, mis erines oluliselt toonasest olustikust kinnises Tartus.

«Siis, kui mina õppisin inglise keelt, oli vähe õppejõude, kes olid käinud inglise keelekeskkonnas. Meil oli valdavaks tubli Lõuna-Eesti inglise keel.» Samas märgib Kaer, et tuleb ka ülikoolile anda, sest seal saadud teoreetiline baas ja sõnavara olid küllalt suured. See tähendab, et Tartu ülikoolis inglise filoloogiat õppinu ei jäänud hilisemas elus inglise keeles suhtlemisega kindlasti hätta.

Hone'i kõrval meenub Kaerale filosoofia ajaloo eksam. «Sellest liukuvad legendid löid eksamist ja Tõnu Luigest ülepaistatult hirmsa pildi ning selle sooritamine tundus uskumatu vägitükina.» Filosoofia ajaloo eksam oli nimelt kohutavalt raske ja materjali

oli palju. Pealegi oli Tõnu Luik kompromissitu ja kontrollis üsna pedantselt, kui hästi on üliõpilane materjali omandanud. Nii ei piisanud vaid lehekülgede päheõppimisest.

Luige eksami läbimiseks õppisid üliõpilased seltskonniti, kontrollisid teineteise teadmisi ning puurisid filosoofiat kõigist tema nurkadest. Krista Kaeral läks üsna hästi – ta sai nelja. Eksamijärgne kergendus oli erakordne.

Jaak Rähesoo loenguid iseloomustab Potteri Eesti-ema kui retki kultuurilukku. Toona ei olnud kombeks käia teiste erialade loenguid kuulamas, ent Rähesoo loengud olid erandid ning tema auditoorium oli alati puupüsti täis.

Kaer nimetab meeldejävatematest õppejõududest veel Oleg Mutti, Richard Kleisi ja Villem Altoad.

Ülikoolis sai Krista Kaer aru, et tahab edaspidi tegeleda just kirjanduse ja tõlkimisega, kuigi ülikooli astudes vaagis ta ka eesti filoloogiat ja psühholoogiat. Ülikoolis hakkas Kaer teadlikult lugema kõike seda, mis oli seni lugemata ning pärast lõpetamist 1973. aastal töötas ta mõnda aega ülikooli raamatukogus ja õpetas inglise keelt võõrkeelte kateedris.

Et Krista Kaerast kunagi suur kirjanduse sõber ja võõrkeelse kirjanduse vahendaja saab, võis tema vanaema küll aimata. Väike Krista õppis lugema nelja-aastaselt ning kuueselt luges läbi oma esimese raamatu «Kahe ookeani saladus» sarjast «Seiklusjutte maalt ja merelt». Luges seda küll aasta otsa, aga pooleli ka ei

NÄITEKS EI JÄTNUD
KAER VAHELE MITTE
ÜHTEGI ARTHUR HONE'I
LOENGUT, VAID HOOPIS
KUULAS CAMBRIDGE'I
HARIDUSEGA INGLISE
KEELT EMAKEELENA
RÄÄKIVAT PROFESSORIT
SUU LAHTI.

jättnud. Seal edasi ahmis ta kõike, mida vaid kätte sai, alates «Imefloodist» kuni «Kolme musketäri». Vahepeale spetsiaalselt lastele mõeldud raamatuid ei jäänudki.

Nüüd on Kaer eesti keelde tõlkinud ligi 80 raamatut. Valib ta neid ikka selle järgi, mis endale meeldivad. «Paratamatult tuleb raamatu keskkonnas olla mitu kuud ja kui see maailm on vastu võtmatu, ei õnnestu ka tõlge.»

Varraku peatoimetajana saab Kaer suuresti ise tõlgitavaid raamatuid valida. Hiljuti tõlkis ta Iiri kirjaniku John Banville'i teose «Puutumatu», mida isegi iirlased ise loevad sõnaraamatuga. Kirjaniku keeekasutus ja lausete ülesehitus on sedavõrd keeruline, et muidu ei saa lihtsalt aru, aga moodustuv tekst on ka tõesti kaunis ja nauditav, kinnitab teose eesti keeles Eesti raamatupoodidesse toonud Kaer. Ju ei ole Krista Kaera jaoks selline keerukus ületamatu, sest just tema suutis koos tütre ja abikaasaga mõelda väikeste ja suurte Potteri fännide meeleheaks välja eestikeelse Potteri maailma Sigatüüka, Trahhtagumikuga Skruutide, varikatkide ja palju muu taolisega. (T)

TEADUSLAAGRI EESMÄRGIST

Foto: Aldo Luud / Õhtuleht / Scanpix

Kaido Reivelt

TÜ füüsika instituudi õppedirektor

Eelmisel aastal Kloogarannas toimunud Tartu ülikooli teaduslaagrist ei ole palju kirjutatud ega räägitud. Kõik läks lihtsalt sedavõrd lodusalt ja positiivselt, isegi ilma üle ei saanud nuriseda. Ilmekas on juba kas või asjaolu, et tänavu kevadel, kui kuulutasime välja 2010. aasta teaduslaagri, saatsime esimese hooga kirja vaid eelmisel aastal osalenud õpilastele. Järgmise paari päevaga tähtsused pooled kohtadest.

Mis on Tartu ülikooli teaduslaager? 2009. aastal osales selles laagris 120 õpilast 4.–8. klassist, kes tutvusid 20-liikmeliste rühmadena igal päeval eri teemaga. Seitse päeva, kuus teemat: füüsika, keemia, bioloogia, materjaliteadus, raketiteadus ja robotika. Õpilasi juhendasid loodus- ja tehnoloog-

giateaduskonna (LOTE) üliõpilased, magistrandid ja doktorandid, teadusvälisel ajal tegeles noortega Noore Õpetaja Huviklubi. Üritust illustreerivat pildimaterjali võib leida füüsikaportaalist ja aadressilt www.teaduslaager.ee.

Mõned kõnekäänud ei taha kuidagi kaduda. Öeldakse näiteks, et füüsika ei ole noorte hulgas popp. Aga kui vaadata teadusbussi, teaduslaagri või AHHAA kogemusi, siis õpilaste silmad säravad, õpetajad on rahul. Kuidas nii, et ei ole popp?

On, ja aina popimaks ning toredamaks läheb. Järgnevad aastad näevad arvestatava hulga Euroopa Sotsiaalfondi vahendite rakendamist teaduse populariseerimise vankri ette. Varsti valmib AHHAA uus maja. Parajasti projekteeritavas TÜ füüsika instituudi uues hoones on planeeritud spetsiaalsed ruumid õpilastega tegelemiseks. Tegevustesse on kaasatud järjest rohkem teadlasi. Töö käib, mõtted susisevad ...

Samas on eesmärkide ja tegevusplaanide täpsustamiseks alati põhjust. Pruugib vaid meenutada, et rikkamates riikides on teaduse populariseerimisega intensiivselt, kvaliteetselt ja oluliselt suuremate rahaliste vahendite abil tegeletud aastaid. Aga kas te olete kuulnud mõnd uudist sellest, et Inglismaal või Prantsusmaal on inseneri elukutse õpilaste hulgas populaarseks muutunud?

Me teame, et teadmiste- ja innovatsioonipõhise ühiskonna tekkimise eeltingimuseks on kõrgel tasemel spetsialistide koolitamine, kes suudaksid olla teadmispõhise ettevõtluse mootorid. Samuti on väga oluline reaalariduse ja reaalteaduste tähtsuse ja tähenduse mõistmine ühiskonnas tervikuna.

Värskest välja kuulutatud meetme «Kohandumine teadmispõhise majandusega» populariseerimise alameetme «Teeme» määrus ütleb: «Alameetme eesmärk on teadus- ja arendustegevuse ning loodus- ja täppisteaduste ja tehnoloogia valdkonna populariseerimine noorte seas ning huvi äratamine

teadlas- ja insenerikarjääri vastu».

Kui arvestame veel, et teadlasi või insenere kasvab siiski vaid vähestest, võib-olla 5 protsendist õpilastest, võiks seda karjäärimudelit kaaluda ja täpsustatud tööülesanne kõlaks sel juhul arvatavasti nii:

- Andekad ja vastavaid eeldusi omavad noored võiksid asuda õppima loodus- ja täppisteaduste ja tehnoloogia valdkonna erialasid;
- Kõik teised võiksid neid erialasid vähemasti sallida ning teada nende rolli ja olulisust maailmas.

Arvatavasti on ühiskonna üldiste väärtushinnangute kujundamisel ikkagi mõnesugust edu saavutatud. Mulle meenub hiljutine seik, kus üks auväärt ja tegus inimene väljastpoolt ülikooli väitis esmalt, et ei tea füüsikast midagi, aga siis veidi aja pärast seletas innustunult, kuidas füüsikaga saab teha iga-sugu põnevaid ja vajalikke asju. Kuna huvi äratamise projekte tehakse ning planeeritakse tõesti palju, siis arvatavasti ei ole põhjust muretseda – füüsiku elukutse kõlab ka edaspidi järjest uhkemalt.

Teine lugu on noorte inimeste karjäärivalikutega. Mida on meil pakkuda neile 5 protsendile noortest, kellest võiks tulevikus saada meie kolleegid või reaalteadustes pädevad ettevõtjad? Ja mida peaks tegema selleks, et neid noori inimesi ka ära veenda? Sest kahe sihtrühmaga (95% ja 5%) tegelemisel on kindlasti olemas erisus – kui suuremale seltskonnale tahame demonstreerida, et reaali- ja loodusteadused on tegelikult põnevad, olulised ja kasulikud ning neid ei tasu karta, siis väiksem ja insenerivaldkonnas eeldatavasti andekamate seltskond peaks saama kaasa illustreeritud teadmise sellest, et reaalteaduslik alusharidus on paljudel juhtudel parim stardiplatvorm oma tulevase karjääri kujundamisel.

Ühel juhul saame näidata kõike huvitavat laia maailmast, teisel juhul peaks rääkima rohkem Eesti Asjast ja sellest, missugune võiks see välja näha siis, kui noored hakkajad inimesed tuleksid ja teeksid.

Lihtsustatult saab siin rääkida teatud surnud ringist: selleks, et noor, andekas ja pragmaatiline inimene hakkaks näiteks füüsikat või insenerierialasid õppima, peaks tal olema selge ettekujutus karjäärivõimalustest selles valdkonnas, aga karjäärivõimaluste, s.o tehnoloogiamahuka ettevõtluse tekkimiseks ja arenemiseks on vaja noori ja andekaid spetsialiste.

Igatahes on nii, et kui hakata praegu Eesti järgmist Skype'i ehitama, siis arvatavasti kõige keerulisem töö on nutikate inimeste ja programmeerijate leidmine ja motiveerimine (s.o oma projekti meelitamine).

Siiski, positiivseid suundumusi on ka sellel rindel – ülikool ei ole juba ammu näinud sedavõrd teraseid füüsikatudengeid kui praegu. Näiteks 2005. aasta sügisel asus füüsika bakalaureuseõppes õppima 41 üliõpilast, kellest lõpetas esimese semestri edukalt 23. Sügissemestril 2009 asus füüsikat õppima 49 üliõpilast, kellest lõpetas semestri edukalt 43.

Õigupoolest võiks siinkohal teaduslaagrite reklaami teha. Ehkki tänavuse laagri kohad on täis, saavad kõik soovijad laagris toimuvat oma silmaga vaatama tulla külalistepäeval, 15. juulil. Tulge ja otsustage ise, kas teaduslaager on see õige formaat, kuidas õpilaste maailmavaadet kirjeldatud suundades arendada.

Laagri tegijad on kaugel sellest, et oma tegemisi suurepäraseks pidada, hea nõu kulub alati marjaks ära. Eriti kui mõelda, et tulevikus võiks ju palju enamatel lastel olla võimalus suvel looduseuurimise põnevat maailma avastada.

Laagri tegijad tahavad tänada usalduse eest LOTE-t, teaduskooli ning haridus- ja teadusministeeriumi. ☺

SIISKI, POSITIIVSEID SUUNDUMUSI ON KA SELLEL RINDEL – ÜLIKOOL EI OLE JUBA AMMU NÄINUD SEDAVÕRD TERASEID FÜÜSIKATUDENGEID KUI PRAEGU.

EKSAM – NAUDING VÕI PONNISTUS?

Hetk õigusteaduskonna riigieksamilt 1952. aastal. Vasakult õppejõud Johannes Mäll, Jenny Ananjeva, Abner Uustal ja Karl Püss.

Foto: TÜ ajaloo muuseum

VILISTLANE HELI ILLIPE-SOOTAK VÕTAB EKSAMIT KUI HASART-MÄNGU, VILISTLANE TIINA SIIMETS KUI NAUDINGUT. OMETI EKSAMIL SPIKERDATAKSE, AETAkse ÖPPEJÕUGA VASTASTIKKU KIUSU, UURITAKSE, MIS RIIETUS SELGA PANNA.

Varje Sootak

varje.sootak@ut.ee

Kas õppejõud on täis kiusu, kui parandab eksamitöös peale sisuliste vigade ka grammatikat?

Matemaatikateaduskonna emeriitprofessor Ülo Lepik on mälestustes meenutanud, et professor Arnold Humal (1908–1987) hakanud kirjaliku eksami ettevalmistuslehte punase pliiatsiga parandama. «Olin sellest veidi häiritud, sest enda teades pidi mul kõik õige olema.» Vastates selgus, et parandused puudutasid põhiliselt hooletuse tõttu tehtud koma- ja punktivigu.

Ajakirjaniku Valve Raudnaski (õppis 1956–1961) löönud pahviks eesti keele vanemõpetaja Gerda Laugaste (1910–1992) etteütlused. «Lõime lärmi: «Me tulime ülikooli, mitte algkooli!»». Õppejõud jäänud raudselt selle juurde, et ka ülikoolist peavad kirjaoskajad inimesed välja minema. «Ja kirjaoskajaks ta meid vastu tahtmist tegi, mille eest talle surmani tänulik olen.»

Sportibioloogia professorit Vahur Ööpikut häirib väga grammatiliselt vigase teksti lugemine.

«Tajun selgesti, et üliõpilaste keelekasutus on muutunud kahjuks ebasoovitavas suunas.» Ta soovib tudengitel oma erialaste teadmiste täiendamise kõrval tegelda järjekindlalt ka kirjaliku

eneseväljenduse arendamisega.

Tudengile, kes pole eriti loengutes käinud, kelle kontrolltööd on kehvad ja kellelt eksamil lõpmatult küsitakse, tundub kindla peale, et õppejõud teda kiusab. Vahel õppejõud lihtsalt kompab, kui palju vastaja üldse teab, missuguseid seoseid ta õpitu vahel luua oskab. Küllap on kiusugi aetud.

KES KEDA KIUSAB

Arstiteaduskonna emeriitprofessor Kaljo Villako (1919–2001) on maininud mälestusteraamatus professor Franz Granti (1896–1960), kes lollitanud eksamil üliõpilasi mõnikord lausa lubamatult. «Kui näiteks üliõpilane vastas korralikult, nii nagu kirjutavad õpikud, võis ta lisada: «Nii see oli, kuid selles-ja-selles Journal of American Medical Associationi numbris öeldakse selle kohta teisiti».

Õpetaja Leida Tarandi (1907–1984) mälestustest võib lugeda professor Aleksander Rammuli (1875–1949) kuulsatest küsimustest. «Kui kaua elab kirp?» küsinud ta eksamil. Kui tudeng hakanud vastust kombineerima, öelnud professor: «Minu juures mitte üle 10 minuti».

Ega tudengidki pole inglid ning mõni ei jäta midagi tagasi tege mata. 1990ndate keskel ülikoolis ajalugu õppinu on kirjutanud raamatus «Kuu samba kutse», kuidas ta läks kursuseõe kutsel va-

nemteadur Linnart Mälli (1938–2010) eksamil, kelle loenguid ta polnud eriti külasthanud. Mäll küsinud, mitmendat korda nad eksamil tulevad. Vastati, et esimest. Õppejõud arvanud, et kindlasti võivad nad veel kord kohtuda. «Mina ei suutnud keelt hammastega hoida ja mainisin, et kas see kohtumine peab toimuma just eksamil. / ... / Eksam lõppes meile mõlemale hästi.»

1950ndatel mõistsid üliõpilased vene keelt halvasti ning Leningradist tulnud dotsent Oleg Mihhailovi venekeelsete geneetikaloengute ning eksamitega olnud probleeme. Helve Kruus-Sarapuu on meenutanud, et kuna eksamil võis vastata eesti keeles, rääkinud tudengid rumalusi, peaasi, et jutt ladus ja sisaldaks mitšuurinlikke nimesid. «Kõige jaburam lugu, mida eksamil olevat räägitud, oli jutt valge peakapsa ja sea hübriidist.»

HINNETE PANEMISEST

Ülo Lepikule on meenunud kujutava geomeetria eksam professor Jaan Sarvele (1877–1954), kus enne teda vastanud Uno Arold. Enda meelest läks tal vastamine korda. Professor tõusnud järsku püsti, pistnud käe pihku ja öelnud: «Head aega, mul pole enam rohkem aega!». Üliõpilane ei saanud

«KUI KAUA ELAB KIRP?»
KÜSINUD TA EKSA
MIL.
KUI TUDENG HAKANUD
VASTUST KOMBINEERIMA,
ÖELNUD PROFESSOR:
«MINU JUURES MITTE ÜLE
10 MINUTI».

aru, et on läbi kukkunud ja küsinud, kas talle hinnet ei kirjutatagi. «Seepeale öelnud Sarv, et mis Te tulite eksamil, oleks võinud parem maale tööle minna!».

1963. aastal ülikooli lõpetanud kirjanikud, kaksikvennad Ülo ja Jüri Tuulik olid esimestel kursustel välimuselt väga sarnased. Jüri meenutab Elukirja juubeliartiklis, et kuna Ülo oli tervise tõttu palju puudunud, lubanud ta tema eest poliitökonoomia eksamil minna. Ainult jalatsid vahetanud ära, sest õppejõul oli komme maha vaadata. Ta tõmbas sama pileti, mille eest oli hommikul viie saanud. «Vastasin samamoodi kui varem, kuid õppejõud hindas vastuse nelja vääriliseks, öeldes, et vend vastas paremini, sest ta oli rohkem loengutel käinud.»

1970ndail eesti filoloogiat õppinud neiu meenutab «Kuue samba kutses», kuidas ta dotsent Jaak Põldmäe eksamiks «Sissejuhatus kirjandusteadusesse» (1942–1979) oli küll põhjalikult õppinud, kuid pistis ikkagi moes olnud pika säärega saabastesse spikrid. «Torkasin spikrid saapasäärde, kuid et sääred olid laiad, vajusid need eksami ajal säärest alla. Kätte saada polnud võimalik – ja polnud isegi tarvis, sest teadsin isegi.»

Lastekirjanik Heli Illipe-Sootak, kes lõpetas TÜ 1995. aastal politoloogia ja omandab Tallinna ülikoolis teist kõrgharidust bioloogiat õppides, leiab, et ülikoolis põhimõtteliselt ei spikerdata. «Õpin selleks, et asjast aru saada ning oma sõnadesse valamine näitab seda kõige paremini.» Kui mõni definitsioon jääb talle

iseenesest sõna-sõnalt pähe, ei esita ta seda kunagi originaalsõnastuses.

Ajakirjanik Tiina Siimetsale (õppis 1969–1975) meenub ühe vene kirjanduse vanemõpetaja eksam. «Tema puhul oli tähtis, et kirjeldaksid tegelasi tema enda sõnadega, nagu terashallid silmad, tahtjõuline lõug jne. See oli veidi naljakas ja isegi mugav, aga pärast oli tühjavõitu tunne.» Siimets lisas, et osadele õppejõududele avaldas aga muljet see, kui ilmutasid iseseisvat mõtlemist ja seda põhjendada oskasid.

Heli Illipe-Sootak lausus, et õpib iseendale ja hinne peab olema informatsiooniks, kui hästi või halvasti ta oskas õppejõule sobivat teksti luua ja esitada. «Enda töö eest saadud hea hinne tõstab alati adrenaliinitaset ja sestap on eksamid minu jaoks omamoodi hasartmäng.»

Ka Tiina Siimets tunnistab, et tundis rahuldust rasketest ja suuremahulistest ainetest, mida andsid säravad, oma erialale pühendunud isiksused, nagu Richard Kleis, Villem Altoo jpt. «Nende ainet õppida ja neile eksamit teha oli nauding.»

KUIDAS RIETUTI

Tudengid on ikka pööranud erilist tähelepanu ka nn eksamiriietusele ning pärinud vanemate kursuste käest, kuidas oleks võimalik paremat muljet jätta. Mitmed naistudengid on «Kuue samba kutses» kirjutanud riietusest, millega eksamil mindi. Näiteks oli levinud legend, et professor Julius Tehveri (1900–1990) eksamil tuli ilmuda väga

korralikult rietatult: tüdrukud tumedas kleidis või valge pluusi ja tumeda seelikuga. 1960ndate algul arstiteaduskonnas õppinud neiu kirjutab, et temal oli seljas tumesinine plisseeritud seelik ja valge pikkade varrukatega pluus.

Töökaitse õppejõudu Valdek Ritslaidi (1910–1990) ehk Tolmu-dotsenti teati kui välimuse järgi hindajat. Üks ajalugu õppinud tütarlaps meenutab, et tütarlastel oli vaja ilmuda eksamile tumedas valge kraega ja kätistega koolikleidis ja halba hinnet polnud vaja karta. Nende kursusel olevat see toiminud. «Mäletan ennastki sellelt eksamilt oma ilusaimas sinises villases kleidis. Mõned kursuseõed olid aga oma riietuselt ja soengu poolest vanamehe meeleheaks lausapapsepõlve tagasi laskunud.»

Ajalooeaduskonnas oli levinud kuuldus, et etnograafiaeksamile tuleb minna rohelist värvi riiega, kuna see olevat dotsent Arved Lutsu (1929–2005) lemmikvärv. «Minul oli roheline pintsak ja stiliseeritud rahvariideseelik, mis oli ka rohelistes toonides,» meenutab 1990ndail

õppinu. Teda need riided palju ei aidanud ja ta oli nelja üle üsna pettunud. Pärast kuulnud, et kuuldusel pole mingit alust, keegi näinud Lutsu kunagi teatris koos naisega ja tol oli lihtsalt roheline kleit.

Mõnel oli kindel eksamiriieetus. Näiteks ühele eesti filoloogile õmbles ema 1975. aasta kevadeks lillelise krimpelenkleidi, millega eksamitel käia. Ta kirjutab, et õmbles sellele madalad taskud, kuigi need pidulikule kleidile ei sobinud, sest sinna võis panna sütematiseeritud julgustusmaterjali.

Tiina Siimets ütles, et oli õppejõude, kelle eksamile soovitati minna avarama dekolteega ja värvitult, teisele pidid näima tagasihoidlik, valge kraega mustas

kleidis. Selline usin-kasin-puhta põllekesega. Tema ise kandis eksamil alati sama tumepruuni, veidi sportlikku kleiti. «Kui mõnele lisavad prillid tõsidust, siis mina tundsin end selles kleidis kuidagi kindlamalt.»

Heli Illipe-Sootak sõnas, et tal ei ole mingit pidulikkust: «Pigem püüan riietuda nii, et oleksin madalam kui muru...»

Legendid õppejõudude ja eksamite kohta on enamasti toiminud ning on ka häid hindeid saadud. Veel parema hinde garanteeriks see, kui õpitakse ja minnakse eksamile hasardi ja naudinguga. ☹

Kasutatud kirjandus vt: www.ajakiri.ut.ee.

Examinid jaanuaris 1991. a.

Nr	Examinivõtte nimi ja aadress	Ast	Kas	Klass	Examinivõtte aasta	Hinde	Hinnang	Laad
1.	Lagoda, Valentina	419	ast	I	21.1.91	Teisikoo I	5	
2.	Tiidis, Eino	179	ast	I	21.1.91	Teisikoo I	4	
3.	Toomi, Janna	161	ast	I	10.2.91	Teisikoo I	5	
4.	Kuusik, Vladimir	108	ast	I	22.1.91	Teisikoo I	5	
5.	Harju, Eerik	122	ast	I	27.1.91	Teisikoo I	5	
6.	Karlson, Edgar	123	ast	I	19.1.91	Teisikoo I	5	

Foto: Andres Tenuus

Tudengite õigekeelsusest

Professor Vahur Ööpik näeb mitte-keeletheadlasena üliõpilaste õigekirjaga seonduvaid probleeme kolmetasandilisena.

Esimesena mainib ta inimese võimet tähti reastada, nii et tulemuseks oleks õigesti kirjutatud sõna. Teiseks toob ta võime sõnadest grammatiliselt korrekt-

seid ja selget mõtet kandvaid lauseid moodustada. Kolmandaks on oskus reastada lauseid nii, et tulemuseks oleks selgelt tajutava mõtteliiniga tekstilõik ning võime reastada lõigud nii, et tekiks terviklik teemaarendus.

«Kahetsusväärset sageli olen kogenud, et üliõpilasel tekivad töö-

sised raskused juba teisel tasandil – selget mõtet kandvate lausete sõnastamisel. Eriti tugevasti ilmneb see siis, kui eestikeelne töö tuleb kirjutada võõrkeelse (valdavalt ingliskeelse) algmaterjali põhjal. Tõlkimisega tullakse toime, aga selle korrektse eestikeelse esitamisega enam mitte.»

 TARTU ÜLIKOOL

LÕPUAKTUSED 2010

Ülikooli aulas toimuvate LÕPUAKTUSTE OTSEÜLEKANNE
Ülikooli 17 fuajees, ülikooli kohvikus ning Interneti vahendusel.
Ülikooli ajaloo muuseumis toimuvatest aktustest otseülekandeid ja salvestusi ei tehta.

Interneti-ülekanne ja salvestused veebis: <http://video.ut.ee>

VALDKONDLIKUD MAGISTRIAKTUSED ÜLIKOOLI AULAS

<i>Realia et naturalia</i> (loodus- ja tehnoloogiateaduskond, matemaatika-informaatikateaduskond)	16. juunil kell 14.00
<i>Medicina</i> (arsti- ja kehakultuuriteaduskond)	21. juunil kell 12.00
<i>Socialia</i> (õigus- ja majandusteaduskond)	17. juunil kell 12.00
(sotsiaal- ja haridusteaduskond)	22. juunil kell 12.00
<i>Humaniora</i> (filosoofiateaduskond)	18. juunil kell 15.00

TEADUSKONDADE BAKALAUREUSEAKTUSED

USUTEADUSKOND (bakalaureuse- ja magistriõpe)
18. juunil kell 12.00 aulas

ÕIGUSTEADUSKOND

16. juunil kell 12.00 aulas
- **Õigusteaduskond Tallinnas**
18. juunil kell 16.00 Eesti Rahvusraamatukogu suures konverentsisaalis

FILOSOOFIATEADUSKOND

ajaloo muuseumi valges saalis
- **ajaloo ja arheoloogia instituut**
29. juunil kell 14.00
- **filosoofia ja semiootika instituut**
28. juunil kell 12.00
- **germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituut**
30. juunil kell 14.00
- **kultuuriteaduste ja kunstide instituut**
30. juunil kell 12.00
- **eesti ja üldkeeleteaduse instituut**
28. juunil kell 14.00

KEHAKULTUURITEADUSKOND

21. juunil kell 16.00 aulas

LOODUS- JA TEHNOLOOGIATEADUSKOND

16. juunil kell 16.00 aulas

MAJANDUSTEADUSKOND

17. juunil kell 15.00 aulas

MATEMAATIKA-INFORMAATIKATEADUSKOND

28. juunil kell 17.00 ajaloo muuseumi valges saalis

SOTSIAAL- JA HARIDUSTEADUSKOND

18. juunil ajaloo muuseumi valges saalis
- **riigiteaduste instituut**
kell 10.30
- **sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut**
kell 12.00
- **psühholoogia instituut**
kell 13.30
- **ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut**
kell 15.00
- **haridusteaduste instituut**
18. juunil kell 13.00 Salme 1a aulas

KOLLEDŽID

TÜRI KOLLEDŽ

18. juunil kell 14 kolledži aulas

PÄRNU KOLLEDŽ

18. juunil kell 19 Pärnu kontserdimajas

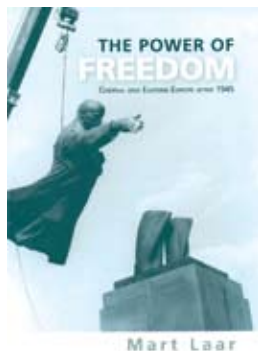
NARVA KOLLEDŽ

18. juunil kell 17 Hermanni kindluse rüüdisaalis

VILJANDI KULTUURIKADEEMIA

20. juunil kell 12 Ugala teatris

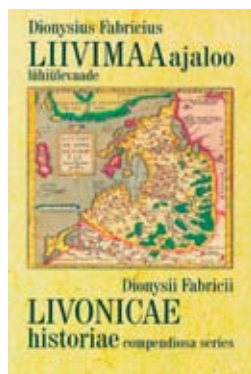
TÜ raamatupood soovitab:

The Power of Freedom: Central and Eastern Europe after 1945

Mart Laar
Unitas Foundation,
mai 2010
Kõva köide, 272 lk,
ISBN: 9789949188581

hind: 299 kr

Liivimaa ajaloo lühilevaade. Neljas osas aastast 1158-1610

Dionysius Fabricius
Johannes Esto Ühing,
2010
Kõva köide, 411 lk,
ISBN: 9789985876831

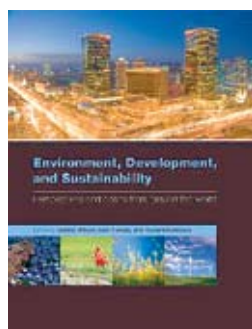
hind: 279 kr

Punane ja sinine

Marju Lauristin
Eesti Ekspress, 2010
Kõva köide, 512 lk,
ISBN: 9789949444656

hind: 349 kr

Environment, Development, and Sustainability Perspectives and Cases from Around the World

Toim. Gordon Wilson, Pamela Furniss, and Richard Kimbowa
Oxford University Press,
2009
Pehme köide, 320 lk,
ISBN: 9780199560646

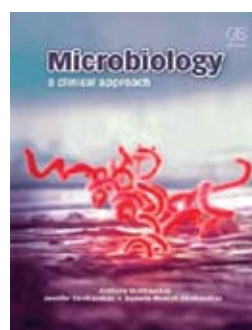
hind: 497 kr

Oxford Handbook of Clinical Medicine, 8th Edition

Murray Longmore, Ian Wilkinson, Edward Davidson, Alexander Foulkes, and Ahmad Mafi
Oxford University Press,
veebr 2010
Pehme köide, 920 lk,
ISBN: 9780199232178

hind: 517 kr

Microbiology: A Clinical Approach

Anthony Strelkauskas, Jennifer Strelkauskas, Danielle Moszyk-Strelkauskas
Garland Science,
17. nov 2009
Pehme köide, 733 lk,
ISBN: 9780815365143

hind: 925 kr

Võõrkeelse kirjanduse tellimine
TÜ liikmeskonnale kehtib soodustus 10%
veebipood – www.ut.ee/raamatupood

Ülikooli 11
E-R 10 –18
L 10 –16

ENN TAMME – 80

Foto: Andres Tennus

1. juunil oli ümmargune tähtpäev kauaaegsel arvutusmatemaatika õppejõul ja emeritprofessoril Enn Tammel. Enn Tamme on sündinud 1930. aastal Tartus. 1950. aastal lõpetas ta hõbemedaliga Tartu 1. keskkooli (praeguse Hugo Treffneri Gümnaasiumi) ning asus keskkooliaegse astronoomiahuvi mõjul õppima Tartu ülikooli matemaatika-loodusteaduskonna matemaatikaosakonda, mille lõpe-

tas kiitusega 1955. aastal.

Ülikooli kolmandal kursusel hakkas ta Ülo Kaasiku juhendamisel uurima funktsionaalanalüüsi meetodite kasutamismõimalusi arvutusmeetodite teoorias, mis viis kandidaaditöö «Majorantprintsiiptiteratsioonimeetodite üldises teoorias» kaitsmiseni 1958. aastal. Selle valdkonnaga on seotud ka tema juhendamisel valminud arvukad kursuse- ja lõputööd, tema juhendamisel kaitsnud Gennadi Vainikko ja Rein Jürgensoni kandidaaditööd, ning samuti suur osa tema enda hilisemast teaduslikust uurimistööst.

1960. aastatest kujunes Ülo Lumiste õhutusel tema teiseks suureks uurimisvaldkonnaks Eesti matemaatika ajalugu.

Alates 1958. aastast töötab Enn Tamme Tartu ülikoolis õppejõuna, olles 1966–1971 ka arvutusmatemaatika kateedri juhataja. Ta on lugenud mitmesuguseid kursusi (diferentsiaal-

võrrandid, matemaatilise füüsika võrrandid, operatsioonianalüüs, matemaatika ajalugu jpt), kuid tema põhilise tähelepanu all on olnud arvutusmeetoditega seotud kursused, mille materjalide põhjal on tal ilmunud ka õpikud «Arvutusmeetodid» I ja II.

Palju oma ajast ja energiast on ta pühendanud matemaatika populariseerimisele – tema toimetatud on kuus suurepärase kogumiku «Matemaatika ja kaasaeg» 21 väljaandest ja Eesti Matemaatika Seltsi 1989. aasta aastaraamat.

Oma matemaatikahuvi kõrval on Enn Tamme pikki aastaid aktiivselt osalenud USV turnimistrühma ettevõtmistes ja üles kasvatanud kaks toredat poisslast, kes nüüd on juba ise isad. Soovime alati tegusale ja tegutsemisvalmile juubilarile jõudu ja tervist ka järgnevatel aastatel.

Kolleegid TÜ matemaatika instituudist

PEETER SAARI – 65

Foto: Ove Maidla

Akadeemik Peeter Saari, väljapaistev optikateadlane, kelle

rohkem kui neli aastakümnet väldanud töö tulemused kuuluvad eriala klassikasse, sai 2. juunil 65 aastaseks.

Oma teadlaskarjääri füüsika instituudis, kus ta töötab tänaseni, alustas juubilar juba tudengina, ammu enne Tartu Riikliku Ülikooli füüsikateoreetikuna *cum laude* lõpetamist 1968. aastal. Pühendunud töö on viinud kuuma luminestsentsi, aeg-ruumilise holograafia ning optiliste mittehajuvate X-lainete avastamiseni. Üheks tema edu saladuseks on kades-tamisväärne oskus teoreetilisi ja katselisi uuringuid ühtseks tööks

vormida. Aastakümneid tagasi, kui eksperimenterid ja teoreetikud veel eri kildkondadesse kuulusid, polnud see just tavaline.

Füüsika instituudi direktorina, Eesti Teadusfondi esimehena ja lugematute komisjonide hinnatud liikmena on Peeter Saari end tõestanud võimeka ning ettenägeliku teadusorganisaatorina. Instituudis oli ta esimesi, kes mõistis raalide tulevast võidukäiku. Ta on tuntud kui kompromissitu tõe eest võitleja, puudutagu see siis libateaduse paljastamist või hämmasi säästupirnide ümber. Samas iseloomustab Peetri esinemisi

alati suurepärase stiilitunne, hea keelekasutus, paras annus huumorit ning muidugi täppisteadlasele omane argumenteeritus.

Laineoptika professorina

annab Peeter Saari oma suuri teadmisi ja piiritut kiindumust teadusesse üle oma õpilastele. Ta on suurepärase juhendaja, kelle õpilased mitmesugustel konkurs-

sidel järjest auhindu võidavad.

Tugevat tervist, edu ja jätkuvat loomingulist indu soovides kolleegid, õpilased ja sõbrad füüsika instituudist.

TÖNU LEHTSAAR – 50

Foto: Andres Tennus

2. mail täitus TÜ religioonipsühholoogia professoril Tõnu Lehtsaarel 50. eluaasta. Usuteaduskonnas töötab õppejõude, kellel on ette näidata mitu kõrgharidusdiplomit ja pealegi üksikest pealtnäha kaugetel erialadel. Ka Tõnu on nende seas. Esmalt lõpetas ta TRÜ psühholoogina, hiljem läbis kõrgemas usuteaduslikus seminaris teoloogia põhikursuse. Teaduskraadidki on

tal eri teadustest – pedagoogika-kandidaat TÜst ja PhD religioonipsühholoogias Amsterdami ülikoolist.

Ometi on Tõnu ikka psühholoogiks jäänud, lihtsalt tema teadushuvid on tihedalt seotud religiooni ja usuga, mis on ju psühholoogia fenomen. Religioonipsühholoogia on teadus, millega tegelejal on tarvis avarat maailmapilti ja koolitatud pilku – tuleb palju teada ja tunda, et mõista.

Selle mõistmise sügavusest annavad tunnistust tema rohked teadustööd, sealhulgas mitu raamatut, mis on nii äärmusliku usurühma psühholoogiast, pastoraaldiagnostikast, hingehoiust ja vaimulikust kõnekunstist kui ka suhtlemispsühholoogiast ja kõnekunstist üldse. Ta on ka ise väga hea kõnepidaja, kelle loenguid hinnatakse kõrgelt.

Rahuliku ja väljapeetud olekuga, heatahtliku ja tähelepaneliku kuula-

jana ning kaine ja aruka otsustajana on Tõnu korduvalt olnud õige inimene õiges kohas. Kahel korral on usuteaduskond leidnud tema näol tegusa dekaani. Tartu ülikool sai omal ajal ombudsmanliku õppeprorektori, ja ebaõnnestunud rektorivalimise järel TÜ rektori kohusetäitjana eduka kriisilahendaja. «Üks samm korraga!» on Tõnu juhtlause, ja see töötab!

Tõnul jätkub ikka aega, kuigi tal on täita mitmeid rolle. Ta on armastav abikaasa ja hoolitsev isa, kes on tasapisi rajanud ka ilusa maakodu. Ta on oma koguduse üks eestseisjaid, kes aitab hoolt kanda nende kauni pühakoja eest. Loomulikult on Tõnu väarikas professor ja tudengitele nõudlik õpetaja. Aga ennekõike on ta lihtsalt hea sõber. Palju õnne Sulle ja ole terve!

Usuteaduskonna kolleegide nimel

Tarmo Kulmar

Õnnitleme

80 Jaan Reimand, matemaatika-informaatikateaduskonna emeriitdotsent – 2. juuni

65 Illi Tarmu, botaanika osakonna vanemlaborant – 10. juuni
Jaan Lellep, matemaatika

instituudi teoreetilise mehaanika professor – 25. juuni

55 Ingunn Stokstad, norra filoloogia lektor – 1. juuni
Mati Laur, uusaja professor – 17. juuni

50 Maia Kivisaar, mikroobigeneetika professor – 2. juuni
Jaak Arold, anorgaanilise keemia

assistent – 12. juuni
Ago Rinken, bioorgaanilise keemia professor, bioorgaanilise keemia õppetooli juhataja – 13. juuni

45 Henn Ojaveer, mereökosüsteemide vanemteadur – 10. juuni
Urve Kangro, funktsionaalanaluüsi teadur – 12. juuni

Tarmo Annilo, biotehnoloogia vanemteadur – 16. juuni

Marge Oras, raamatupidaja – 18. juuni

Avo Trumm, sotsioloogia lektor – 28. juuni

40 Tanel Lepsoo, romaani filoloogia lektor, romanistika osakonna juhataja – 6. juuni

35 Urmas Nõmmik, vana testamendi lektor – 7. juuni

Mark Fisch, infotehnoloogia spetsialist – 14. juuni

30 Anna Golubeva, inglise keele lektor – 7. juuni

Ragnar Kolga, infotehnoloogia spetsialist – 9. juuni

Kadri Karma, juhtimise õppe-
tooli projektijuht – 25. juuni

Aime Halgma, kõrvakliiniku sekretär – 30. juuni

25 Triin Triisberg, ökofüsioloogia õppetooli tehnik – 3. juuni

Heisi Kurig, rakenduselektro-
keemia keemik – 15. juuni

KAITSMISED

3. juunil kl 9.30 kaitseb **Janne Tamm** psühholoogiainstituudis (Tiigi 78–332) magistriprojekti kliinilise psühholoogia kutsemagistri kraadi taotlemiseks «Nominatiivsed funktsioonid Eesti vanemaealistel: Testi adapteerimine ja standardiseerimine» («Naming ability in Estonian elderly persons: adaption and standardization of picture naming test»). Juhendajad Liina Vahter (PhD), Margus Ennok (MSc). Oponent Kristo Burk (kliin psühh mag).

3. juunil kl 10 kaitseb **Eve Kanarik** psühholoogiainstituudis (Tiigi 78–332) magistriprojekti kliinilise psühholoogia kutsemagistri kraadi taotlemiseks «WAIS-III Aritmeetika alltesti kohandamine Eesti oludele – üksikülesannete ja esialgse skaala psühho-meetrilised omadused» («Adaptation of WAIS-III Arithmetic subtest into Estonian psychometric properties of items and the preliminary scale»). Juhendajad Olev Must (ped-kand), Aire Raidvee (MSc). Oponent Kenn Konstabel (PhD).

3. juunil kl 10 kaitseb **Tiina Rebane** arstiteaduskonnas (Ravila 19–1038) biomeditsiini erialal teadusmagistrikaadi taotlemiseks esitatud väitekirja «Üld-IgE referentsväärtused Eesti lastel». Juhendaja vanemteadur Kaja Julge (TÜ lastekliinik). Oponent Jüri Laasik, MD, PhD (TTÜ).

3. juunil kl 10.15 kaitseb **Kaimar Karu** filosoofiateaduskonnas (Lossi 3–307) filosoofia erialal teadusmagistritööd «Are intuitions (of Lay-Speakers) Relevant for Determining which Theory of Reference is Right?» («Kas (tavainimeste) intuitsioonid on õige osutusteooria leidmisel olulised?»).

Juhendaja prof Daniel Cohnitz, oponent teadur Bruno Mölder.

3. juunil kl 10.45 kaitseb **Signe Laipaik** psühholoogiainstituudis (Tiigi 78–332) magistriprojekti kliinilise psühholoogia kutsemagistri kraadi taotlemiseks «Muretsemise hindamisskaalade väljatöötamine» («Developing Worry Questionnaires»). Juhendajad Katri-Evelin Kalas (MSc), Maie Kreegipuu (psühhol-mag). Oponent Liisi Kõöts (sotsiaaltead mag).

3. juunil kl 11.15 kaitseb **Agnis Taro** psühholoogiainstituudis magistriprojekti kliinilise psühholoogia kutsemagistri kraadi taotlemiseks «Aktiivsus- ja tähelepanuprobleemide küsimustikekomplekti lapsevanema ja õpetaja vormide struktuur ja valiidsus» («The structure and validity of parent and teacher forms of attention-deficit/hyperactivity problems questionnaire»). Juhendajad Kaia Kastepõld-Tõrs (MSc), Katri-Evelin Kalas (MSc). Oponent Mari-ka Paaver (PhD).

3. juunil kl 11.30 kaitseb **Mirjam Lepikult** filosoofiateaduskonnas (Lossi 3–307) filosoofia erialal teadusmagistritööd «Michel Foucault' filosoofiline nägemine kujutava kunsti näite põhjal». Juhendaja prof Ülo Matjus, oponent lektor Eduard Parhomenko.

3. juunil kl 11.45 kaitseb **Karita Kibuspuu** psühholoogiainstituudis (Tiigi 78–332) magistriprojekti koolipsühholoogia kutsemagistri kraadi taotlemiseks «Õpilaste matemaatikaalane edasijõudmine ning selle seosed akadeemilise enesetaju, ülesandele motiveerituse ja õpetajate atribuutsioonidega» («Relations between Children's Performance in Math, Academic Self-Efficacy, Task Motivation and Teachers' Causal Attributions»). Juhendajad Eve

Kikas (PhD), Katrin Mägi (koolipsühhol mag).
Oponent Triin Hannust (MSc).

3. juunil kl 12.30 kaitseb **Kati Aus** psühholoogia-instituudis (Tiigi 78–332) teadusmagistritööd «Estonian ninth graders' personality traits' and motivational variables' interrelations and associations with graded performance» («Eesti üheksandate klasside õpilaste isiksuseomaduste ja motivatsioonitegurite omavahelised seosed ja seotus koolihinnetega»). Juhendajad prof Eve Kikas (PhD), Helle Pullmann (PhD). Oponent prof Jüri Allik (PhD).

3. juunil kl 11.30 kaitseb **Anto Unt** filosoofiateaduskonnas (Lossi 3–307) filosoofia erialal teadusmagistritööd «Making Inferences in case of Attitudes» («Järeldamisest hoiakute korral»). Juhendaja prof Rein Vihalemm, oponent teadur Mikko Leinonen.

3. juunil kl 13.15 kaitseb **Anna-Liisa Tiisma** psühholoogiainstituudis (Tiigi 78–332) teadusmagistritööd «Isiksus ja elukäik: Kas enda tajutud isiksuseomadused on seotud elukäigu kirjeldustega» («Personality and life-course: Are self-reported personality characteristics connected with life-course descriptions»). Juhendaja prof. Jüri Allik (PhD). Oponent Kaia Laidra (PhD).

3. juunil kl 14.30 kaitseb **Triinu Niiberg-Pikksoõt** psühholoogiainstituudis (Tiigi 78–332) magistriprojekti kliinilise psühholoogia kutsemagistri kraadi taotlemiseks «Depressiooni sotsiaalsete ja majanduslike mõjutegurite hindamine» («Assessment of socio-economic factors of depression»). Juhendajad Anu Aluoja (PhD), Kaia Kastepõld-Tõrs (MSc). Oponent Maie Kreegipuu (psühholmag).

3. juunil kl 15 kaitseb **Kaidi Kiis** psühholoogia-instituudis (Tiigi 78–332) magistriprojekti kliinilise psühholoogia kutsemagistri kraadi taotlemiseks «Kognitiivsete funktsioonide häired ja ühiskonnas toimimine skisofreeniaga patsientidel: Longitudinaalne uurimus» («Cognitive dysfunctions and community functioning in schizophrenia patients: A longitudinal study»). Juhendajad Aaro Toomela (PhD), Maie Kreegipuu (psühholmag). Oponent Tiina Kompus (kliinil psühhol mag).

3. juunil kl 15.30 kaitseb **Inga Ignatieva** psühholoogiainstituudis (Tiigi 78–332) magistripro-

jekti kliinilise psühholoogia kutsemagistri kraadi taotlemiseks «Paarisuhtes vägivalda kogenud naiste hinnangud iseendale» («The self assessments of women who have experienced intimate partner physical and psychological abuse»). Juhendajad Tiina Kompus (kliinilise psühholoogia magister), Kaia Kastepõld-Tõrs (MSc). Oponent Toivo Avik (PhD).

3. juunil kl 16 kaitseb **Elis Haan** psühholoogia-instituudis (Tiigi 78–332) magistriprojekti kliinilise psühholoogia kutsemagistri kraadi taotlemiseks «Kõne areng enneaegsetel ja ajaliseltsündinud lastel» («Language development in preterm and full-term children»). Juhendaja prof Tiia Tulviste. Oponent Triinu Tänavsuu (kliinil psühhol mag).

3. juunil kl 16.30 kaitseb **Kaidi Hallik** psühholoogiainstituudis (Tiigi 78–332) magistriprojekti kliinilise psühholoogia kutsemagistri kraadi taotlemiseks «Ema mõistvuse stiilid ajalistel ja enneaegsetel väikelastel» («Mothers' insightfulness regarding their children's internal experience in full-term and preterm toddlers in Estonia»). Juhendajad Tiia Tulviste (PhD), Triinu Tänavsuu (kliinil psühhol mag). Oponent Luule Mizera (PhD).

3. juunil kl 9 kaitseb **Jüri Lieberg** arstiteaduskonnas (Ravila 19-1038) väitekirja «Ealised muutused varikoossete veenide seinas mees- ja naispatsientidel». Juhendajad: professor Andres Arend ja dotsent Marina Aunapuu. Oponent: professor Vladimir Andrianov (EMÜ).

4. juunil kl 12 kaitseb **Silva Sütt** arstiteaduskonnas (Ravila 19–1006) doktoritööd «Role of endocannabinoid system and Wfs1 in regulation of emotional behaviour: behavioural, pharmacological and genetic studies» («Endokannabinoidide süsteemi ja Wfs1 roll emotsionaalse käitumise regulatsioonis: käitumuslikud, farmakoloogilised ja geneetilised uuringud»). Juhendajad prof Eero Vasar, prof Sulev Kõks. Oponent Petri Hyytiä (PhD, Soome).

4. juunil kl 12.15 kaitseb **Kaire Tooming** filosoofiateaduskonnas (Lossi 3–217) magistritööd «Püha kirik: uusi aspekte keskaegse kiriku arhitektuurist ja ehitusloost» («The New Aspects on the Architecture and the Building History of the Medieval Church of Püha») *magister artium*'i kraadi taotle-

miseks. Juhendaja lektor Kaur Altkoa. Oponent Jaan Tamm (knd).

7. juunil kl 10 kaitseb **Mari Kandla** germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituudis (Ülikooli 17–103) teadusmagistritööd «Livet i Nucköområdet under perioden 1943–1956. En intervjuanalys grundad på kulturtraumatiska teorier» («Elu Noarootsis perioodil 1943–1956. Kultuuridraama teooriatele toetuv intervjuuanalüüs»). Juhendaja Helen Sooväli-Sepping (PhD, TLÜ). Oponent Ruth Laidmets (MA).

7. juunil kl 11 kaitseb **Helen Rägo** germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituudis (Ülikooli 17–103) magistriprojekti «Prantsuse-eesti aian-dusalane valiksõnastik». Juhendaja Anu Treikelder. Oponent Tanel Lepsoo (PhD).

7. juunil kl 11.30 kaitseb **Helina Aulis** germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituudis (Ülikooli 17–103) magistriprojekti «Tölke õpetamise teoreetilisi ja praktilisi aspekte. Näidisõppetsükkel Euroopa Parlamendi tekstide tõlkimisest». Juhendaja Ilmar Anvelt. Oponent Terje Loogus (PhD).

8. juunil kl 10.15 kaitseb **Egle Köster** ökoloogia ja maateaduste instituudis (Lai 40–218) doktoritööd «Morphological and genetical variation within species complexes: Anthyllis vulneraria s. l. and Alchemilla vulgaris (coll.)» («Morfoloogiline ja geneetiline varieeruvus liigikompleksides Anthyllis vulneraria s. l. ja Alchemilla vulgaris (coll.)»). Juhendajad: teadur Silvia Pihu ja prof Meelis Pärtel. Oponent prof Mikael Lönn (Södertörn University, Rootsi).

8. juunil kl 13.15 kaitseb **Riina Oruaas** filosoofiateaduskonnas (Ülikooli 18–228) teadusmagistritööd «Eesti pärimusteater 21. sajandi alguses». Juhendaja dots Anneli Saro. Retsensent Kristel Nõlvak (MA).

9. juunil kl 14 kaitseb **Koiti Reimand** arstiteaduskonnas (Ravila 19–1006) meditsiinidoktori väitekirja «Autoimmunity in reproductive failure: A study on associated autoantibodies and autoantigens» («Autoimmuunsus reproduktiivhäirete korral: assotsieerivate autoantikehade ja autoantigeenide uuring»). Juhendaja prof Raivo Uibo. Oponent prof Olli Vainio, MD, PhD (Oulu ülikool).

9. juunil kl 15 kaitseb **Peedu Sula** sotsiaal- ja

haridusteaduskonnas (Salme 1a–41) magistritööd «Gümnasistide hinnangud filosoofia kursuste läbimise mõjule nende sotsialiseerumise erinevate aspektidele». Juhendajad lektor Jüri Ginter, (filosknd) ja Eesti Maaülikooli Leo Luks, MA (EMÜ). Oponent Olga Schihalejev (dr theol).

9. juunil kl 16 kaitseb **Kadri Rüütel** sotsiaal- ja haridusteaduskonnas (Salme 1a–41) teadusmagistritööd «Matemaatiliste oskuste tegevusliku aluse omandatus põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava järgi õppivatel 2.–4. klassi õpilastel». Juhendaja Meelika Maila, MA. Oponent Inga Mutso (PhD).

10. juunil kl 15 kaitseb **Janus Kahu** arstiteaduskonnas (Puusepa 8 Linkbergi nim auditooriumis) väitekirja «Kidney transplantation: studies on donor risk factors and mycophenolate motetil» («Neerusiirdamine: doonori riski faktorid ja immuunsuppressioonravi mükofenalaat-mofetiiliga»). Juhendajad prof Ants Peetsalu ja dots Kaija Salmela (Helsingi ülikooli kirurgiikliinik). Oponent dots Heikki Saha, PhD (Tampere ülikooli kliinik).

11. juunil kl 10.15 kaitseb **Erki Õunap** ökoloogia ja maateaduste instituudi zooloogia osakonnas (Vanemuise 46–301) doktoritööd «Systematic studies on subfamily Sterrhinae (Lepidoptera: Geometridae)» («Süstemaatikaalaseid uurimusi alamsugukonnast kuluvaksiklased (Lepidoptera: Geometridae: Sterrhinae)»). Juhendajad Urmas Saarma, PhD ja Jaan Viidalepp, PhD (Eesti Maaülikool). Oponent Roger Vela, PhD (Catalan Institution for Research and Advanced Studies, Hispaania).

15. juunil kl 10.00 kaitseb **Kadi Timpmann** (Narva mnt 4–B202) *magister artium*'i kraadi taotlemiseks majandusteaduses magistritööd «Kohalike omavalitsuste fiskaalautonoomia: Eesti olukord ja arenguvõimalused». Juhendaja prof Janno Reiljan. Oponentid Viktor Trasberg (knd); Katrin Pihor, MA, Praxis.

15. juunil kl 14 kaitseb **Mart Kull** arstiteaduskonnas (Puusepa 8 Linkbergi nim auditooriumis) väitekirja «Impact of vitamin D and hypolactasia on bone mineral density: a population based study in Estonia» «D-vitamiini ja hüpolaktaasia mõju luu mineraalne tihedusele: rahvastikupõhine uuring Eestis»). Juhendajad prof Margus Lember ja dots

Riina Kallikorm. Oponent prof Riitta Korpela, PhD (Helsingi ülikool).

15. juunil kell 11 kaitseb **Triin Tõrvandi** majandusteaduskonnas (Narva mnt 4-B202) teadusmagistritööd «Tulemuspõhine tasustamine tervishoiu ja selle mõju arsti käitumisele Eesti üldarstiabi näitel». Oponentid: dots. Kulno Türk ja Tervise Arengu Instituudi peaspetsialist Kristi Rüütel (PhD)

15. juunil kl 12 kaitseb **Gert Schulz** majandusteaduskonnas teadusmagistritööd «Puudega inimeste tööjõus osalemise modelleerimine Eesti näitel».

Juhendaja lektor Andres Vörk. Oponentid: Anne Lauringson (doktorant) ja prof Lauri Leppik (TLÜ).

15. juunil kl 13.30 kaitseb **Triin Kask** majandusteaduskonnas (Narva mnt 4 - B2020) teadusmagistritööd «Innovation as a result of strategic decisions in the context of organizational environment: The case of Estonian ICT companies». Juhendaja prof Maaja Vadi. Oponentid: Marek Tiits, Balti uuringute instituut) ja Kaleb Kaarna (Innovatsioonibüroo Invent Baltics OÜ)

17. juunil kl 12.15 kaitseb **Riina Reinsalu** eesti ja üldkeeleteaduse instituudis (Ülikooli 18–234) teadusmagistritööd «Töövõtu- ja käsunduslepingud tekstiliigina». Juhendaja dr Reet Kasik. Oponent Kersti Lepajõe (MA).

17. juunil kl 14.15 kaitseb **Sven Lange** füüsika instituudis (TÜ nõukogu saalis) doktoritööd «Haruldaste muldmetallidega dopeeritud ja dopeerimata ZrO_2 ja HfO_2 spektrisoskoopilised ja faasi-stabilisatsiooni omadused» («Spectroscopic and phase-stabilisation properties of pure and rare-earth ions activated ZrO_2 and HfO_2 »). Oponentid Donats Millers (PhD, University of Latvia) ja prof Jüri Krustok (TTÜ).

17. juunil kl 16.15 kaitseb **Jüri Reimand** matemaatika- ja informaatikateaduskonnas (Liivi 2–404) doktoritööd «Functional analysis of gene lists, networks and regulatory systems» («Geeni-gruppide, võrgustike ja reguleerivate süsteemide funktsionaalne analüüs»). Juhendaja prof Jaak Vilo. Oponentid prof Samuel Kaski (Aalto ülikool) ja prof Toomas Neumann (TTÜ).

18. juunil kl 14 kaitseb **Rael Laugesaar** arstiteaduskonnas (Puusepa 8 Linkbergi nim auditooriumis) meditsiinidoktori kraadi taotlemiseks esitatud

väitekirja «Paediatric stroke in Estonia-epidemiology and risk factors» («Laste insult Eestis-epidemioloogia ja riskitegurid»). Juhendajad prof emer Tiina Talvik ja Anneli Kolk (TÜ lastekliinik). Oponent prof Fenella Kirkham, MD (laste tervishoiu instituut, London).

18. juunil kl 14.15 kaitseb **Indrek Zolk** matemaatika- ja informaatikateaduskonnas (Liivi 2–403) doktoritööd «The commuting bounded approximation property of Banach spaces» («Kommuteeruvad tõkestatud aproksimatsioonomadused Banachi ruumides»). Juhendaja prof Eve Oja. Oponentid dr Terje Hõim (Harriet L. Wilkes Honors Florida Atlantic University, USA) ja prof Olav Nygaard (University of Agder, Norway).

21. juunil kl 9.30 kaitseb **Tavo Romann** keemia instituudis (Ravila 14a–1021) väitekirja «Vismuti õhukeste kihtide, poorsete ja mikroelektroodide valmistamine ning nende pinna modifitseerimise meetodid» («Preparation and surface modification of bismuth thin film, porous, and microelectrodes»). Juhendaja prof Enn Lust. Oponentid prof Kyösti Kontturi ja prof Andres Öpik.

21. juunil kl 10 kaitseb **Merike Jõesaar** molekulaar- ja rakubioloogia instituudis (Riia 23–217) doktoritööd «Diversity of key catabolic genes at degradation of phenol and p-cresol in pseudomonads» («Kataboolsete võtmeensüüme kodeerivate geenide mitmekesisus fenooli ja p-kresooli lagundamisel pseudomonaadides»). Juhendaja TÜ MRI prof Ain Heinaru. Oponent prof Hermann J. Heipieper (Helmholz'i keskkonnauuringute keskus, Leipzig).

21. juunil kl 10.15 kaitseb **Margit Kõiv** loodus- ja tehnoloogiateaduskond (TÜ nõukogu saal) doktoritööd «Treatment of landfill leachate and municipal wastewater in subsurface flow filters using mineralized peat and hydrated oil shale ash» («Prügila nõrgvee ja olmereovee puhastamine pinnasfiltrites mineraliseerunud turba ja hüdratiseerunud põlevkivituha abil») keskkonnatehnoloogia erialal. Juhendaja on prof Ülo Mander. Oponent prof Yves Comeau, PhD (Ecole Polytechnique of Montreal, Kanada).

21. juunil kl 11 kaitseb **Nadežda Aleksejeva** keemia instituudis (Ravila 14a-1021) doktoritööd

«Electrocatalytic reduction of oxygen on carbon nanotube-based nanocomposite materials» («Hapniku elektrokatalüütiline redutseerumine süsinikkanotorudel põhinevatel nanokomposiitmaterjalidel»). Juhendaja: dots Kaido Tammeveski. Oponendid prof Enrique Herrero.

21. juunil kl 13.15 kaitseb **Epp Kallaste** majandusteaduskonnas (Narva mnt 4–B306) doktoritööd «Employee workplace representation: an analysis of selected determinants» («Töötajate esindamine töökohal: valitud tegurite analüüs»). Juhendajad prof Raul Eamets (PhD) ja prof Charles Woolfson (Linköpingi ülikool). Oponendid Mikko Lagerspetz (PhD), TLÜ ja Timo Kauppinen (PhD).

21. juunil kl 13.15 kaitseb **Ahti Peder** matemaatika-informaatikateaduskonnas (Liivi 2–403) doktoritööd «Superpositional Graphs and Finding the Description of Structure by Counting Method» («Superpositsioonigraafid ja struktuuri kirjelduse leidmine loendamismeetodil»). Juhendaja: prof emer Mati Tombak. Oponendid prof Radomir Stankovi (University of Niš) ja prof emer Leo Vöhandu (TTÜ).

21. juunil kl 14.15 kaitseb **Jaanis Juhanson** loodus- ja tehnoloogiateaduskonnas (TÜ nõukogu saal) doktoritööd «Impact of phytoremediation and bioaugmentation on the microbial community in oil shale chemical industry solid waste» («Füto remedatsiooni ja bioaugmentatsiooni mõju poolkoksi mikroobikooslusele») keskkonnatehnoloogia erialal. Juhendaja Jaak Truu, PhD. Oponent Kim Yrjälä, PhD (Helsingi ülikool).

21. juunil kl 15 kaitseb **Mari-Anne Philips** arstiteaduskonnas (Ravila 19–1006) doktoritööd

«Characterization of Myg1 gene and protein: expression patterns, subcellular localization, gene deficient mouse and functional polymorphisms in human» («Myg1 geeni ja valgu iseloomustamine: ekspressioonimuster, rakusisene lokalisatsioon, geeni puudulikkusega hiir ja funktsionaalsed polümorfismid inimesel»). Juhendajad prof Eero Vasar ja prof Sulev Köks. Oponent prof Scott F. Gilbert, PhD (Swarthmore College, USA).

22. juunil kl 12 kaitseb **Mark Braschinsky** arstiteaduskonnas (Puusepa 8 - Linkbergi nim auditooriumis) väitekirja «Epidemiology and quality of life issues of hereditary spastic paraplegia in Estonia and implementation of genetic analysis in everyday neurologic practice» («Hereditaarse spastilise parapleegia epidemioloogia Eestis, antud haigusega inimeste elukvaliteet ning geen-analüüsi juurutamine närvihaiguste diagnostikas»). Juhendajad dots Sulev Haldre (TÜ närvikliinik) ja Katrin Gross-Paju, PhD (Lääne-Tallinna keskhaigla). Oponent professor Chantal Tallaksen (Ulleväli ülikool, Oslo, Norra).

30. juunil kl 15 kaitseb **Kadri Suija** arstiteaduskonnas (Ravila 19-1038) väitekirja «Major depression in family medicine: associated factors, recurrence and possible intervention» («Depressiooniga patsient peremeditiinis: seonduvad tegurid, kordumine ja mõjutamise võimalused») Juhendajad emeriitprofessor Heidi-Ingrid Maaroo ja professor Ruth Kalda (TÜ polikliinik). Oponent professor Markku Timonen, MD, PhD (Oulu Ülikool, Soome).

TUNNUSTAMISED

TÜ väikese medali ja tänukirjaga tunnustati 65. sünnipäeval matemaatika-informaatikateaduskonna keeletehnoloogia professorit **Mare Koitu**.

TÜ aumärgi ja tänukirjaga tunnustati 70. sünnipäeval arstiteaduskonna anatoomia instituudi inimese anatoomia assistenti **Eleonora Rajaveed** ja 50. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna ökoloogia ja maateaduste instituudi botanika osakonna juhatajat, taimede evolutsioonilise

ökoloogia professorit **Kristjan Zobelit**.

TÜ tänukirja pälvivisid 70. sünnipäeval arstiteaduskonna farmaatsia instituudi vanemlaborant **Elve Karm**, 65. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna füüsika instituudi röntgenspektroskoopia labori teadur **Boris Sorkin**, 60. sünnipäeval filosoofiateaduskonna vene kirjanduse professor **Ljubov Kisseljova**, loodus- ja tehnoloogiateaduskonna füüsika instituudi füüsikalise optika labori insener **Agu Anijalg** ning kinnisvaraosakonna haldustalitse haldur **Eevi Vider**.

TÜ molekulaar- ja rakubioloogia instituudi 20. aastapäeva puhul pälvisid TÜ tänukirja loodus- ja tehnoloogiateaduskonna geneetika professor **Ain Heinaru**, rakubioloogia professor **Toivo Maimets**, molekulaarbioloogiaprofessor **Jaanus Remme**, üldise ja mikroobiokeemia professor **Juhan**

Sedman, biomeditsiinitehnoloogia professor, akadeemik **Mart Ustav** ja arheogeneetika professor, akadeemik **Richard Villems**, emeriitprofessor **Henni-Heidi Kallak** ja endine molekulaar- ja rakubioloogia instituudi geneetika õppetooli lektor **Mart Viikmaa**.

TEATED

TÜ pensionäride ühingus Vitae:

7.juunil kell 16 käsitööklubi; 16.juunil TÜ Vitae liikmete puhkepäev ülikooli Pühajärve puhkebaasis. Väljasõit kell 9 Vanemuise alumisest parklast. 28.juunil kell 16 põltsamaalaste klubi; 29.juunil kell 14 keemikute klubi; 5.juulil kell 16 käsitööklubi.

7. juunil toimub ülikooli ajaloo muuseumi valges saalis **rektori tänuüritus** selle akadeemilise aasta jooksul pensionile läinud töötajatele. Kutsutute hulgas on ülikooli mitmed kauaaegsed töötajad, nagu emeriitprofessorid Jaak Maaros, Aleksander Dulitšenko ja Mart Sörg, emeriitdtsendid Ello-Rahel Karelson ja Olev Sild, endine õigusteooria professor Eerik-Juhan Truväli ja spordimediitsini ning taastusravi dotsent Anatoli Landör jpt.

Kunstimuuseumis avati uus näitus «Pompei Eestis».

Aastal 79 mattus Pompei linn Vesuvi purske tagajärjel vulkaanilise tuha kihiga. Pompei taasavastati umbes 1600 aastat hiljem juhuslikult kaevetööde käigus. 18. sajandi II poolel algasid Pompeis ametlikud arheoloogilised väljakaevamised. Välja kaevatud hoonete varemeid ja maalingutega seinu joonistasid aga täpselt üles kunstnikud, kes avaldasid need hiljem graafiliste lehtedena.

Graafilistest lehtedest koostatud albumid vallandasid 18. sajandi lõpus ning 19. saj I poolel Euroopas Pompei-stiilis interjööride ülevõtmise kaasaegses ruumikujunduses. Moest küll veidi mahajäänuna maaliti ka 1858. aastal Tartu ülikooli peahoone lõunatiiba kolinud kunstimuuseumi seinad Pompei eeskujusid kasutades.

Tartu ülikooli kunstimuuseumi seinamaalingud

on teostatud Wilhelm Johann Karl Zahni albumi järgi. Lisaks Zahni albumile on näitusel eksponeeritud ka Tartu ülikooli kunstimuuseumi kogusse kuuluvad tööd Charles François Mazois' albumist Les ruines de Pompéi ning tööd Tartu kunstimuuseumi ja Eesti kunstimuuseumi kogust. Näitusel saab tutvuda ülevaatega Pompei-stiili kasutamisel erinevates Eesti mõisates.

Näituse koostasid Jaanika Anderson ja Külli Valk, kaastööd tegid Hilka Hiiopt ja Villu Plinki.

RIIGIKOGU KANTSELEI
kuulutab välja

August Rei parlamendiuuringu stipendiumi konkursi

Stipendium antakse parlamendi-, parlamentarismi- või Eesti parlamentaarsete kogude alase magistri- või doktoritöö kirjutajale. Töökavandeid esitama on oodatud kõik teema käsitlemisest huvitatud üliõpilased, magistrandid ja doktorandid.

Stipendiumi taotlemiseks tuleb Riigikogu Kantseleile 20. juuliks 2010 esitada avaldus, elulookirjeidus, magistri- või doktoritöö pealkiri, ideekavand ja ajakava, juhendaja soovitus ning väljavõtte verasematest õpingutulemustest.

Stipendiumitaotlusi hindab Riigikogu Kantselei direktori kinnitatud komisjon. Välja antakse kuni kolm 20 000 krooni suurust stipendiumi (osaliselt juba eduka töökavandi eest). Konkursi võitjad avalikustatakse hiljemalt 20. septembril 2010. Konkursi parimaid töid on võimalik esitleda Toompea lossis ning avaldada vastav artikkel Riigikogu Toimetistes.

Lisateave: www.riigikogu.ee või stipendium@riigikogu.ee.

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu Ülikool
Ülikooli 18, 50090 TARTU
Tel: 737 5100
E-post: info@ut.ee
www.ut.ee